rim, quòd licet venenum concoquatur, & tranſmutetur in eorum animalium ſubſtantiam, quorũ id perpetuus cibus eſt, non ta-
men eſſe poſſit, quin caro quę ex eiuſmodi fit alimento, ſi edatur, omni prorſus careat nocumento. Quinimo putauerim, quòd ſi ea
in frequentiorem cibum venerint, poßint quandoque morbos ſęuiſſimos excitare, & ſubinde necem inferre. Siquidem huius rei
nobis teſtimonium præbent Dioſcorides, & Galenus. quippe qui pariter affirment lac, quod nil aliud eſt, quàm ſanguis bis
coctus, ex animalibus emunctum, quæ ſcammoniam, aut veratrum, aut tithymalum depaſcantur, potum mirificè ventrem deij
cere. Ex quo omnibus perſpicuum eſt, quòd omnes in vniuerſum plantæ, quibus vis deiectoria, & pernicioſa ineſt, quanuis
ſępius concoctę fuerint, non prorſus tamen ſuam deijciendi, ac necandi facultatem deperdunt. Id quod ſimiliter manifeſtum de
prehẽditur in turdis, qui iuniperi baccis veſcuntur. item in gallinis, quæ deuorant abſinthium. Quandoquidem illorum caro
iuniperum non mediocriter redolet guſtatu: harum verò non paruam abſinthij amaritudinem refert. Ab his itaque edocti me-
dici diligentiſſimi mandant nutriendas eſſe capellas herbis accommodatis, ubi animus fuerit earum lac exhibere hecticis, aut
alijs alio morbo affectis, quibus tamen conueniat. Hoc quoque teſtatur Galenus de uipera ſermonem habens lib. 11. de ſimpli-
cium medicamentorum facultatibus. Ibi enim de dipſade diſſerens, ſe non ignorare memorię prodidit, animantium carnes al-
terari à cibo, & alimento, quod capiunt. Quare ut ſummatim quod ſentimus dicamus, nullo modo huiuſmodi animalia in cibos
Venenũ quãdoq; morbis, & alteri ueneno remedium eſt. *admittenda eſſe putauerim, quanuis à nonnullis frequenter recipiantur. Illud porrò ſciendum relinquitur, quòd nonnunquam*
venena, quin & medicamenta uenenata tam interius ſumpta, quàm exterius appoſita morbis ſuccurrunt, qui aliud curationis
genus non admittunt, interdum etiam aduerſus alia uenena theriacæ vicem ſupplent. Nanque apertè videmus, quòd vbi qui
ſpiam afficiatur diuturnis vigilijs, aut ſuffocanti deſtillatione, aut menſium profluuio, aut dyſenteria, aut coli dolore, aut renum,
aut vteri, vbi alia non contulerint medicamenta, ſi opium, mandragora, hyoſcyamus, vel antidota aliaq; compoſita medicamenta,
quæ hæc exceperint (ſunt enim talia in officinis ſemper parata) exhibeantur, ſępenumero ęgros à morte uindicant. Quemadmodũ
etiam ſi ſcammonium, colocynthis, turpetumq;, & alia id genus deijcientibus pharmacis addantur. Nam quanuis hæc omnia
malefica qualitate polleant; in contumacibus tamen morbis & curationi refragantibus, tantam afferunt vtilitatem, vt ægris
deperditam ferè ſalutem reuocent. Cantharides præterea ad morſus canum rabidorum vtiliſſimè exhibentur. euphorbium
ſcorpionum ictibus medetur, & ſcorpiones ipſi ſuis ictibus remedio ſunt. Sicut etiam vipera, dempto capite, & cauda, contu-
ſa, & impoſita ſuos ſanat morſus, ut latius infrà ſuis locis dicemus. Sed priuſquàm ad particulares curationes deſcendamus,
diſſeremus Dioſcoridem ſecuti, quomodo, quòve artificio à veneno ij pręſeruari poßint, qui perpetuò veneni timore premun-
tur. Quin & rationem docebimus ſuccurrendi ijs, qui iam venenum hauſiſſent. Atque huc omnia præſtantiora remedia affere-
mus, tam quę ſimplicia ſunt, quàm quæ compoſita, non ſolùm à veteribus inuenta, atque experimento comprobata, ſed etiam
Modus pręcauẽdi venena. *à clariſſimis quibuſdam recentioribus. De quibus probatis antidotis, etſi pollicitus ſit Dioſcorides ſe omnino traditurum in vlti-*
ma huiuſce voluminis parte, pollicitis tamen non ſtetit, ut 34. huius libri capite conſpicitur, vbi excuſatione vſus, mutati con-
ſilij rationem reddidit. Verùm ut iam ad rem nobis propoſitam accedamus, primò modum aperiam, quo homines ſuſpicioſi vene
ficia præcauere poſſint. Plerique igitur ſunt, qui putant, non paruam eſſe principibus cautionem, mandare miniſtris, vt edulia,
Pręcautio uulgaris exploſa. *quæ pręponuntur edenda (mos iſte hodie frequentiſſimus eſt) prius deguſtent. Quę tamen res in ſuſpicione veneni tribus manife*
ſtis de cauſis nihil, aut parum ęſtimanda videtur. Siquidem ſi pincerna, ſiue qui cibos ſuis dominis apponunt, veneficium com-
mittere decreuerint, ſe ipſos facilè prius pręparare poſſunt ualentiſſimis antidotis, veneno illi accommodatis, quod exhibere
in animo eſt. Vnde ſibi ipſis pręcauebunt, dominum autem interficient. Ex quo ſatis liquet nihil prodeſſe ad præcauendum,
quòd pocillator in ſeruatæ fidei ſignum domino præbibat, & eduliorum diſſector pręcomedat. Adde deinde, quòd quanuis ille,
qui edulia miniſtrat, menſæq; apponit, à coquo veneficium faciente deceptus cibos uenenatos prægustando aſſumat; eorum ta-
men adeò modicam quantitatem pręguſtat, vt nullam, aut paruam eo temporis momento poßit moleſtiam percipere. Vltima ac
cedit ratio, quòd ferè omnia uenena, quæ vt interimant cibarijs admiſcentur, ea arte, eoq; ingenio parata ſunt ab impijs, &
ſceleſtis veneficis, vt non niſi temporis interuallo ſuum triſte perficiant opus. His igitur de cauſis illud liberè proferre non du-
bitauerim, quòd nullam meliorem, ac tutiorem præcautionem ſibi comparare poſſunt principes, quàm curare, vt uitam chriſtia-
nam, & integram ducant, iuſtitiamque regant, ita vt populi eos venerentur, pariter & timeant. Curent deinde, vt miniſtros
habeant, quorum manibus edulia adminiſtrantur, non ignobiles, nec obſcuro loco natos, ſed præclara è ſtirpe genitos, fideles, nec
auaritię addictos, neque inuidos, & qui diu antea uita ac moribus probati ſint. In quos præterea debent frequenter noua par-
ua conferre beneficia: ita enim ſemper gratos & fideles miniſtros habebunt. Quin & medicos ſibi adiungant, qui medi-
cę materię peritiſſimi habeantur, vt antidota, quę contra uenena parantur, quemadmodum ſunt theriaca, & antidotus Mithrida
tica, ex legitimis, non ex adulterinis ſimplicibus medicamentis, per ſe ipſos (ut ipſe faciebat Galenus) componere valeant: nam ſi
hęc legitimè parata fuerint, haud dubiè poterit unuſquiſque facilè venena pręcauere. Ex his certè maius percipient emolumen
tum, quàm ſi mille alijs præcautionibus uterentur. Nec minor ſanè cautio adhiberi debet, vt uaſa ex auro & argento conflata,
Abſurda quorundam opin. *munda, nitidaq; eruentur, & hominum fidelium manibus committantur. quandoquidem in eiuſmodi pertioſis uaſculis, quorum*
apud principes quoſque pręcipuus eſt uſus, uenena facilius abduntur, quàm in uitreis aut fictilibus uitro circumlitis. Sunt non-
nulli ex recentioribus, rerum prorſus imperiti, qui (ſi uerum fateri liceat) eò dementiæ deuenerunt, vt præceperint in liquatum
igne aurum, vel argentum, ex quo vaſa confici debent, theriacam, aut Mithridatis antidotum, & alia adiungi debere, vt
aſcita inde antidoti facultate, venenis repugnent. Sed quàm abſurda, ridendaque ſit horum opinio, ij dijudicent (ea enim eſt,
quæ non indigeat clariori reprobatione) qui mediocrem etiam rerum naturalium, ac metallorum præcipuè peritiam ſunt aſ-
ſecuti. Cæterùm ſupellectilium non negligenda cura, vt ſcilicet vaſa, quibus ciborum condimenta reponuntur, clauſa, &
cooperta ſeruentur, vt neque aranei, neque ſcorpiones, nec aliquod virulentum reptile, vel inſectum ingredi poſſint. Ad-
monet Dioſcorides, ut etiam vaſa vinaria diligenter clauſa cuſtodiantur. nanque viperæ ſummo vini amore alliciuntur, quæ
ſi vaſa aperta offenderint, eò facilè contendunt. Quo fit, vt interdum bibendo exitioſum virus eructent, interdum verò in
uino immerſæ expirent. Quamobrem Ariſtoteles libro. 8. capit. 4. de hiſtoria animalium, quoſdam viperas vino in fi-
ctilibus ad ſepes diſpoſito venari, & eas ebrias capere, memoriæ prodidit. Galenus item libro 11. ſimplicium medicamento-
rum eam narrat hiſtoriam, quam nos libro ſecundo in viperarum mentione retulimus. nempe de illis uiperis, quę ſponte ſe
vino immerſerunt, vnde etiam ſibi mortem conſciuerunt. Quo vino duos homines elephanto affectos ſanitati reſtitutos eſſe,
idem eſt author. Quibus ex verbis palàm eſt Galeni teſtimonio, vinum in quo ſint extinctæ uiperæ, noxium non eſſe, quin-
potius adeò ſalutiferum, vt efficaciſſimè elephantiaſin curet. Quod tamen Dioſcoridis ſententiæ refragari videtur, niſi di-
camus uipereum uenenum elephanto laborantibus præſtans eſſe auxilium. cæteris autem exitium. Qui item in ueneni ſu-
ſpicione uerſantur, cibos uitare debent, qui candido, vel oleraceo colore fuerint: necnon etiam ab his abſtinere, qui ex anima-
lium ſanguine parantur. Siquidem albedine, venena quædam metallica facilè occultantur: cibis herbaceo colore, uariæ le-
thales plantæ commodè admiſcentur: ſanguini etiam animalium, quibus ueſcimur, commodiſſimè uenenatorum ſanguis in-
ſeritur. Illud etiamnum apprimè utile atque neceſſarium eſſe duco, ut coqui, & reliqui culinæ inſeruientes, non modò fide-
les ſint, &

les ſint,& incorrupti;ſed etiam mundi,cauti, ac prouidi,ne vllus veneficorum inſidijs relinquatur locus:tum etiam vt ſciant recte diligenterq; cuſtodire cibaria,vel aliud vnumquodque,quod in ciborum vſum reponitur. Sed præcipuè diligenter animaduertant,ne in culinaria vaſa, quæ ſuper, vel circa focum edulijs referta reſident,venenatum aliquod animal à tecti per caminum decidat, vt quidam exigui aſpides, qui ſub tectorum tegulis,& contabulamentis ſe recipiunt, phalangia ſtelliones,ſcorpiones,& ſimilia. Nanque Florentiæ (vt Nicolus eſt author) cœnobium monachorū veneno infectum eſt,quod araneus niger admodum in olla decidiſſet,dum coquerentur iuſcula. Ad hęc principes maximè curent oportet,vt perquàm fideles habeant cubicularios. Nam (vt ſuperius dictum eſt) quodam veneni genere cubilia, interulæ,cæteraq; veſtimenta infici poſſunt. Quare non nulli facere ſolent,vt diu,priuſquàm veſtes induant,eas manibus pertractent ſerui. Quin & pueris ſimiliter iubent, vt ſæpe equis inſideant,ijs ſuper ſellis, quibus ipſi vti conſueuerunt. Tū ēt ſtabuli præfectis mandāt,vt tam cautè ſellas habenasq; recōdant,vt ignotis,& his quibus fidendum non ſit,eas non intueri,ne dum tangere liceat. Inſuper illud ſcire cōuenit, quòd quędam res ſimplices ſunt (vt pleriq; inculpatæ fidei medici fatentur) quæ ſua peculiari natura dote preſens venenum ſignis manifeſtant. Inter quas cornu,ſeu lingua,quam ſerpentis linguā uocant,refertur,quæ (vt Cōciliator Petrus Aponēſis tradit) præſente napello,aut vipera,aut pardis felle,exudat: quod tamen non prodit, cæteris venenis præſentibus. Sunt alij,qui pro certo tradunt,praſſium lapidem,quem Plaſma vulgus appellat,ſtatim ſplendorem amittere,vbi in præſentia veneni cuiuſque fuerit. Addunt prætera,quòd ſi lapis ranę terreſtris anulo aureo inſeratur, ita ut is digiti carnem contingat, quàm primùm præſenſerit adeſſe venenum (ſi credimus his, qui hoc ſcriptum reliquerunt) tanta digitum afficit caliditate,vt carbonem accenſum,ipſumq; digitum vrentem præ ſe ferat. Quibus ſanè etſi parua, mea quidem ſententia, ſit adhibenda fides; ea tamen, quò omnibus ſatisfiat quantum poteſt, non duxi ſilentio diſſimulanda. Non deſunt etiam, qui contra lethalia venena pollere contendant ſigilla quędam, ſiue characteres,ſiue imagines, quomodocunque eas appellare libeat,præcipuè ſi collo ſuſpenſa geſtentur, vel digitorum anulis inſerantur. Quocirca prodidit Albertus libro imaginibus dicato, quòd ſi Serpentarij imago cum ſuis ſtellis cuiuis lapidi pretioſo inſculpatur,eam vtiliſſimè geſtari aduerſus omnia venena,eaq; præſertim,quæ venenoſorum animalium ictu vel morſu relinquuntur. Proinde Petrus Aponenſis ſcriptum inueniſſe tradidit in quodam libro,quem reges Perſarum olim habuiſſe refert, quòd ſi in hęmatite lapide ſculpatur homo genibus flexis ſerpente cinctus, cuius caput dextra teneat,caudam verò ſiniſtra,& lapis ille anulo ex auro puriſſimo confecto inſeratur, geſtatu hominem à quocunque veneno tuetur. Quę imago ſi modò aliquem pręberet effectum (non enim hac in re certi quicquam proferre auſim) mea fert opinio,quòd tempore,quo ſculpitur, neceſſaria ſit quarundam ſtellarum obſeruatio, à quibus ea vis influat in ſculptam imaginem. Porrò tradidere ſapientum veterū nonnulli,reperiri pretioſos lapides,quibus ſolis à natura largitum eſt, vt venenorum malitiam efficaciſſimè diſſoluant, & deſtruant. Ob id itaque ſcriptum reliquit Albertus cognomento Magnus,adamantē orientalē geſtatum brachio ſiniſtro inter humerū,& cubitum adnexū,omnium venenorum vim demoliri. Id quod etiam idem tribuit achatæ,hyacintho, & ſapphiro orientali. Alij eandem facultatem aſſignant ſmaragdo,alij lapidi,quem in capite draconum inueniri tradunt,vnde draconitis nomen accepit. Cęterùm (vt ingenuè fatear quod ſentio) parum fidendum eſſe crediderim his ſuſpicionibus: quippe quod nunquam uiderim huiuſce rei experimentum tam clarum, vt ſyncera fides adhiberi poſſit: quamuis illud facilius perſuaderi poſſim,quòd ſmaragdus,hyacinthus,achates,ſapphirus lapides in tenuiſſimum puluerem redacti,poſſint per os ſumpti veneno infecto ſæpe liberare: vtpote qui eam ſortiantur naturam, vt cordis viribus ſubueniant. Sed quòd geſtati lapides veneni aſſumpti uim, atque actionem inhibere valeant,non ita facilè adduci potero, vt credam,ſicut credunt aliqui,& ita imaginantur eſſe,niſi prius notabile ex his experimentum viderim. Nemo præterea non poterit (vt in hac præfatione ſcriptum reliquit Dioſcorides) innoxia irritaq; uenena reddere, ſi medicamenta tam ſimplicia, quàm compoſita præſumpſerit: quę uiribus præſtantiſſimis polleant, quibus pòſt aſſumpta venena facilè valeant ſuperare. Simplicia autem medicamenta Dioſcoridi comprobata, ſunt caricę cum iuglandibus nucibus eſitatę, citria mala cruda manducata,napiq; ſemen ex uino potum. Item calaminthę folia, & Lemnia ſphragis, quam ſummis laudibus extulit Galenus: ſed quę pro ſingula uice drachmæ pondus non excedant. Idem ſimiliter ſummis laudibus commendauit rutę folia, cum nucis iuglandis nucleo accepta: quin & duas caricas, ſaliſq; momentum. Ex cōpoſitis autem non immeritò cæteris antidotis Mithridatium antecellere ſcribit. quandoquidem ex frequenti eius uſu (ut ex antiquorum monumentis accepimus, atque etiam à Galeno libro primo & ſecundo de antidotis memorię proditum eſt) uſqueadeò ſe innoxium prębuit ueneno Mithridates Ponti rex, vt cùm uellet ſibi necem ueneno conſciſcere, ne ſe Romanis dederet, nullum ex aſſumpto ueneno percepit incommodum. Qua in re poſtea Galenus theriacham pręſtantiorem eſſe tradidit, aſſerens fieri non poſſe, ut ijs uenenum ullum noceat, qui eam quotidie fabę Aegyptiæ pondo ſumere conſueuerint, quemodo ſuo tempore Aurelius Antonius Imperator facere ſolebat. Cęteri poſteriores, qui Dioſcoridem, & Galenum ſecuti ſunt pręſertim Arabes, & ipſi ad idem caſtaneas plurimùm valere tradiderunt: quin & meſpila, piſtacia, allium, raphanum, & nuces Ponticas addiderunt, omnibus his tamen optimam theriacam pręferentes. Et hęc hactenus dicta ſufficiant de modo pręcauendi uenena. Reliquum eſt, ut curandi ordinem ac rationem ineamus, qua ijs ſuccurrere poſſimus,qui cibo aut potu uenenum ſumpſerint. Primùm igitur (ut paucis etiam ſuperius dictum eſt) ſcire conuenit,quòd ingeſtum intus uenenum, non ſtatim, ut quidam uolunt, ad cor ipſum contendit, quin prius alias internas partes percurrat, & lędat, & ſanguinem inficiat. Sed quia maxima pollet agendi ui ob propriam ſui formam, uel temperamentum, quam obtinet atrociſſimam, quancunque corporis humani partem contigerit in ſuam uirulentam conuertit naturam, & ita eouſque procedit multiplicando, inficiendo, atque ſanguinem cum reliquis humoribus in uenenum uertendo, quouſque acceſſoria quantitate adauctum, cor ipſum attingat, quod tandem breui tempore in uenenatam ſpeciem tranſmutat. Hinc deinde fit, ut ſpiritus uitam fouentes, loco proprio ac naturali expulſi, ſuam ſedem cedant ueneno: atque ita ſubinde corpus ſpiritibus, & uita ſimul deſtituatur. Illud pręterea non ignorandum, quòd arterię vnà cum cordis uentriculis (quibus natura datus eſt motus dilatationis, & conſtrictionis, ut ex illo quidem attrahatur aer circundans, quo indiget cor ad refrigerandum ſummum ſpirituum uitalium calorem: ex hoc autem pars aeris fuliginoſa expellitur, pro cordis item refrigerio) quemcunque flatum extrà offenderint, intus attrahunt, ita ut arterię, quamuis minutiſſimę, quæ per totum corpus diſperguntur etiam ſub cute, per meatus quos habent, aerem nos circundantem attrahant, ipſumque prouehant ad cor, quod quidem poſtea per eaſdem uias calorem fumumque ſuperfluum reijcit. Quo fit,ut ſi nos circundans aer fuerit infectus, uenenatus, & pernicioſus, ea ratione dicta cor ipſum inficit, atque corrumpit. Idque non euenit propterea quòd arterijs atque cordi natura inſitum ſit, ut uenenum attrahat, ſed quòd aerem continuò inſpirent,quo mediante natura etiam repugnante ſua, uenenum quoque trahunt. Hinc itaque eſt, quòd quidam, dum (ut contingit) ſomnum caperent ſub arboribus uenenatis, ceu taxo ac nerio; uel humi cubarent ſuper plantis noxijs, uelut napello, & aconito,uel propter uirulentorum ſerpentium ſpecus quieſcerent, imprudenter uenenum contraxerunt, non alia de cauſa, quàm ex aere loca illa ambiente, plantis illis uenenatis infecto, & ſpecum uirulento ſpiritu. Cęterùm iam tempeſtiuum erit ad generalem eorum curationem accedere, qui ueneno infecti ſunt, eorumque præcipuè, in quibus non adeò manifeſta ſigna conſpiciuntur, ut quodnam ſit aſſumpti ueneni genus, dignoſci poſſit. Nullus itaque medicus

Quę res uenena prodāt, uuæq; ſuſpenſæ eiſdem aduerſentur.

Præcautio ex medicamētis.

Ratio curandi uenena.

que medicus ingenio præditus eſt, qui non protinus videat & intelligat ex ſæuis accidentium incommodis, quæ ſequuntur, cùm
Indicia in cõmune venen: ſumptis.
quis venenum cibo, aut potu ſumpſerit. Siquidem ijs, quæ propria forma agunt (quam etiam proprietatem occultam appellare
liceat) ſtatim ſemper ſuccedit virium & roboris totius corporis proſtratio: ægri ex magna cordis moleſtia frequenter animo defi
ciunt: facies liueſcit: quin & lingua, & labia nigricant: item extrema corporis, præſertim vngues, plumbeo colore liueſcunt.
Ad hæc qui hauſerint, vertiginoſi fiunt, vocem edunt cum murmure, & oculos toruè mouent. His frigidus accedit ſudor cir-
ca frontem, & tempora erumpens. Quæ omnia aſſumpti veneni manifeſtiſſimum præbent indicium, maximè autem ſi ſtatim ſe-
quantur poſt aſſumptum cibum, ijsq; contingãt qui ſibi rectam quotidiani victus rationem adhibeant. Quandoquidem tam mala
eſſe poſſet in aliquo victus ratio, quòd humores inde geniti, tractu temporis vſqueadeò corrumperentur, vt contracta veneni na
tura, vim naturæ inferrent, & eadem iam dicta cierent ſymptomata. Id quod maximè teſtatur Galenus libro ſexto de locis af-
fectis, tum etiam libro de cibis boni ac mali nutrimenti. Quapropter medicos cautos, ac prudentes eſſe oportet, quo in huiuſmodi
accidentibus diligenter ſingula perquirant. Sua ſimiliter accidentia inferunt, quorum etiam manifeſta præbent indicia, ve-
nena illa, quæ ſuis manifeſtis qualitatibus agunt. Nam quæ caliditate excedunt, omnia membra interna celeriter inflammant,
ſitim ingẽtiſſimam excitant, oculos inflammatione malè habent, inquietudinem continuam inducunt, & continuũ ſudorem cient.
Si verò præterquàm quòd calido exceſſu polleant, excellant etiam vi tum erodendi, tum putrefaciendi, vt arſenicum ſublimatũ,
auripigmentum, ſandaracha, & id genus alia, punctione, atque dolore intolerabili ventriculum & inteſtina afficiunt, in qui-
bus etiam frequenter murmura ſentiuntur. Hæc autem accidentia ſępe ſequuntur vomitus, faſtidia, ſudores modò calidi, mo-
dò frigidi, variæ denique coloris mutationes. Quę verò nimia frigiditate excellunt, plerunque ſomnum inferunt adeò profun-
dum, vt ſępe non ſine magno labore excitari poſſint affecti. Nonnunquam verò cerebrum obſtupefaciunt, ita vt affecti cogantur
quàm plurimos incompoſitos edere motus tum corpore toto, tum etiam oculis, ore, manibus, reliquisque corporis partibus, non ſe
cus ac ſi ſtulti facti eſſent, vel tumulenti. Huc illa præterea accedunt, frigiditas ſcilicet totum corpus occupans, frigidi ſudores, &
color in facie liuidus admodum, & terrificus. Ad ſummum totum corpus torpidum afficitur. Ex ſiccis autem venenis lingua are
ſcit, guttur ſiti inextinguibili afficitur: aluus adſtricta redditur, ægrè redditur vrina: omnia denique membra fiunt arida, & vi-
gilię inſtant longiſſimæ. Poſtremò humida inexpugnabilem ſomnum adferunt, alui fluxiones, articulorum, neruorumq; luxatio-
nes. Ita quòd quandoque oculorum nerui, ac nexus in tantum laxantur, vt ſponte ſua è cauitatibus exeant, capitiq; propendant.
Plerunque etiam extremæ corporis partes putreſcunt, vt in præcedentibus dictum eſt. Porrò & illud adnotandum eſt, quòd ve-
nena, quæ & manifeſta, & occulta qualitate agunt, ſi fuerit hęc viribus altera imbecillior, in fine ſuæ actionis eadem pariunt ac-
cidentia, quæ proueniunt ab his, quæ occulta duntaxat proprietate munus ſuum obeunt. Vis etenim qualitatum elementarium,
quæ illis ineſt, vim illam propriam occultamq;, quam hæc pariter ſortiuntur, antecellit. Proinde primùm qualitatis elementaris
excedentis effectus præbent, eosq; ſubinde, qui propriè eorum formæ attribuuntur. Sed huius rei clariorẽ notitiam trademus, vbi
ſpeciatim ſingulorum meminerimus. Hæc igitur ſunt omnium venenorum indicia vniuerſalia, cęteris quæ explicari poſſint, cer
tiora, ac manifeſtiora. quibus peritiſſimi medici tutò dijudicare poſſunt. Nam cùm conſtet accidentia prædicta non ſolùm per-
durare; ſed etiam augeri, ac continuè in deteriora labi, nulloq; modo auxilijs cedere, neque naturæ repugnanti obſequium præſta
Victus ratio eorum qui venena ſumpſerunt.
re, clarum profectò mortis indicium eſt. Contrà ſalutis, ſi quando remitti accidentia, & ægri melius habere videntur. Cæterùm
eorum, qui venenum ſumpſerint, cibus eſſe debet (vbi tamen remedia, quæ poſtea dicentur adhibita fuerint) ex his rebus, quæ non
ſolùm vim habent nutriendi corpus; ſed quæ etiam venenorum noxiæ reſiſtere valent. Quo in genere lac aſininum ſummopere
laudatur: item caprinum, ouillum, bubulum, atque etiam humanum, pręſertim ſi recenter emunctum bibatur. quanquam lac
omne efficacius exhibetur contra venena calida, & erodentia, quàm ad reliqua veneni genera. Ad hoc & butyrum facit. Fa-
ciunt & iuſcula tum carnium pinguium, tum piſcium, quibus addi poſſunt, vt pinguiora reddantur, butyrum crudum, & pingue-
do animalium, quorum eſt vſus. Siquidem pinguia hęc ideo conuenit, quòd vias obſtruant, ex quo veneni tranſitus inhibetur.
Quinetiam vbi uenena excalfaciunt, & erodunt, pinguia hæc acrimoniam eorum hebetant. Idcirco hoc in caſu, animalium cere
brum, atque oſſium medullæ aptiſſimæ pariter cenſentur. His ſimiliter herbæ quàm plurimæ opem ferre poſſunt cibis admiſtæ: è
quarum numero probatur calamintha, origanum, ſerpyllum, ſiſymbrium, ruta, bugloſſum, echium, filipendula, ſonchus, pimpinel-
la, aliæq; quàm plurimæ: quarum uim venenis, ſuperioribus libris, aduerſari retulimus, quarum etiam catalogum paulò in-
frà recenſebimus. Locus deinde, in quo reſidere debent, qui venenum ſumpſerint, lucidus ſit oportet; vbi aer quoque ſit nul-
la mala qualitate affectus. Paretur autem eorum cubiculum odoramentorum ſuffitu, quibus vis ineſt propulſandi venena.
Id enim præſtant ſantalum omne, myrrha, ſtyrax, aloe, laſerpitij lacryma, agallochum, ſcordium, caſſia odorata, citrei mali
cortex, iuniperi baccæ, eiusque lignum ſiccum, & id genus plura. Inſuper affecti veneno (Galeno authore lib. 2. de antido-
tis) nihil aut parum dormire ſinuntur. Somnus nanque venenum retinet in internis partibus, & facilius ad cor deducit.
Remedia cõtra venena.
Contrà vero vigiliæ, quippe quæ id à centro ad corporis ſuperficiem, nempe ad externas partes, retrahunt. His ita inſti-
tutis in primis omni induſtria, ac diligentia curandum eſt, ut deuoratum venenum foràs exhauriatur. Qua in re nullum ſa-
nè valentius auxilium perhibetur, quàm vt ſine ulla mora ægri vomitum ciere cogantur: ſi tamen venenum adhuc in ven-
triculo reſideat. Quòd ſi iam in inteſtina deſcenderit, illud quàm primùm clyſteribus infuſis extrahatur. Atqui in hoc
omni diligentia ordinem ac modum inire debemus, quem in huiuſce voluminis præfatione nobis reddidit Dioſcorides. Siqui-
dem is de hac re ita exquiſitè diſſeruit, vt poſteriores omnes omnia ferè quæ de ea ſcriptis tradiderunt, illi accepta referre
poſſint. Verùm hoc vnum ipſe addiderim, quòd ſi fortè is, qui venenum ſumpſiſſet, ex omnibus vomitum cientibus auxilijs
uomere nequiret, tunc (vt Raſis author eſt) medicamentis ſoluentibus, itemque clyſteribus erit procedendum. Medicamenta
autem, quę deiectoria potiuntur facultate, ad hoc idonea ſunt agaricum, & rhabarbarum. Quandoquidem vtrunque præ-
terquàm quòd deiectoria vi præditum eſt, facultatem etiam venenis maximè repugnantem ſortitur. Id quod etiam quidam
minori centaurio attribuunt. Neque prorſus ab re eſſet ad idem Aegyptiæ ſiliquæ atram medullam, aloemq; vſurpare.
hæc nanque pręter deiectoriam facultatem, ſeorſum plurimùm pollet aduerſus humorum putredinem, quæ ſemper, vel ple-
runque ingeſta ſequitur venena: illa verò quòd aluum mirificè emolliat, uenenum ventriculi tunicis adhærens abluit & abſter
git. quin & erodentium acrimoniam obtundit, & ea denique per aluum ſecum educit. His autem peractis, ea certè clyſ-
mata competere uidentur (ut Dioſcoridi placet) quæ acria ſunt, & trahendi ui prædita. Quibus ſi ea ſucceſſerint, quæ è iuri
bus pinguibus, adipe, aut pinguedine, aut butyro, aut lacte parantur, ne ulterius uenena penetrent, ut in dyſenteria fieri ſolet,
nequaquam ea inutilia fore putauerim, pręſertim ubi compertum haberetur, uenenum inteſtina exulceraſſe. Quamobrem
lac copioſius epotum poſt uomitiones, & clyſteria utiliſſimum eſſe prodidit Auicenna: nempe quòd ueneni noxiam fran-
gat, & ſanet. Quinetiam ſummopere proſunt. præmiſſis tamen uomitionibus, & clyſteribus, fortes, ac ualidæ diuerſio-
nes: utpote quæ non modo prohibeant ne uenenum petat cor; ſed etiam ipſum trahant à membris nobilibus internis, ad igno
bilia externa. Ob idque plurimùm prodeſſe crediderim cucurbitulas, ſi ex igne natibus, & crurium pulpæ applicentur.
Ferunt ſimiliter opem frictiones ex aſperis linteaminibus, quin & fibulæ ſtrictim factę ita vt dolorem excitent, manuum, pe-

dumque

dumq́; digitis,item brachijs, & cruribus:Mirificè etiam venenum auertitur à partibus intrinſecis,ſi patientes in balneo aquæ calidæ ex medicamentis accommodatis confecto, vel in laconico ſicco ſudorem ciente imponantur. Quandoquidem huiuſmodi calor extraneus efficaciſſimè venenum ad cutim trahit. Balnei ac laconici vicem illud ſanè ſupplere poterit,ſi diſſecto viui muli, aut equi aluo exertis ſtatim inteſtinis, æger in animalis cadauer intromittatur; & cùm refrixerit cadauer, idem etiam de alio fiat,quouſque ſat fuerit. Ad hoc autem muli,mulæq́;(vt vulgi fert opinio,fortaſſe quòd hæc animalia plurimum caloris habeant) cæteris præpollent animalibus. Hoc enim auxilio à veneno liberatum narrant Valentinum Alexandri ſexti ſummi Pontificis filium. Is enim (vt ferunt) cùm in quadam cœna aliquot Cardinalibus venenum exhibere vellet,ſibi ipſi,ac patri id imprudenter exhibuit. Cæterùm ſcire etiam conuenit, quòd quanuis prædicta remedia omnia communiter venenis opitulentur, non propterea eſt dimittendum, quin continuè infectis propinentur omnia probata antidota, tam ſimplicia, quàm compoſita, quæ cuiuſcunque veneni noxam auferre poſſunt.

Simplicia medicamenta, q̃ pollent aduerſus uenena.

Simplicia quidem medicamenta quæ ad hoc idonea Dioſcoridi, reliquisq́; Græcis poſterioribus celebrantur, ſunt vinum vetus copioſius epotum, Lemnia ſphragis, agaricum, abrotonum, irio, eryngij radix, napi & paſtinacæ ſemen, calamintha, nardum Celticum, caſtorium, ferulæ virentis medulla, flos rhododendri (quanquam is Galeno, alijsq́; ipſum ſecutis in antidotum minimè recipiatur, ſed potius inter venena annumeretur) ſuccus marrubij, laſerpitij, & panacis, ſagapenum, ariſtolochia longa, ſemen rutæ ſylueſtris, betonica, pix liquida delincta, polij, et ſeſelis decoctum, phu, cinnamomum, caſſia, iuniperi baccæ, citria mala, & quę limonia, & aurantia vocant, & eorum ſemen. Item glãdes, præſertim quernę ex humano lacte epotæ, quinquefolij radicis ſuccus, leporis coagulum, muſtellæ caro ſale inueterata, & in vmbra ſiccata, cum vino pota, lac canis ex primo fœtu acceptum, capparis, chamæleonis albi radix, apij decoctum, polemoniæ radix, tribuli terreſtris ſuccus, ſmilacis aſperæ acini, ſcordium, thlaſpi, & Cretenſe dictamnum. His Arabes, & recentiorum nonnulli caſtaneas addunt: item ponticas nuces, meſpila, piſtacia, zedoariam, lauri baccas, gentianæ radicem, quin & dictamni albi, tormentillæ, iridis Illyricæ, haſtulæ regiæ, helenij, & millefolij: rhabarbarum, hederæ corymbos, bolum Armenium, hypericum, ſabinam, mumiam, pimpinellam, Imperatoriam, centaurium maius, angelicam, verbenacę ſuccum: mures, qui napelli radices depaſcuntur, & muſcas grandiores, quæ eius folijs victitant, filipendulam, carpobalſamum, muſcũ odoratum, ambarum, os in corde cerui repertum, & ceruinum cornu, quin & monocerotis, vrſi teſtes, & arietis, origanũ, ſmaragdum, lapidem bezahar, & carduum, quem ſanctum, vel benedictum appellant. Et hæc de cenſu omnium ſimplicium medicamentorum, quæ contra venena pollent, quæ nobis tum veteres, tum recentiores ſcripta reliquerunt, dixiſſe ſufficiant.

Cōpoſita medicamenta.

De cõpoſitis autem medicamentis illud proferre non dubitauerim, quòd ſi theriaca legitimè parata reperiretur, non eſſent aliunde petẽda auxilia contra venena. Sed quoniam mihi planè difficillimum eſſe videtur, ut ea reperiatur, quę quemadmodũ eius exigit apparatus, confecta ſit, cùm nobis deſint cinnamomum, balſamum, petroſelinum Macedonicum, myrrha, folium, chalcitis (quam tamen iam nobis compertam putamus) amomum, aſpalathus, & calamus odoratus, quæ omnia perquàm maximi ſunt momenti; idcirco nunquam adducar, vt credam venalem theriacam poſſe ſibi locum & vſum illius antiquæ legitimè vendicare: præſertim cùm conſtet tempore vſque Galeni, quo Romani ſummo imperio potiebantur, theriacam omnibus numeris abſolutam confici non potuiſſe (vt ipſe Galenus teſtatur libro primo de antidotis) niſi ab Imperatoribus. quanquam non deeſſent tempore Antonini Cæſaris diuites primates, qui eam conficerent, etiam quòd multa eis deſiderarentur. Quare illud dixerim, quòd ſi ulla theriaca ex ijs, quæ noſtra ætate conficiuntur, in uſum admitti debet, dent operam medici diligentiſſimi, vt illa ſaltem vtantur, quæ omni ſtudio ac diligentia parata ſit, clariſſimorum & peritiſſimorum virorum teſtimonio: quæq; eo modo experientia comprobata ſit, quo docet Galenus libro quem ad Piſonem ſcripſit: quin & alio, quem Pamphiliano dicauit. Hoc item faciant de Mithridatio, quod nihil minus quàm theriaca præſtat aduerſus venena, quodq́; & facilius parari poteſt. Qua in re caueant homines ab adulteratis theriacis, quas in publicis foris uẽdunt circulatores, etſi plerunque ab his, quos eorum adulteria fraudesq́; latent cæteris meliores, atque efficaciores habentur: quippe quòd nihil ultra videant aſtantes, quàm quòd ij fruſtum integrum arſenici, vel riſagalli officinis vocati, deuorent: quòdq́; ſubinde deuorata theriaca, quam poſtea circumſtantibus vendunt, nullum veneni incommodum ſentiant. Quod cùm Galenus optimè nouiſſet, libro Piſoni dicato, ita ſcriptum reliquit. Multę à ſubdolis improbisq́; in hoc quoq; fraudes fiunt, ac uulgus ſola antidoti opinione deceptum, ab iis quibus ars eſt mercenaria, plurima pecunia medicamentum, vel prauè confectum redimit.

Fraudes, quibus utuntur circũforanei, qui uenena innoxiè ſumere profitentur.

Cęterùm vt quiſque flagitioſorum impoſtorum fallacias, & doloſas merces euitare poſſit, & debeat, nunc mihi in animo eſt ad commune rei publicę beneficium eorum ingens, ac ſceleſtum facinus peſteritati prodere. Nam cùm iſti ſuggeſta aſcendunt coram populo, quem dolis capere intendunt, oſtenſuri quod venenum ęquè ac panem innoxiè ſumunt, multis cauillationibus, atque inſidijs vtuntur. Inter quas has duas habent fraudes, quas modò omnibus aperiã, quasq; retinent illi in ſuos chariores (vt ita dicam) lenones. Primus itaque dolus, quo nituntur huiuſmodi fraudulenti impoſtores, eſt, quòd cùm ſciant venena non poſſe niſi parum nocere, vbi ventriculus fuerit cibis valde repletus (vt in prefatione huius libri tradidit Dioſcorides, & libro quarto fen ſexta retulit Auicenna) priuſquàm ſuggeſtum aſcendant, ad ſaturitatem vſque, præſertim ęſtate, lactucas crudas deuorant ſale, aceto, & oleo conditas: verùm olei tantũ imponunt, vt ferè in eo innatent lactucæ. Et quia hyeme, maximè vrgente bruma, tenellę lactucę difficilè paſſim inueniri poſſunt; ideo earum uicem his prębent interanea boum pręepinguium, quorum tantam comedunt copiã quoad ventriculus veluti tympanus extendatur. Id autem eo conſilio faciunt, vt hęc quidem iurium pinguedine, eorumq́; ſubſtantię craſſitudine, illę verò frigiditate ſua, oleiq́; multitudine, quam illis adijciunt, pręterquàm quòd veneni penetrationem inhibẽt, cùm internas uias obſtruere poſſint, erodentem quoque ingeſti arſenici, vel riſagalli ſeplaſijs vocati, acrimoniam obtundunt, & hebetant. Cùm igitur venenum ſumpſerint, quod illis ob pręaſſũpti alimenti vim, nullam, aut paruam noxam adfert, nempe quòd vẽtriculus ſit tenſus, & pinguedine imbutus, mox ſuum adulteratum antidotum, quod omnino legitimam theriacam mentitur, aſſumunt, idq́; impune. Quo fit, vt facilè poſtea populo aſtanti perſuadeant, id eſſe antidotum omnium pręſtantiſſimum contra omnia venena, quod in vniuerſo orbe reperiri poſſit. His leues vulgi animi perſuaſi accenſiq;, maiori multitudine, ac impetu feruntur, vt adulteratam, inualidam, veramque mentientem theriacam emant, quam ij qui in maxima annonę penuria eò cateruatim concurrunt, vbi plurimum panis gratis omnibus exhibetur. Itaque cùm temporis momento capſulam hac impoſtura exhauſerint, ſtatimq́; è ſuggeſto deſcendunt circunforanei, ſeſeq́; in hoſpitium recipiunt, vbi cùm primùm fuerint, arſenicum paulò antè ſumptum vnà cum lactucis aut bubulis interaneis arte quadam euomunt, neque aliud illa die aſſumunt, quàm lac, quod tamen ſæpius alternatim potant, uomuntq́;, & reuomunt. tantum poteſt in improbis hominibus auri cupiditas, ut ſponte conſultoq́; in manifeſta vitæ diſcrimina ferantur.

Altera impoſtorum fraus.

Fraus altera, quã iſti facinoroſi perpetrant, ita ſe habet. Ii vna, aut duabus horis anteaquàm ſuggeſtum aſcendant, in foro pharmacopolium petunt, illudq́ue foro, in quo ſermonem populo habere volunt, propinquius eligunt. Atque vbi iuſſerint pharmacopolæ ſibi arſenici capſulam adferri, eius duo aut tria fruſta ſeligunt, prout ſibi magis expedire videtur, quæ poſtea charta inuolui, & in eadem capſula reponi mandant. Quo facto pharmacopolam rogant, vt cùm in ſuggeſtum aſcenderint arſenicum illud repoſitum dare velint puero, quem ad eum miſerint. Porrò in forum abeunt verba facturi, vbi eorum ſpuriam theriacam, ad cœlum uſque miris laudibus efferunt admentientes. Ad hæc ut rem magis veriſimilem reddant, puerum vel è circumſtantibus quem-

piam ad pharmacopolium mittunt, qui venenum antea ab ipſis ſelectum deferat. Interea ingentem capſulam in ſuggeſto ſtantes aperiunt, quam habent vaſculis prauæ illius theriacæ plenis refertam, cuius operculo intur adhærent, cera ſubpoſita, varia cuiuſdam miſcellæ fruſta ex ſaccharo, quod canditum vocant, amylo, alijſq; innoxijs medicamentis miro quodam artificio confecta, quæ prorſus & facie, & magnitudine referunt illa veri arſenici fruſta, quæ prius ij in pharmacopolio ſelegerant. Leuant autem iſti hominum proditores operculum à capſula, quò fraudem melius occultent, in ſuggeſto ſtantes. ſiquidē ſummo cum artificio internam operculi partem, cui adhærent illius miſcellæ fruſta arſenicum mentientia, uerſus ſe trahunt, ne quis ſuā fraudē deprehēdere poſſit. Deinde ſtatim in manu ſocij, aut pueri, quos doli miniſtros habent, capſulę operculū collocant: quod eorū alter aperta manu perquàm eleganter ſuſtinet, parte pſeudoarſenicū continēte cœlū verſus reſpiciēte: idq; ne quis dolū intueri poſſit. Interea redit nuncius arſenicum legitimum à pharmacopolio deferens. Atqui iſtud accipiens artis captioſæ magiſter, ſtatim illud populo oſtentat longa atque mendaci oratione. Qua perfecta ad experimentum tranſit, perpetuò doloſè procedens. Quandoquidem ſimulans ſibi opus eſſe expeditis manibus, manicas ex murice, vel ſerico proditore, quo plerunque veſtiuntur, ad cubitum vſque conuoluit, ea tantùm ratione, vt arſenicum verum, dum hæc agit, ſuper operculo prædicto pſeudoarſenicum continente, reponat, abdatq́;: quod ob operculi circuli altitudinem nullo pacto infernè à circumſtantibus videri poteſt. Obuolutis itaq́; manicis, brachijſq́; denudatis, ac tenui linteolo humeris impoſito, iubet aquæ vel vini poculum adferri, & relicto in operculo arſenico vero, factitium innoxium fraudolenta manu capit. quod gladio minutim incidit, & in uino, vel aquæ parati cyathi commiſcet. & denique tutiſſimè bibit. Atque ita fraudem hiſce coloribus exornatam ſpectantibus perſuadet, vt nullus dubitet, quin ille mortiferum arſenicum hauſerit, quod ex medica officina delatum fuerat.

Hiſtoria fraudis,

Memini me olim vnum ex his vidiſſe, qui venenum ſimili modo adulteratum puero exhibuerat ſuo: & cùm ſimularet ſe ei opem ferre nolle, donec pulſum amiſiſſet, & in mortis diſcrimine verſaretur, ut ſuæ falſæ atque adulterinæ theriacę maiorem compararet exiſtimationem: cùm præterea prius verſutum puerum admonuiſſet, vt anhelitum compeſceret, idq́; vt facies eius colore mutaretur, quin & interim oculos obuerteret, & os ac ceruicem contorqueret; ad ſe vocauit aſtantem medicum haud acris callidiq́; ingenij, in ea ciuitate, vbi id mihi contigit vidiſſe, receptum habentem, qui pueri pulſum tangeret, vt omnibus teſtaretur, quòd pulſum amiſiſſet. Quod cùm feciſſet bonus ille medicus iam imprudenter factus circulatoris leno, omnibus teſtimonium perhibebat, ſe nullum pulſum in eo inueniſſe: quippe qui nuſquam fortè legerat, quòd arte etiam poſſit intercipi pulſus, cùm tamen id ſcriptum reliquerit Galenus lib. 6. de placitis Hippocratis, & Platonis, vbi ſic inquit. Eadem natura in arterijs cernitur, nam etiam ipſæ perinde ac nerui, aut inciſę, aut laqueo intercluſæ pulſu omni, micationeq́; orbantur. Ex quibus ſanè verbis tunc cōminiſci potuiſſet, quod facilè huic puero laqueata eſſent brachia, & proinde interceptus arteriarum pulſus, quæ per brachium ad manum excurrunt. Siquidem adſtringentes laquei ab ijs nebulonibus adeò callidè ſubdolèque aptantur, vt verſato quodam ferreo globulo ſupra cubitum extra manicas latente, ſtringantur admodum, ac relaxentur. Id quod facilè ab eo fieri poteſt, qui puerum ſemimortuum ſe ſimulantem, brachijs ad ſpectaculum ſuſtinet. Tali igitur fraude adſtringebantur fibulæ, vbi pulſum intercipere animus eſſet, laxabantur autem lentè, cùm iam verſutiſſimus puer ex theriaca illa aſſumpta, in priſtinam ſuam conſtitutionem reſtitui ſimulaſſet. Hactenus de fraudibus horum carnificum, quas pluribus proſequi libuit, vt quiſq; eas euitare ſciat, ac poſſit. Qua de re morbo Gallico quàm plurimùm certè debeo: ſiquidem vnus, iſq́; inſignis, ex his qui venenum innocuè deuorare profitentur, cuius oſſa lues illa non immeritò depaſcebatur, cùm à me in ſanitatem redigi exoptaret, inter curandum, mihi id ab eo expetenti, omnes has fraudes, quibus hoc flagitioſum hominum genus vtitur vt pecuniam extorqueat, libentiſſimè patefecit. Cæterùm fraudes, ac mendacia, quibus ij pariter vtuntur, qui è diui Pauli proſapia ortos ſe prædicant, qua tamen de re mentiuntur, hic conſultò dimittam: verùm intactas eas non relinquam, vbi in proceſſu de ijs diſſeremus venenis, quæ morſu, vel ictu relinquūt innumera exitioſa animalia.

Antidota noſtra preſtantiſſima contra venena.

Sed ne aliquod præſtans antidotum deſideretur in his noſtris commentarijs, me probi, ac fidelis medici munere functum exiſtimauerim, ſi hoc in loco quædam antidota mihi longo labore comparata, magni ad venena momenti, deſcripſero, quæ non modò ijs quæ per os aſſumuntur; ſed ijs etiam, quæ animalium morſu, vel ictu eijciuntur, ſummo, ac præſentaneo fuiſſe remedio comperi. Licet autem hac ætate rari admodū habeantur medici, qui ſua pandere arcana velint, ſi quod nacti ſunt pulchrum & ſingulare auxilium; tamen cùm mihi conſilium ab initio fuerit, mea opera quantulacunq; ſit omnibus generatim prodeſſe, alienū quidem inhumanumq́; foret, ſi modò vel inuidia vel auaritia compulſus, aliquid ſilentio inuoluerem, quod in arte medica vſui futurum putem.

Primi antidoti deſcriptio.

Primum igitur antidotum, cuius admirandas in venena vires ſæpius expertus ſum, hoc modo conficitur. Recipit enim rhabarbari, rhapontici ex Ponto aduecti, radicis phu, acori, quem falsò calamum odoratum vocant, cyperi, quinquefolij, tormentillæ, ariſtolochiæ rotundæ, pæoniæ, helenij, coſti, iridis Illyricæ, chamæleontis albi, cuiuſq; drachmas tres. Item galangæ, Imperatoriæ, dictamni albi, angelicæ, millefolij, filipendulæ, zedoariæ, gingiberis, ſingulorū drachmas duas: agarici drachmas tres: libanotidis maris, gentianæ, morſus diaboli ſic herbarijs dicti, cuiusq́; drachmas duas & ſemis. Ad hæc ſeminis citrei mali, viticis, cocci infectorij, fraxini, oxalidis, paſtinacæ ſylueſtris, napi, nigellæ, pæonię, ocimi, irionis, thlaſpis, fęniculi, ammi, ſingulorum drachmas duas. præterea baccarum lauri, iuniperi, hederæ, aſperę ſmilacis, cubebæ, ſingulorum ſeſquidrachmam. Foliorum ſcordij, chamædryos, chamępityos, centaurij minoris, ſtęchadis, nardi celtici, calaminthæ, ruthæ, mēthæ, bethonicæ, verbenacæ, ſcabioſæ, cardui benedicti, meliſſophylli, ſingulorum ſeſquidrachmam: dictamni Cretenſis drachmas tres. ſampſuchi, hyperici, iunci odorati, marrubij, galegæ, ſabinę, pimpinellę, cuiuſq; drachmas duas. Caricarum, nucum iuglandium, piſtaciorum, ſingulorum vncias tres: myrobalanorum empelicorum drachmas quatuor. Florum vtriuſq; bugloſſi, roſarū, lauendulæ, ſaluiæ, roris marini coronarij, cuiuſq; ſcrupulos quatuor: croci drachmas tres. Caſſiæ odoratæ, quam hodie cinnamomum vocant, drachmas decem. Caryophyllorum, nucis myriſticæ, macis, ſingulorum drachmas duas & ſemis. Piperis nigri, ac longi, ſantalorum omnium, agallochi, ſingulorum ſeſquidrachmam. Cornu cerui crudi drachmas quatuor: vnicorni drachmam vnam. oſſis cordis ceruini, ramentorum eboris, virgę ceruinę, caſtorij, ſingulorum ſcrupulos quatuor: terræ Lemnię drachmas tres: opij ſeſquidrachmam. margaritarum orientalium, ramentorum ſmaragdi, hyacinthi, corallij rubri, ſingulorum ſeſquidrachmam: caphuræ drachmas duas. maſtiches, thuris, ſtyracis, myrrhæ, gummi Arabici, reſinæ terebinthinæ, ſagapeni, opopanacis, laſerpitij, ſingulorum drachmas duas & ſemis. moſchi odorati, ambari cuiuſque drahmam: olei è chalcantho confecti vnciam mediam. Pulueris cordialis temperati, diamargariti, diamoſchi, diambari, electuarij è gemmis paſtillorum caphuræ, ſcillæ, ſingulorum drachmas duas & ſemis; paſtillorum viperæ vncias duas. Succi oxalidis, ſonchi, ſcordij, echij, bugloſſi, meliſſophylli, ſingulorum ſelibram: hypociſtidis drachmas duas. Theriacæ electę, Mithridatij optimi, cuiuſq; vncias ſex. Vini veteris albi odorati libras tres: ſacchari è Medera inſula, vel optimi mellis libras octo & vncias ſex. Ex omnibus his ſumma diligentia, & ratione inquiſitis, atq; ſelectis fiat electuarium, eo modo quo theriaca, aut Mitridati antidotum conficiuntur. Sumendi quantitas eſt à drachma vna vſque ad tres pro ætate, & conſtitutione patientis. Atq; ita omnibus perſuadere poteris, antidotum hoc non ſolùm præſtantiſſimum eſſe (vt antè diximus) contra omnia venena, quæ per os ſumuntur, itemq́; aduerſus ea, quę morſu vel ictu relinquuntur; verùm etiam in peſtilentia, cui mirificè opitulatur, quotidie aſſumptum, & pręcipuè ad preſeruandos ſanos.

Potio ex prædicto antidoto.

At ſi cui in animo fuerit, vt præſentaneum adferat auxilium, hæc faciat oportet. Antidoti præſcripti libram accipiat, libram

bram item ſyrupi è citrei mali cortice parati, & libras quinque aquæ vitæ vocatæ, ex optimo, odoratoque vino confectæ, totiesque uitreis organis repurgatæ, ut quintæ eſſentiæ ſpeciem præ ſe ferat. Deinde omnia hæc in uas uitreum inijciat duplæ à rebus inditis capacitatis. poſtea vaſis ore ita obturato, ut nullus ſpirãdi meatus relinquatur, magna cum dexteritate aquam in uaſe cum electuario tandiu agitet, donec totum diſſoluatur. Atque tum vas ore cera, uel pice obducto in menſem integrum reponat. Quod tamen bis in hebdomada agitari conuenit eo modo, quo antea dictum eſt: fit enim, ut electuarium facilè reſidat in fundo, ſi dimittatur. Exacto denique menſe claram aquam aureoque colore nitentem, electuario ſupernatare inueniet, & quæ iam omnem illius uim in ſe contraxerit. Tum itaque vas ipſum aperiat, & in uas aliud item uitreum lympidam aquam paulatim effundat, cuius os cum cera, & membrana accuratiſsimè obturet. Nam ſi illud diei ſpatio apertum ſineret, omnis concluſa aqua in auram euaneſceret. Tanta hæc aqua uirtute pollet (quod millies expertus ſum) ut quatuor drachmarum pondere pota uel per ſe, uel cum pari odorati uini quantitate, uel ſtillatitiæ cuiuſvis aquæ ad cordis robur facientis, ubi quis ictus, uel demorſus à quocunque uenenato animali, in tanto mortis diſcrimine uerſaretur, ut uocem, uiſum, ac reliquos ferè ſenſus amiſiſſet, ægrum ingenti adſtantium admiratione à longo ueluti ſomno excitat. Quin & uomitione plerunque plurimam infectorum humorum copiam exhaurit. Cuius rei exemplo (præter alia innumera) nuper mihi fuit præfecti oppidi Vipaci uxor, quam à uipera in dextera manu demorſam, & iamiam de naulo rationem cum Charonte inituram, hæc aqua in uitam à morte reuocauit. Id quod etiam paulò pòſt contigit cuidam miſerę Sclauæ ab alia non diſſimili uipera in manu demorſæ. Hæc idem ſimiliter pręſtat contra uenena, quę per os ſumuntur: ſiquidem ea adeò tenuis eſſentię, efficax, & penetrans eſt, ut momento ui ſua in omnes corporis uenas permeet. Quin & eoſdem prębet effectus in alios quàm plurimos morbos, quos breuitati ſtudens pretereo. quandoquidem prudentes, & periti medici, habita huiuſce uirium exacta ratione, eam adhibere poterunt, ubi legitimè conuenire cenſebunt.

Alterius antidoti deſcriptio, & uires.

Porrò antidotum alterum generoſum, pariter & ſingulare, oleum illud eſt, cuius ſuperius libro ſecundo capite de ſcorpionibus, item quarto capite de aconito à nobis facta fuit mentio. Id pulſibus extrinſecus patentibus illitum, nempe temporum, manuum, ac pedum, quinetiam extimę cordis parti ad ſiniſtram mamillam, repetita alternis tribus horis illinitione, efficaciſsimè ſuccurrit omnibus venenis per os ſumptis, quę tamen ex erodentium genere non fuerint. Similiter uiperarum, aſpidum, & cuiuſcunque denique uenenati animalis morſibus ſingulari auxilio eſt, ut in proceſſu latius explicabimus. Vt autem omnes intelligant quàm maximum ſit in me iuuandę poſteritatis ſtudium, modum, quo illud conficitur, hìc deſcribere non grauabor. Sumantur itaque ineunte menſe Maio, quo tempore confici debet, olei communis centum annorum, ſin minus ſui temporis uetuſtiſſimi librę tres: foliorum hyperici virentis manipuli tres. Oleum in vas uitreum duplę a contento capacitatis imponatur, in hypericum aliquantulum antea contuſum infundatur. deinde vas cera, & membrana obturetur, & medium in tenuiſſimam arenam condatur, loco ubi tota die inſolari poſſit, atque inibi ſinatur ad decimum, uel duodecimum diem uſque. Quo exacto tempore mergatur uas in calentis aquę balneo ad uiginti quatuor horas: mox oleum ab herba exprimatur. Hoc facto ſumatur hyperici, chamędryos, calaminthę, cardui benedicti, ſingulorum manipulus. Quæ omnia prius diligenter contuſa oleo admiſceantur, ac ſubinde uas in prędictum mergatur balneum tribus continuis diebus. Extrahatur deinde, & ab incoctis herbis exprimatur. Poſt hęc accipiantur florum hyperici manipuli tres, qui a caulibus probè repurgati, et contuſi in prędictum oleum infundantur, ac in idem balneum per triduum reponatur. Poſt id tempus eximantur, & ut prius exprimantur. Idem fiat ter, aut quater, uſquedum oleum ſanguineum colorem referat. His peractis ſumatur hypericum, quod iam defloruerit, & ab eius cacumine grana illa uiridia excerpantur, quę hordeaceis granis ſimilia deprehenduntur, in quibus ſemen continetur. Ex ijs itaque tres confertim manipuli decerpantur: qui poſtea tuſi, & uino meraco albo aliquantulum perfuſi in oleum prędictum infundantur, & cum eodem uitro, in urina ſepulto, octo diebus continuis inſolentur. Quo tempore tranſacto tridui ſpatio in balneum immittantur, pòſt colentur, & modo prędicto exprimantur: tertio, aut quarto ſimiliter dictum ſemen in oleo macerari debet, donec id obſcuri ſanguinis colorem reprę ſentet. Ad hęc ſumatur ſcordij recentis, calaminthę, centaurij minoris, cardui benedicti, uerbenacę, dictamni Cretenſis, ſingulorum medius manipulus: tundantur omnia, mergantur in oleum prędictum, & uas in balneum iterum imponatur per biduum continuum, dein colentur, & exprimantur, ut ſuprà. Poſtea ſumantur zedoarię, radicum dictamni albi, gentianę, tormentillę, ariſtolochię rotundę, ſingulorum drachmę tres, ſcordij manipulus. Tundantur item omnia, infundantur, & immittantur in balneum, ibique permaneant tribus diebus continuis: colentur deinde, & exprimantur. Infundantur denuo ſtyracis calamitę, laſeris, cuiuſque drachmę ſex, baccarum iuniperi drachmę quatuor, melanthij drachmę duę, caſſię odoratę (cinnamomum officinę uocant) drachmę nouem: iunci odorati, cyperi, ſingulorum ſeſquidrachma: ſantalorum alborum ſemuncia. Tundantur omnia (ut pluries de alijs dictum eſt) & in idem oleum infundantur, & per triduum continuum in balneum macerentur; demum colentur, & exprimantur, modo quo antè dictum eſt. Poſtremò adſint oportet trecenti ſcorpiones uiui diebus canicularibus collecti. Ii in uaſe uitreo concluſi, cineribus calidis ſuperponantur, & cùm eos prę calore ſudare, atque iraſci conſtet, omne iam dictum oleum calidum ſuperinijciatur. Sed aduertendum eſt, ne id adeò feruens ſit, ut uas diſrumpat. obturato ſtatim uaſis ore in balneum tribus continuis diebus contineatur: deinde coletur, & exprimatur. Proiectis interea ſcorpionibus, rurſum in oleum infundantur rhabarbari laudatiſſimi, myrrhę communis uſus, aloes hepaticę, ſingulorum drachmę tres: nardi Indici drachmę duę, croci drachma una: theriacę electę, electique Mithridatij, cuiuſque ſemuncia. Quę ex his tundenda ſunt, terantur, mox ultimò infundantur in oleum, quod per triduum continuum contineatur in balneo. Quo facto oleum non amplius percoletur, ſed deinceps recondatur, perinde ac opobalſamum. quippe quod mirandum ſit remedium ad iam dicta uenena, & præcipuè contra napellum, quo infecti fuere, ut experimentum fieret, Corſi illi duo uiarum obſeſſores, quorum hiſtoriam ſuprà retulimus libro quarto in aconiti mentione: ad cuius lectionem, ne idem bis repetamus, eos reijcimus, qui eius deſiderio capiuntur. Præter autem Mithridatium, antidota alia duo generoſa Dioſcoridi probantur in præſenti præfatione, unum ſcilicet quod è ſcinco, alterum quod è ſanguine nuncupant: ſed quod is eorum conficiendorum rationem tradiderit, nuſquam hactenus reperi. Quamobrem illa duo in multorum gratiam hìc adſcribere, non alienum fore duximus, eo tamen modo, quo libr. 2. de antidotis à Galeno ſeriatim deſcribuntur, ubi hęc ſcripta reliquit.

Antidoti è sãguinibus deſcriptio.

Antidotus διὰ τῶν αἱμάτων id eſt, ex ſanguinibus, ad uenena, uenenatorumque omnium morſus idonea, ſic habet. Piperis longi, piperis albi, acori, croci, phu, mei, dictamni Cretici, ammoniaci, agarici, ſingulorum drachmas duas: amomi, opobalſami: ſeminis rutæ ſylueſtris, cimini Aethiopici, aniſi, ſanguinis anatis maris, & fœminæ ſicci, ſanguinis hædini, ſanguinis anſerini, ſeminis napi ſylueſtris, ſingulorum drachmas tres: gentianæ, trifolij, florum iunci odorati, thuris, roſarum ſiccarum, ſingulorum drachmas quatuor, petroſilini drachmas quinque, polij Cretici tantundem, cinnamomi drachmas ſex, florum ſcordij drachmas octo: myrrhæ, nardi ſingulorum drachmas decem, croci drachmas duodecim, caſſiæ drachmas octo. Omnia hæc diligenter contuſa, ac per excuſſorium cribrum traiecta melle Attico diſpumato, commiſcebis, commiſtaque in argentea pyxide repones, atque hac ut maximo medicamento uteris. Cæterùm quæ è ſcinco temperatur antidotus, à Galeno hunc in modum redditur.

Antidoti è ſcinco deſcriptio.

Antidotus Mithridatis Eupatoris διὰ σκίγκου cognominata, faciens ad venena, omnemque uenenatorum materiam mortem inferentem, omniumq; uenenoſorum animalium ictus, conficitur hac ratione. Scinci, ſagapeni, acori, phu, hyperici, acaciæ, iridis, mei, gummi, ſingulorum drachmæ duæ: roſarum ſiccarum, gentianæ, cardamomi,

ſingulorum

ſingulorum drachmæ quatuor, opij oboli duo, ſtyracis drachmæ octo: polij, caſſiæ nigræ, ſeſelis, bdellij, balſami, piperis albi, ſingu-
lorum drachmæ quinque & oboli duo: ſucci hypociſtidis, opopanacis, myrrhæ, thuris maſculi, caſtorij, piperis longi, cypheos, fo-
liorum malabathri, ſingulorum drachmæ ſex: ſcordij, coſti, florum iunci odorati, galbani, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum drach-
mæ ſex & oboli duo: nardi Syriacæ, opobalſami, thlaſpis, dauci Cretici, ſingulorum drachmæ ſex & oboli tres: croci, cinnamomi,
zingiberis, ſingulorum drachmæ ſex & oboli duo: ſucci glycyrrhizæ, agarici, ſingulorum drachmæ ſeptem & oboli tres. Conſtrui
tur autem hoc modo. Cyphi, hypociſtis, ſagapenum, gummi opiũ, ſtyrax, oppopanax, uino Chio macerantur die noctuque, quoad
penitus diſſoluta ſint. Reliqua uerò interim contuſa tenui cribro excutiuntur, illisque iam maceratis, ac diſſolutis commiſcen-
tur, commiſtaque Attico melle ad craſſitiem uſque deſpumato excipiuntur, opobalſamoque ſuperimmiſſo. demum in uas argen
teum transferuntur, atque ad multos uſus reponuntur. Datur autem ex hac antidoto quantum æger tolerat. Hæc de duabus
antidotis, quas non immeritò quidem probauit Dioſcorides, quaſque ut efficaciſſimas in aliarum cenſum retulit Galenus, atque
deſcripſit. Sed quoniam (ut ſuprà in theriacæ mentione dictum fuit) multa nobis deſunt ſimplicia medicamenta, quæ in eis ex-
petuntur; idcirco non uideo quomodo poſsint legitimè confici, niſi ijs uti uelimus, quæ eorum uicem ſupplent, ita ut unum ſim-
plex medicamentum in alterius locum ſuccedat. Id quod medicorum, ac ſeplaſiariorum pleriſque fieri adſolet. Quorum ſenten-
tiæ etſi cuipiam videretur Galenus adſtipulari, quippe quòd ſcriptis tradiderit in cinnamomi defectu duplum caſſiæ ſubijci poſ-
ſe; non tamen propterea inde colligi poteſt, quòd idem fieri poſſit de quocunque alio ſimplici medicamento, quod deſideretur, vt
quidam exiſtimant, non rectè, meo quidem iudicio, Galeni mentem aſſecuti. Siquidem is ſecus de hac re diſſerit libro primo de
antidotis, ubi ſic inquit. Quòd ad caſſiam uerò attinet, ea me commemorare nunc opus eſt, quæ in multis de medicina libris ſcri
pta ſunt, duplum caſſiæ ſiquis cinnamomo egeat, inijciendum. Hoc dictum irridens Satyrus magiſter meus, unam ex Quinti
facetijs ipſum eſſe dicebat, aſſeuerans eos, qui duplum caſſiæ imponere iubent, ſi cinnamomo careamus, ſimilia illis facere, qui
nos cenſent, ſi quando Phalerno caruerimus, illius quod in cauponis uenditur, duplicata menſura bibere: ſique panis ſiligineus
deſit, furfuracei duplum comedere. Mihi uerò hæc Quinti facetia, ſi de re una quapiam, qua per ſe ſola uti uelimus, afferatur,
uera irreprehenſibiliſque uidetur: ſin de re, quæ in ſocietatem multorum ueniat, non eſt eodem pacto uera. Nam cuiuſcun-
que, quod ſolum corpori admoueri debet, ut puta rhus, abſinthium, iris, gentiana, uel id genus alia aliqua medicina, ſiquis minus
boni duplum loco præſtantiſſimi accipiat, & corpori uel extrà, uel intrà admoueat, duplicato etiã nocebit: at ſi multis aliquod
optimum commiſcendum fuerit, quod ſe aucturum aliorum uires ſpondeat, ſi præſtantiſſimum deſit, peius nihil erit uti duplo il-
lius, qui proprietates eiuſdem generis habeat, etiamſi deterius hoc illo uideatur. Caſsia quidem cinnamomo genere proxima uſ-
que adeò eſt, ut ex ipſa quandoque cinnamomum oriatur, ſpectenturque nonnunquam caſsiæ arbores integræ, in quibus aliqua
cinnamomi uirgulta è caſſiæ ramis prodeant. Simile autem iſtud eſt non uino aut pani, ſicuti Quintus dicebat, ſed uitę functio-
nibus in extruenda domo, in fabricanda naui, in tollendis, & transponendis oneribus, in omnibus denique uitæ actionibus, in qui
bus quod peragendum erat ab uno homine robuſto, ſi abſit, à duobus imbecillioribus perficiatur. hæc Galenus. Ex quibus uerbis
omnibus palàm eſt, Galenum non aſſentire, ut in compoſitis medicamentis unum ſimplex pro alio ſupponatur, niſi ex ijs ſint,
quæ eandem naturam ſortiuntur, ut caſſia, & cinnamomum. Quare inde illud colligendum eſſe putauerim, quòd perperàm fa-
ciant ij, qui rem hanc aliter intelligunt. Porrò & illam antidotum, quæ iuniperi baccas, terramque Lemniam recipit, ſummope-
re laudauit Galenus, eamque libr. 2. de antidotis memorię prodidit, hiſce uerbis. Antidotus, quæ exhibita accipientem tutum à
uenenis reddit, ſic habet. Baccarum iuniperi drachmas duas, terræ Lemniæ drachmas duas & obolos duos. Hæc ubi in pulue-
rem redegeris, oleo, aut melle commiſcebis, & repones: atque cùm opus fuerit, ex aquę mulſæ cyathis duobus quantum eſt auel
lana dabis. Hac antidoto Nicomedes rex utebatur, ſi quando ſuſpectos habuiſſet, qui ſe uocarant. Nam ſi uenenum non ſubſit,
quieta manet: ſin adſit, nauſeam concitat, & euomere cogit, ita ut uenenum quoque cum antidoto reijciatur. Sed hęc hactenus
dicta ſufficiant, quantum ad uenenorum omnium in uniuerſum rationem. quandoquidem de ijs priuatim, eorumque auxilijs, &
antidotis in ſingulorum mentione diffuſius agemus.

Succedanea quãdo admittenda.

Antidotus ex terra Lẽnia.

Κανθαρίδες.

CANTHARIDES. CAP. I.

QVibus datæ ſunt cantharides, ſigna eueniunt grauiſſima. Ab ore enim ad veſicam vſque cuncta
erodi ſentiuntur: picem, aut ſimile quiddam cedriæ reſipiunt: dextra præcordia inflammantur.
urinam ægrè reddunt, & ſubinde cum lotio ſanguinem emittunt: ſtrigmenta non ſecus atque dyſen-
tericis, aluo deferuntur: faſtidia vrgent: animo linquuntur, obortaque vertigine concidunt. po-
ſtremò mente abalienantur. Ergo antea quàm tale nonnihil accidat, dato oleo, aut ſupradictorum
aliquo, vomere cogantur. mox vbi vomitione plurima reiecerunt, halicæ aut oryzæ, tragi aut ptiſanæ
cremor, aut decoctum maluæ, aut ſeminis lini, aut fœni græci, aut radicum althææ, quam Latinus ſer-
mo ibiſcum appellat, clyſtere infundatur. Præterea nitrum eiſdem dandum, ex hydromelite, vt quæ
ſtomacho adhuc, aut inteſtinis adhærent, eluendo excernantur, ac deſcendant. Quæ niſi ſic diſcutian-
tur, ingeſta in aluum ex nitro aqua mulſa, vacuari debent. Detur deinde vinum, aut paſſum, in quo
pineoli nuclei, aut cucumeris ſemina contrita ſint, aut ex lacte, aut mulſa, aut anſerinus adeps in paſſo
liquefactus. Inflammatæ autem partes, hordei farina cum mulſa decocta perungantur. Ab initio ad-
mota cataplaſmata nocent, quod citatus ab eis calor, illapſum virus ita remoratur, ut in principes ſe
partes inſinuet: ipſa tamen interiecto tempore, moleſtiſſimis inflammationibus opitulantur, vtpote
quæ dolores & permulceant, & leniant. Tum vbi corpus calfaciente oleo inunctum fuerit, in ſolium
deſcendere oportet, ac lauare, vt per cutem ſummam, quæ corpori noxia inhæſerunt, etiam excer-
nantur. Et deiectiones multifariam moliri oportet, ne affectus infigatur, & ſtabilitatem capeſſat. Gal
linaceis carnibus, & hædinis, aut ſuillis catulis, maximè pinguibus, & tenerrimis, ac cum lini ſemine
coctis, veſci debent: ſiquidem aluum cient, atque venenorum acrimonias hebetant. Vinum dulce li-
beralius ebibatur. Prodeſt thuris cortex, & Samia terra, quæ aſter appellatur, ſi quaternæ ſingulorum
drachmæ cum paſſo ſumantur. item pulegium ex aqua tritum: irinum, aut roſaceum, cum rutæ deco-
cto: recentes vitis ramuli, cum paſſo detriti. Longè omnium potentiſſimè antidota auxiliantur, cum
aqua mulſa, drachmis quatuor pota.

Cantharidũ malefica & noxia uis.

CAntharidum tum hiſtoriam, tum etiam facultates ſuperius libro ſecundo, vbi & earum picturam exhibuimus, adeò
diffuſè lateque tradidimus, vt ſuperuacuum ducerem hoc in loco plura de eis rememorare, niſi nunc de earum male-
fica &

ſica & noxia vi nobis diſſerendum eſſet. Cùm igitur Canthariđes excalfaciant receſſu quarto, & exiccent ſecundo, nil ſanè mirum fuerit, ſi erodant, vlcerent, & denique ſumentes interimant. Nocent priuatim veſicæ, omnibusque vrinæ inſeruientibus membris, non modò hauſtæ; ſed quandoque exterius illitæ, vbi exulcerare ſit opus: præſertim cùm amplis admiſcentur cataplaſmatis, locisque illinuntur veſicæ propinquioribus: nempe coxendicum articulis dolore diutius tentatis, vel pubi, vel renibus, vel teſtibus. Quo fit, vt qui has hauſerint, exulcerata inde veſica, magnis in urina reddenda excrucientur doloribus. quanquam præter id omnia in vniuerſum lædant viſcera, quòd ſuapte natura erodant, & poſtremo necem inferant: nanque ſua venefica, & pernicioſa vi deradunt internos meatus omnes, quibus obuiant. Proinde nec mirum ſi cum lotio ſanguinem extrahunt, eroſis ab eis vaſis: neque ſi quando (vt recentiorum quidam dixere) penis ipſe, teſtes, pubes, & veſicæ ceruix intolerabili inflammatione vexentur. Hinc enim plerunque euenit, vt qui hauſerint, vrinæ ſtillicidio afficiantur non ſine intolerabili ardore anguſtiaque.

Symptom: cauſę.

Cæterùm picis, & cedriæ odor, quem à cantharidibus malè affecti guſtu, & olfactu percipiunt, aliunde, meo quidem iudicio, non prouenit, quàm à vaporoſis humoribus in ventriculo, & iecinore aduſtis, intenſa huiuſce veneni caliditate. Ab ea ſiquidem dum exuruntur humores, quædam inuicem fit commiſtio, quæ propriam tum guſtum, tum odoratum inficiendi facultatem adipiſcitur. Inflammantur præterea dextri lateris præcordia. quippe cùm veneni vis in iecur facilius, quàm in lienem excurrat, mirum vtique non eſt, ſi concitatis ibi inflammationibus, potius dextrum, quàm ſiniſtrum ægrotet latus. Nec alia ratione fit inde fluxio dyſenteriçæ ſimilis, ſecum deferens inteſtinorum ramenta, quàm quòd cantharides ipſæ ad inteſtina deſcendentes acerrima ſua vi, ea exulcerent, & abradant. Defectus verò animi, ingens anxietas, cordisque anguſtia partim eueniunt, doloris, ardoris, intolerabilisque inflammationis exuperantia: partim verò deleteria vi pharmaci, quæ vſqueadeò reſoluit vitales ſpiritus, & imbecillos reddit, vt inde affecto corde, hæc tam ſæua oriantur ſymptomata. Quin & ob id vertiginoſi fiunt, delirio, amentiaque capiuntur, qui eas ſumpſerint, quòd venenoſæ exhalationes, quæ à colliquatis humoribus in inferioribus mẽbris ſurſum in cerebrum feruntur, adeò ipſum inficiunt, vt facilè animales facultates corrumpantur, ratioque ipſa pereat.

Cãtharidum ueneni curatio.

Sed vt his omnibus ſuccurratur incommodis, primùm ſanè neceſſarium fuerit (vt etiam Dioſcorides inquit) cantharidas ipſas extra corpus ducere, crebris excitatis vomitionibus, ijs nimirũ medicamẽtis, quorum in huius libri præfatione meminit Dioſcorides, atque etiam nos mentionem fecimus in noſtra in eam longa commentatione. Quinetiam acribus clyſmatis opus eſt, vt per hæc deuocentur, quæ ad inteſtina deſcenderunt. Fit enim vt exhauſtis è corpore cantharidibus, non magno poſtea negotio accidentibus, incommodisque præſidia adhibeantur. Quandoquidem exulceratæ veſicæ, cui ſuapte natura plus nocent cantharides, quàm cæteris internis viſceribus, ſuccurritur refrigerantibus, lentis, & pinguibus ſimul miſtis medicamentis. frigida nanque inflammationes extinguunt, mulcentq; earum dolores: pinguia veneni acrimoniam obtundunt: lenta verò, ac viſcoſa cùm internis partibus pertinaciter inhæreant, non modò diu medicamenta in exulceratis retinent locis; ſed etiam ſanas partes muniunt, ne veneni vim admittant. Idcirco ad hoc mirificè præſtat lac humanum ab ipſius vberibus exuctum, crudum, recensq; butyrum eclegmatis modo linctum: pſyllij, cydoniorum malorum, & maluæ ſeminis ſpiſſamentum: itẽ ſerapium ex nymphææ floribus, & purpureis violis, quin & quod ex papaueribus conficiunt: nec non lactucæ, & portulacæ, & cucumeris, & cucurbitæ ſuccus: præterea cremor, lactis ſpeciem referens, qui è papauerum, melopeponum, cucurbitæ, cucumeris, anguriæ, & lactucæ ſemine exprimi ſolet, affuſa violarum aqua, aut radicis althææ, aut ſolani, quod veſicariam, & halicacabum vocant. cuius etiam rubentes baccæ decem, uel duodecim numero fractæ, & ex aqua portulacę, vel ptiſana hordeacea potæ, hoc in negocio præſentaneo remedio proſunt. Facit ad hoc & amygdalinum oleum, quod ſcilicet ex dulcibus elicitur nucibus, vnciarum ſex pondere hauſtum. Huic autem præfertur, quod è recentibus pineis nucibus exprimitur. Sed omnium præſtantiſſimum eſt, quod è ſemine albi papaueris eximitur. quandoquidem hoc præter id quòd tanquam pingue plurimùm conuenit, poteſt ſuapte natura inflammationes extinguere, veneni acrimoniam retundere, & dolores quantumuis vehementes ſedare. Sunt etiam qui præferant aquam, quæ feruentis balnei calore vitreis inſtrumentis elicitur è maluæ foliis, ibiſci radicibus, & recentibus cucurbitæ ramentis; quòd propria vi vrinæ ardoribus opem ferat, & inteſtinorum inflammationes repellat. Porrò ſuccurritur exulceratis inteſtinis, iiſdem ſanè medicamentis, quibus ad dyſenteriam vtimur: nempe pinguium carnium iuribus clyſtere infuſis, addito hirci, ceruiq; adipe: & omphacino roſaceo, plantaginis aut portulacæ aqua prius elota. Prohibentur halitus cerebrum petentes, diſſoluũturq; aſſumptis antidotis, quæ venenis reſiſtunt, & humores putreſcere non ſinunt. quinetiam cataplaſmatis ex frigidis, repellentibusq; ſuccis, ſincipiti, & coronali ſuturæ illitis. In ſumma frangitur, atque demolitur veneni vis, Dioſcoridis teſtimonio, valentibus antidotis, veluti theriaca, aut Mithridato, aut (vt ſcribit Galen. libro nono ſimpl. medicam. capite de terra Lemnia) eo antidoto, de quo & nos ſuperius locuti ſumus, quod fit ex ipſa Lemnia ſphragide, & iuniperi baccis. Proſunt inſuper epithemata corroborantia, itemq; inunctiones, quæ ex odoramentis conſtãt valentioribus: præſertim oleum noſtrum de ſcorpionibus ſuperius deſcriptum aduerſus venena.

Controuerſia inter Græcos & Arabas.

Refert Galenus lib. ſecundo de antidotis Aſclepiadis authoritate, cantharidas proprio veneno remedium & antidotum eſſe, ſi earum pedes, & alæ tritæ cum melle eclegmatis modo paulatim aſſumantur. Id quod etiam aſſeruit lib. 11. ſimpl. med. vt ſuperius libro ſecundo in earum quoque mentione retulimus. Hoc idem ſcribit Aetius à Galeno fortaſſe mutuatus lib. 13. cap. 49. ſic inquiens. At verò contrariæ affectionis ratione, quantum nihil aliud his auxiliantur cantharidum alæ, & pedes cum paſſo pota. hæc Aetius. Veruntamen cùm huiuſcemodi remedium ſuſpicione non vacet (non propterea Galeni teſtimonium reijciendum putauerim) cumq; à multis improbetur, atque ipſe nullum adhuc eius periculum fecerim; ideo nec ipſum damnare, nec probare auſim. Arabes nanque pro certo habent, omne venenum, quod cantharidibus inſit, earum tantùm alis, pedibus, & capitibus ineſſe. Quare cùm cantharidas ſuis immiſcent medicamentis, tam intus ſumendis, quàm extrà adhibendis, iubent contra Græcorum ſententiam, vt capita, alæ, ac pedes abſcindantur. quanquam credendum arbitror Arabas Hippocratem perperàm intellexiſſe, vt vltimo commentario de ratione victus in morbis acutis ſcribit Galenus. Sed quoquomodo res ſe habeat, ambarum partium placita in medium attulimus, vt vnuſquiſque ſuam in hac re ſequatur ſententiam. Nos tamen ſuſpecta medicamenta ſemper dimittenda indicauimus, atq; his vtendum, de quibus inter probatos authores, & doctos viros conuenit. Sunt è uulgaribus, qui ad epotas Cantharidas acetum commendent. Sed id equidem probare non auſim, quòd antiquorum, recentiorumq; repererim neminem, qui ſcriptis tradiderit acetum contra cantharidas auxiliari. Quinetiam medentur urinæ ardoribus, & pudendorum inflammationibus, non tantùm ea medicamenta, quæ per os ſumuntur; ſed ea quoque, quæ exterius illinuntur. Præſtant igitur ad hoc roſaceum, omphacinum oleum, uiolaceum, & quod fit ex nymphææ floribus: item quod ex papauerum ſemine conficitur, quodq; ex ijs paratur fructibus, quorum plantam appellant aliqui Balſaminam, alij uerò Caranzam, cuius hiſtoriam, ac facultates ſuperius libro quarto deſcripſimus, cùm de uite nigra diſſereremus. In quem uſum hęc non modò exterius illinuntur pubi, peni, & teſtium; ſed etiam in pudendi meatum clyſtere inijciuntur, præſertim addito oui albo diutius rudicula agitato, aut ſedi ſucco, aut hyoſcyami, aut portulacæ, aut lactucæ. Maximè etiam prodeſſe compertum eſt, ſi ad vmbilicum vſque duabus aut tribus horis ſederint patientes in aquæ tepentis balneo, cui ibiſci radices, maluæ folia, & ſemina, violarum flores, pſyllij, cydoniorum malorum, fœni græci, & lini ſemen hordeum, & hyoſcyamum, & id genus alia fuerint incocta. Poſtremò ad omnes huius veneni reliquias, quę corpori

Læſiſſent,

heſiſſent, eradicandas, leſaque membra roboranda, & ad priſtinum temperamentum reſtituenda, probatiſſimum erit medica- Electarii deſcriptio. mentum bis in die mane, & veſperi, electarium mox deſcribendum, unciæ pondere ex humano, uel caprillo, uel aſinino lacte potum. Fit autem hoc modo. Accipe nucleorum pineorum uncias tres: nucis Indicæ recentis uncias duas: piſtaciorum ſeſcunciam: ſeminum melopeponum, cucurbitæ, cucumeris, papaueris albi, maluæ, ſingulorum unciæ dimidium: corticis arboris thuris drachmas tres: margaritarum, coralliorum amborum, ſantalorum alborum, ſingulorum ſeſquidrachmam: ſucci glycyrrhizæ drachmas duas: baccarum iuniperi drachmam unam: gummi Arabici ſeſcunciam: terræ Lemniæ drachmas ſex: ſucci baccarum halicacabi, portulacæ, ſingulorum uncias ſex, diluti uiolarum uncias octo: ſpiſſamenti è ſeminibus malorum cotoneorum, aqua uiolarum maceratis, uncias ſex: ſerapij uiolacei uncias quatuor: de floribus nymphææ, de papauere, cuiuſque vncias decem. Quæ terenda ſunt, conterito, deinde commiſtis omnibus ſecundum ſeplaſiariorum regulam, electarium facito: quo utitur, ut antè diximus.

Πιτυοκάμπαι. PINORVM ERVCAE. CAP. II.

a Μεῦ. οὖρον .i. vrina. IS qui erucas pinorum hauſerint, illico dolor in ore & [a] palato exoritur: vehemens alui, linguæ, ac ſtomachi, inflammatio torquet: inteſtina dolor excruciat, ita ut pruriginem ſentire uideantur: corpus totum exæſtuat: faſtidium vrget. Quibus eſt ſuccurrendum remediis, quæ deuoratis cantharidibus dantur. Peculiariter tamen pro ſimplici oleo & irino, melinum, quod è cotoneis pomis & oleo temperatur, accipiemus.

Βούπρηστις. BVPRESTIS. CAP. III.

QVi bupreſtin biberunt, non diſſimile nitro uirus ſapiunt: ſtomachi, uentriſq; uehemens dolor inſequitur: tam uenter quàm ſtomachus mirum in modum, vt in aqua inter cutem, difflatus, inturgeſcit. uniuerſa corporis facies contenditur: vrina ſupprimitur. Quibus eadem, quę potis cantharidibus auxiliantur. Priuatim poſt uomitus, & uacuationes, quas clyſteribus molimur, aridæ ficus proſunt: item earum decoctum, ex uino. Vbi uerò iam ferè pericula inclinantur, Thebaicarum palmularum cibo, aut earundem tritarum in mulſo, aut lactis potu, iuuantur. Pyrorum etiamnum omne genus eſſe, & lac humanum bibere, conuenit.

DE bupreſtibus, & pinorum erucis ſuperius libro ſecundo ſatis diſſeruimus, quantum ad earum hiſtoriam attinet: nunc harum vim veneficam proſequimur. Hæc igitur animalia etſi pota, aut aliàs in ventriculum ingeſta, quædam ſymptomata, & incommoda pariant, ab his planè diuerſa, quæ ab epotis cantharidibus inferuntur; tamen & ipſa eandem expetunt curationem, eademq; poſtulant medicamenta, quibus in epotis cantharidibus vtimur. Verùm aduerſus hæc quoque nonnulla propria, peculiariaq; habentur antidota, quorum cùm latius meminerit Dioſcorides, non eſt cur nos de ijs plura dicamus.

Σαλαμάνδρα. SALAMANDRA. CAP. IIII.

SI ſalamandram hauſerunt, linguæ inflammatio conſequitur: mens, & ſermo præpeditur: tremor cũ torpore, aut horrore quodam, ac exolutione accedit: partes nonnullæ corporis liuoribus circunquaque ſugillantur: ſæpeque, diutius immorante veneno, putreſcentes defluunt. Quibus præſtabimus cuncta, quæ potis cantharidibus. Peculiaria verò remedia, reſina pinus, aut galbanum ex melle linctum, & aiugæ decoctum, in quo nuclei pinei conterantur: vrticæ quoque folia, cum liliis & oleo decocta. Proſunt etiam oua teſtudinis marinæ, aut terreſtris cocta: item ranarum ius, cum quibus eryngii radix incocta ſit.

Salamandræ venefica natura. NOn ſolùm veneno inficit, & necem adfert Salamandra ſicca, & in puluerem pota, vel clam cibis admiſta; ſed etiam morſu, viperarum modo, cæterorumq; ſerpentium venenum eiaculantium. Quin & fructus, & herbas inficit tum ſaliua quadam, tum mucoſa ſpecie, quæ è toto eius corpore ſudat, magno deguſtantium diſcrimine: ſi quidem plerique reperti ſunt, qui hoc tantùm veneno periere. Proinde mirum non eſſe videtur, ſi recentiorum quidam tradiderunt, integras quandoque interijſſe familias: quòd aquas bibiſſent, in quorum puteos fortè Salamanda ciciderat: vel quòd panem tantùm comediſſent furno incoctum, qui lignis ea infectis concaluerat. Quibus tamen non vſquequaque credendum exiſtimo, cùm ignium ui venena omnia abſumantur. Sed potius adſtipulandum fuerit Plin. qui lib. 29. c. 3. non ex pane furnis incocto, in quibus ligna ſalamandræ veneno infecta, accenſa fuiſſent, quoſdam iam fuiſſe necatos prodidit, ſed ex panis cruſta lignis inaſſata pede tantùm ſalamandræ contactis, vt eius verba teſtantur, cùm inquit. Inter omnia venenata ſalamandræ ſcelus maximum eſt. Cætera enim ſingulos feriunt, nec plures pariter interimunt, ut omittã, ꝙ perire conſcientia dicuntur homine percuſſo, neq; amplius admitti ad terras. Salamandra populos necare improuidos poteſt: nam ſi arbori irrepſit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint, necat frigida vi, nihil aconito diſtans. Quinimo ſi contacto ab ea ligno vel pede, quo cruſta panis incoquatur, idem veneficium eſt, vel ſi in puteum cadat. Quippe cùm ſaliua eius quacunque parte corporis, vel in pede imo reſperſa, omnis in toto corpore defluat pilus. hactenus Plinius. His igitur, qui hauſerint (vt Aetius eſt author lib. 13.) præter ea quæ a Dioſc. Salamandræ veneni curatio. ſcribuntur, maculæ in totum corpus exoriuntur albæ, deinde rubeæ, poſtremò nigræ, quæ tandem putreſcentes, vniuerſum deglabrant corpus. Sic venenatis ſuccurritur (vt Dioſcorides ait) ijſdem remedijs, quæ ad cantharidas præſtant. Quod tamen aliquibus minimè videtur rationi conſonum. quandoquidem cùm ſalamandræ venenum maximè frigidum, humidumq; ſit, cantharidum contrà calidiſſimum, & exiccans, nullo quidem pacto conſentaneum cẽſent, ꝙ ijſdem vtriſq; ſuccurratur medicamentis. Verùm his illud rectè, mea quidem ſententia, reſponderi poteſt, ꝙ ubi Dioſcorides ſalamandris cantharidum commẽdat medicamenta, de generalibus, quæ in vniuerſum fiunt, duntaxat intelligit, nempe vt q̃ citò fieri poſſit, venenum è ventriculo, & inteſtinis extrahatur crebris uomitionibus, & clyſmatis acrioribus: in cordiſq; præſidium dentur theriaca, Mithridatium, aliaq; generoſa antidota, quæ pota cor ipſum à venenatis omnibus tuentur. Siquidem in cãtharidum capite, quod omnium primũ habeatur, generalis methodus Dioſcoridi tradẽda fuit, ne eadem per ſingula capita ſæpe fruſtrà & ineptè repeterentur. Quare ſcitè cùm ad cantharidum remedia legentes reijcit, de generalibus tantùm intelligit. Auicenna eandem ſalamandris adhibet curationẽ, Stellionũ conſideratio. quam opio, ꝙ tam hoc, q̃ illæ frigidiſſimo ſint temperamẽto. præſertq; cæteris theriacam, Mithridatis antidotum, reſinam terebinthinam, ſtyracem, urticæ ſemen, & cupreſſi frondes. Cęterùm quoniam ſalamandra ſui corporis forma STELLIONES mortiferi etiam morſus animalia mihi in mẽtem reuocauit, cùm eorum peculiarem mentionem non fecerit Dioſcorides, non alienum fore duximus, eorum primùm hiſtoriam deſcribere, deinde uenenati morſus remedia in medium adducere. Sed an lacertarum

rum

rum generi legitimè ſtelliones adſcribi poſſint, profectò non auſim decernere: quanquam non deſunt, qui aſſerant, maiores lacertos, quos vulgò appellamus Ramarri, alij Liguri, alij verò Lucerti, veros eſſe ſtelliones. Quorũ tamen ſententiæ non poſſum ſubſcribere. quandoquidem Pli. lib. 10. c. 25. & 26. Stelliones inquit eſſe lacertarum figura, & chamæleonum quodammodo naturam habere, vt qui rore tantùm viuant, præterquam araneis. Ex quibus fateri licebit, ſtelliones non eſſe noſtrates lacertos. nanq; hi cochleas, cicadas, locuſtas, & papiliones deuorant, & id genus animalcula. Ad hęc copioſum in venis cõtinent ſanguinem, & amplo referti ſunt iecinore, hominibusq; haudquaquam inimicantur, quin potius eos amant. Contrà verò ijs aduerſantur ſtelliones, Plin. authore lib. 30. c. 10. vbi nullum animal fraudulentius inuidere homini tradidit. Pręterea (vt idem eodem loco ſcribit) ſtelliones hyemant in domibus in locis oſtiorum, & feneſtrarum, aut cameris, ſepulchriſve. quapropter venatores obſeruant cubile eorum ęſtatibus. Ibi vere incipiente fiſſis harundinibus textas opponunt caſas decipularum modo, quarum anguſtijs ẽt gaudent. Venantur autem eos, vt eorum ſenectam, qua vt ſerpentes quotannis exuuntur, facilè conſequantur: ꝙ nihil ei remedio in comitialibus morbis pręferatur: ex more enim exutam ſenectam illico deuorant. Hinc igitur ſanè perſpicuũ fuerit, ſtelliones à maioribus Italicis lacertis differre: hi ſiquidem in campeſtribus, in frutetis, ſepibus, & macerijs degunt: illi verò in ſepulchris, & domibus noſtris oberrant. Proinde iubet Dioſcorides, vt qui in venenorum timore verſantur, & culinam ſubdiali loco apparare nequeunt, ſub tecto apparent. Sed tum diligenter laquearia animaduertenda, ꝙ frequenter à ſuperioribus contabulamentis animalia decidunt, exigua quidem, ſed quę non modicam perniciem moliantur, vt phalangia, ſtelliones, & alia quædam reptilia. Quod autem ſtelliones in Italia proueniant, teſtis eſt Ariſt. lib. 8. c. 29. de hiſt. animalium, aſſerens in quibuſdam Italię locis ſtelliones morſu homines perimere. Sed qui ſint, nullam habeo hiſtoriam clariorem. Quanquam his coniecturis iandiu exiſtimauerim ea lacertarum genera eſſe ſtelliones, quę in Hetruria in noſtris morantur domibus, præſertim quibuſdam prope terram foraminibus, à nobis vulgò Terrantola appellata, de quibus ſuperius libro ſecundo latius diximus, de lacerta Calcidica differentes. Quandoquidem hoc animal lacertis perſimile viſitur, & araneos maximè venatur, ut Plin. inquit, item Ariſt. lib. 9. c. 1. de hiſt. animalium. Dorſo præterea maculis quibuſdam nitet ſtellarum modo radiantibus, vnde & fortaſſe nomen. Quinetiam, ꝙ venenum morſu relinquant, cùm è cauernis exeunt, ſtatim in Hetruria necantur. His (vt audio) abundat Syria in caminis potius, q̃ alibi commorantibus. Varia ſanè ſunt huiuſcemodi animalium genera, de lacertis, chamęleonibus, ſcincis, crocodilis, ſtellionibus, & ſalamandris loquentis: quippe quoniam in vnoquoq; horum genere habentur differentiæ tum formę, tum coloris, tum magnitudinis. Obſeruaui ego ſalamandras in quibuſdam Germanię ſyluis vniuerſo dorſo nigerrimas, pectore verò, & ventre admodum rubentes. Sunt & in Vtinenſibus aquis degentes, cauda anguillarum modo lata, & rotundo roſtro, aluo admodum rubente, nigricante dorſo, nullis maculis reſperſæ. Quod etiam ſcincis euenit: nam & hi in Italia habentur Vicentino agro parui & nigricantes, ijs vtiq; abſimiles, qui ab Alexandria Aegypti Venetias comportantur. Sicuti & in Arabia lacertæ ſunt bicubitales. In Niſa Indiæ monte 24. pedum longitudine reperiuntur. Et in ea fortunatarum inſula, quę Capraria nuncupatur, magnæ admodum, & copioſę. Sed vt ad ſtelliones iam noſter redeat ſermo, eorum morſibus ſuccurrendum eſt theriaca, Mithridatis antidoto, & alijs, quę in vniuerſum venenoſorum animaliũ morſibus opitulantur. Imponũtur priuatim maximo præſidio, demorſis iam locis contriti ſcorpiones. Proinde oleum noſtrum de ſcorpionibus, de quo abunde in prima huius commentatione diximus, ijs pręcipuum fuerit antidotum. Si verò quis venenum hoc in potu cibove ſumpſerit, primùm tum vomitione, tum clyſteribus extrahendum erit: mox valentioribus antidotis cordi ſuccurrendum. Illud poſtremò non ignorandum eſt, ꝙ (vt Plinius inquit) ex ſtellionibus fit malum medicamentum: nam cùm ſtellio immortuus eſt vino, faciem eorum, qui biberint, lentigine obducit. Ob id in vnguento necant eum inſidiantes pellicum formæ. Remedium eſt oui luteum, & mel, ac nitrum.

Stellionum morſus remedia.

Ἐφήμερον. EPHEMERVM. CAP. V.

SVmpto ephemero, quod aliqui Colchicon, aut ſylueſtrem bulbum appellant, pruritus in toto corpore exciatur, non ſecus atque iis, qui vrtica, aut ſcilla laceſſuntur: interna roſionem ſentiunt: ſtomachus cum ingenti grauitate exæſtuat. cæterùm inualeſcente morbo, cruor ſtrigmẽtis admiſtus, per aluum exigitur. Quibus ut iis qui ſalamandram hauſerũt, uomitione aut clyſteribus auxiliari conueniet: ſed antea quàm venenum inualeſcat, dandum eſt decoctum frondium quercus, aut glandium, aut malicorii: lac bibere prodeſt, in quo ſerpyllum ſit decoctum: item ſuccum sãguinalis herbę, aut ramorum uitis, aut rubi, aut medullæ recentis ferulæ, aut myrti cum uino. Baccæ autem myrti tuſæ tritęque, & aqua maceratæ, ut liquor inde ſumatur, opem ferunt. Media caſtanearum tunicula, ſimilem effectum præbet, ſi, cruda in aliquo ſupradictorum ſucco ſumptitetur: origanum quoque cum lixiuio epotum. eximiè iuuantur aſinini lactis, aut bubuli calidi potu etiamſi in ore contineant: ita ut quibus copia lactis huius adſit, non aliud deſideretur.

COlchici Ephemeri hiſtoriam picturamq; reddidimus libro quarto, vbi ea attulimus, quæ in ipſo conſideranda nobis occurrebant. Eius autem veneno medendi rationem hoc loco adeò diffusè tradidit Dioſcorides, vt plura ab alijs, qui poſt ipſum claruerunt, conſequi mihi non licuerit. Danda igitur opera eſt, vt primùm (quod in alijs quoq; ſæpenumero dictum eſt) crebræ vomitiones, & clyſteres ſuum præſtent auxilium. deinde propria antidota exhibenda ſunt, præſertim humanum lac, aſininum, bubulumq;. Nec tamen omittenda, quæ in vniuerſum omnibus venenis reſiſtunt, de quibus iam ſępius diximus. Sed quoniam inter venenata recenſentur Anacardia ſic Mauritanis vocata, forma ephemero quadantenus proxima, quanuis colore diſſimilia: itemq; Staphis agria, quæ & pernicioſa habetur, & eiuſdem ferè cum anacardijs temperamenti; cùm hæc Dioſcoridi prætermiſſa videantur, ſintq; medicamenta, quibus quotidie ad varios humani corporis morbos vtuntur medici, ab inſtituto noſtro defeciſſe putarem, niſi horum quoq; naturæ veneficæ propria aſſignaſſem remedia. Præſertim cùm ſæpe contingat, ꝙ hæc medicamenta (quæ craſſa quorundam circunforaneorum ignorantia eſt, quin non modò non mederi, ſed vix etiam legere ſciunt) propinantur, nullis ſeruatis ponderibus, nec menſuris, nullisq; additis medicamentis, quæ illorum uim maleficam frangant: unde nõnunquam miſeri ægrotantes in tam magna incidunt diſcrimina, & tam ſæua ſequuntur ſymptomata, ut niſi poſtea à peritis medicis remedia & antidota adhiberentur, facilè deperirent. id quod plurimis eueniſſe ſcimus. ANACARDIA igitur tam in potionibus hauſta, q̃ aliàs ingeſta, præter q̃ quòd fauces, guttur, & uentriculum inurunt, & uſqueadeò uniuerſum excalfaciunt corpus, ut inde febres oriantur, excitant & paralyſim in quibuſdam corporis membris, & ratiocinatricem facultatem corrumpunt, ꝙ ſua calorifica ui atrum ſuccum exurant. Quibus eſt ſuccurrendum, factis antea uomitionibus ac clyſterijs, oleo amygdalino dulci, aut è pineis nucleis, aut è nucibus Indicis, aut è papaueris ſemine, aut recenti butyro, & bubulo lacte. Dantur hæc affatim in potu, magno ſanè iuuamento. Quin & alia pinguia medicamenta conueniunt: nempe pinguium carnium iura, ſuillus, & anſerinus adeps liquefactus, quadrupedum, & uolatilium cerebrum, & oſſium medulla. quandoquidem

Ephemeri veneni curatio.

Anacardiorũ veneni ſigna, & curatio.

dem his ampliſſima ineſt facultas (vt pluries diximus) qua venenorum calidorum omnium feruor extinguitur, retunditurq́; acri
monia. Preterea ijs auxiliantur omnia, quæ ſuapte natura refrigerant, vel quæ arte fuerint refrigerata. Proinde Auicēna Ana
cardiorū feruori extinguendo cæteris prætulit bubulū lac aceſcens, violaceum oleum, & hordeaceam ptiſanam, prius tamen gla
cie, vel niue frigefactam. Veruntamen proprium Anacardiorum antidotum ſunt Iuglandes, & pinorum nuclei aliquantiſper
torrefacti. Cæterùm STAPHIS AGRIA, anacardijs (vt paulò ſuperius diximus) temperamento reſpondet, quòd admo-
Staphidis agriæ noxa, & curatio.
dum calida ſit, ac vrens. Quare eadem ſanè adfert incommoda, quę anacardia, & cantharides. Adurit enim fauces, &
palatum, vomitiones commouet, ventriculi eroſiones facit, & dyſentericos fluxus ciet, poſtremò ſtrangulat, ni ſtatim ſuc-
curratur. Sed cùm hæc ſua ſponte & propria facultate uomitiones moliatur, non aliter eſt prouocandus omitus. Verùm ani
maduertendum eſt, an ipſa reijciatur. quod vbi non euenerit, dulce amygdalinum oleum in potu fuerit dandum, admiſto hydro
melitis plurimo: atque interim cogantur ægri, vt continuò inambulent, nanque hoc tantum medicamēto valentiſſimè per uomitū
exigitur. Nec tamen ob id negligantur clyſteres, quorū pluries meminimus, vt ſi ramentum ipſius aliquod ad inteſtina deſcen
derit, his extrahi poßit. Reliquum verò curationis ſumatur è cantharidum curatione, non omiſſis vniuerſalibus antidotis.

Δορύκνιον. DORYCNIVM.

CAP. VI.

DOrycnion, quod aliqui manicon ſolanum appellarunt, epotum, lactis ſaporem in guſtu refert: continentes ſingultus ciet, humor linguam vexat, ſanguis confertim reijcitur: mucoſa quædam perinde quaſi dyſentericis, aluo egeruntur. Itaque antequàm aliquid ex ijs eueniat, auxilio ſunt anredicta, uomitus, clyſter, & quæcunque potum uenenum expellere poſſunt. Priuatim ijs opitulatur, aqua mulſa,[a] lac caprillum, aut aſininum, dulce uinum, quod tepidum cum aniſo bibatur, amygdalæ amaræ, gallinacea pectora decocta. quinetiam conchylia omnia, tam cruda quàm toſta eſſe, ſalutare eſt. conueniunt & locuſtæ marinæ, & gammari, & pota eorundem iuſcula.

a Meum. ποθὲν. i. pota.

Dorycnii ueneni conſid.

DE dorycnio ſatis diſſeruimus libro quarto, quantum quæ noſtra eſſet de eo ſententia, ingenuè dicendum erat. Hoc tamen
loco non tacebo, quòd idem eſſe non arbitror Dorycnium, & manicum ſolanum. quandoquidem duobus capitibus libro
quarto, de his tanquam de diuerſis diſſeruit Dioſcorides. Verùm enimuero etſi hoc in loco dixerit is reperiri quoſdam, qui
Dorycnium manicum ſolanum appellarunt; non tamen id eſſe verum aſſerit, ſed aliorum tantùm refert opinionem, quam
nec probandam cenſet. Cæterùm Solano manico veneficam uim ineſſe conſtat, vtpote quod eos, qui ipſum hauſerint, maxi
mis afficiat incommodis, vt ipſe Dioſcorides teſtatur loco citato, cùm inquit. Solani manici radix drachmæ unius pondere po
Solani manici ueneni noxa, & curatio.
ta ex vino, facit ſpecies vanas, imagineſque non iniucundas obuerſari: ſed duplicatus hic modus, ad tres uſque dies mentis
alienationem adfert: quadruplicatus verò interimit. Remedio eſt aqua mulſa copioſius pota, & uomitione reiecta. Has per
nicioſas facultates, earumque remedia loco dicto reddidit Dioſcorides Solano manico: cuius tamen hic inter venenatas plan
tas poſtea non meminit. Ibidem libro quarto non aliam uim maleficam Dorycnio aſſignauit Dioſcorides, quàm quòd copioſius
hauſtum mortem adferat. Hinc itaque conijcere auſim, quòd eadem utriſque medicamenta facilè competere poßint. Dorycniū
Auicenna uuam uulpinam vocat, nec tamen plura de eo retulit, quàm ſcripſerint Dioſcorides, & Paulus. Idcirco hoc in nego-
tio à Dioſcoride minimè diſcedendum erit, nec ab ijs præterea medicamentis, quæ nobis inferius in opij curatione deſcribentur.
Cæterùm non minus læthiferum eſt Solanum maius, quod uulgò Italis appellatur herba bella donna, cùm non ſolùm eius bac-
cæ deuoratæ, ſed ipſa quoque radix quandoque ioci cauſa paraſitis exhibita, qui ad lautas menſas, etiam inuitis Dominis, ac-
cedere ſolent, oblectamenti non parum conuiuantibus afferre ſoleat. Siquidem ſi cultello deraſa ſcrupuli pondere in uini ſeſcun
cia maceretur horis ad ſummum duabus, & deinde percolato diluto, ac digitis preſſo, id vini recentis addatur, quod pocu-
lum repleat, totumque potandum propinetur, fit paulò poſt, ut qui biberint nihil prorſus edere poßint, magno ſpectantium oble
ctamento. verùm qui hoc fuco utuntur, priusquàm menſæ aßideant, paraſitos ad ientaculum inuitant, vt fucatum vinum propi
nent. Diſcutitur fucus à riſu, aceto potui dato. Id enim præſentaneum antidotum eſt. Hanc huiuſce radicis facultatem
fortè fortuna primus adinuenit Franciſcus Calzolarius pharmacopœus Veronenſis, rei plantariæ ſtudioſiſſimus, qui mihi id re
uelauit. Sed animaduertendum eſt, ne modus excedatur, nam ſi propinetur, copioſius, ſtrangulando interficit. Succurritur
noxæ ijsdem medicamentis, quibus Dorycnij, & manici Solani noxa ſuperatur.

Ἀκόνιτον. ACONTVM.

CAP. VII.

ACont ium ſtatim in lingua inter bibendum, cum adſtrictione quadam dulceſcit: & ſubinde, poſtiſſimum cùm exurgere conantur, uertigines offundit: lacrymas ciet: grauitatem pectori, & præcordiis adfert, ſimulque crebri ſpiritus deflantur. Quare uenenum uomitione abigit, aut clyſtere per aluum egeri opus eſt. Vtimur inter propinandum, origano, ruta, marrubio, vel abſinthi decocto, cum uino abſinthite, uel[a] ſemperuiuo, uel abrotono, chamelæa, aut aiuga. Prodeſt etiamnū opobalſami drachma, cum melle aut lacte cum caſtorio, pipere, & ruta, æquis ponderibus ex uino. coagulum hædi, leporis, aut hinnuli cum aceto: ferri quoque ſtercus, item uinum in quo aurum, ferrum, argentūve cadens reſtinguatur, potum: lixiuiaque cum gallina, & vino decocta, aut carnium bubularum præpinguium iura, cum[b] uino ſumpta. Ferunt & aiuga priuatim ipſis ſubuenire.

a Cat. εὐζώμῳ. i. eruca.

b Meū. ὄξει. i. aceto.

Aconiti ueneni conſi.

A Coniti complura haberi genera, quiſquis facilè noſſe poterit, qui ſuperius libro quarto eorum Icones examinaue-
rit. ſiquidem genera duodecim ibi reperiet, quæ omnia deleteria ſunt facultate. In quibus indagandis ſedulam
nauauit operam Franciſcus Calzolarius Veronenſis, rei plantariæ ſtudioſiſſimus. Nanque ſex Aconitorum genera ad-
inuenit in Monte quem Baldum uocant: quæ quarto libro poſtremo loco appingi curauimus. Et ad me tandem ea tranſmiſſa
ſunt à Clariſſimis Medicis Dominico Montiſauro, & Hieronymo Donzellino; qui omnia, Calzolario ipſi accepta referunt.
Itaque tametſi permulta habeantur Aconiti genera: nempe tria, quæ cynoctona, lycoctonaque appellantur, & quartum
pardalianches vocatum, quę omnia veneficam uim ſortiuntur; vnam tamen, & eandem expoſcunt curationem. Refert Ae-
tius, præter Dioſcoridem, eos qui hauſere, poſt dulcedinem, & adſtrictionem amaritudinem percipere: adſtringuntur deinde
maxillæ, ſubſequuntur morſus, & eroſiones ſtomachi. Quibus niſi illico ſuccurratur, caligant oculi, & ſubcruenti uiſuntur.
Oboriuntur tremores, corpuſque uniuerſum intumeſcit, fiuntque ęgri hydropicis ſimiles. Medendi ratio à Dioſcoride petenda:

quippe qui

quippe qui uſqueadeò præſtantia deſcripſit medicamenta, ut Aetio, & Auicennæ plura non reliquerit addenda. Attamen Conciliator Apponenſis, qui inter recentiores de uenenis luculenter ſcripſit, aconitum bibentibus ſphragidem Lemniam commendauit drachmarum duarum pondere ex calida potam. dein uomitum excitari iubet: à uomitu theriacam eodem pondere exhiberi, ex uino in quo incocta fuerit gentiana. Atque adeò putat Aconiti præcipuum eſſe antidotum longæ ariſtolochiæ radicem. Ceterùm dum hæc ſcriberem, mihi in mentem uenit nonnunquam inter uenenatas plantas haberi ſcillam, flammulam, urticæ, & dracunculi ſemen, quæ cùm hìc ſilentio prætermiſſa fuerint a Dioſcoride, optimum inſtitutum eſſe putaui, nunc de ſingulorũ ueneno, eiuſque remedijs nonnulla commemorare. Sunt igitur in SCILLARVM genere, quæ ſuapte natura uenenoſa proueniãt. ſunt etiam contrà quæ nullo imbutæ ueneno in medicum ueniant uſum. Hæ potæ, uel aliàs ingeſtæ, nullam pariunt noxam, niſi earum plus, quàm par ſit, aſſumatur. Illę uerò ſua malefica ui, etſi quàm parcè deuorentur; illico tamen hominem torquent, quemadmodum fungi. Venenoſa autem ſcilla (ut Meſues, ac cæteri Mauritanorum tradidere) ſola nec alteri annexa prouenit, locisque oboritur fœdis, ac graueolentibus, ut apud thermas. Diſcant igitur diligentiſſimi ſeplaſiarij ijs uti ſcillis, quæ ſimul conaſcuntur, ſapore amaro, acri, ſimul & dulci, ſplendentibus undique laminis. Quãdoquidem nulla his facultas ineſt, qua corpus lędi poſſit: niſi fortaſſe, ut dictum eſt, plus earum aſſumeretur, quàm ferre poſſet natura. Quamobrem de his diſſerens Auicẽna inter uenenatas plantas fen ſeptima quarti uoluminis, ſic inquit. Scillæ malę, aut probatę longior uſus, quàm par ſit, uentriculũ exulcerat, & inteſtina, ipſasque meſaraicas uenas, aliosq; meatus, qui è uentriculo in iecur permeant. Quo fit, ut in uiſceribus oriantur punctiones, acutique cruciatus, & inde dyſenteria. Quibus incommodis ſuccurritur lactis potu, in quo ferrũ, quod Græci ſtomoma, nos uerò chalybem appellamus, pluries reſtinctum fuerit, deuoratiſque ouorum uitellis, in aceto decoctis. Quinetiã ijs frixa cibaria conferunt, pinguia carnium iura, recens, crudumq; butyrum, & extrema iuuenum quadrupedum membra, aliaque permulta, de quibus latius egimus, cùm de cantharidibus ſermo haberetur. Nec minora facit incõmoda FLAMMVLA uocata, cuius hiſtoriam ſcripſimus libr. 4. in alterius clematidis mentione. Ipſa enim pręter uenenoſam quam poſſidet facultatem, excalfacit ordine quarto, adeò ut ualentiſſimè corpus exulceret, ubi fuerit impoſita. Ingeſta uerò fauces, guttur, uentriculum, & inteſtina magnis afficit ardoribus. Quin & intollerabilem excitat ſitim, & aridam reddit linguam: inteſtina deradit, & ardentem pellit urinam. nam quandoque tam altè excoriat, ut eroſis uaſorum tunicis, mictu ſanguinis reddatur intolerabili ſanè dolore. Ad hoc facit, auxiliaturque, excitatis prius uomitibus, & clyſteribus infuſis, lac bubulum ſuo cum butyro potum, aut alio recenti admiſtum, item amygdalinum oleum, aut è pineis nucleis, aut Indicis nucibus, aut papaueris ſemine expreſſũ. Quippe (ut iam ſæpenumero diximus) huiuſcemodi acutorum curatio, non eſt aliunde petenda, quàm à pinguibus, & ſeminum quorundam craſſamentis. Præſtat hoc in negotio & iecur fouere, lactucæ, portulacæ, & intubi hortenſis ſucco: item ſantalis aqua roſacea maceratis: quin & halicacabi baccas deuorare prodeſt. Quòd ſi cruenta cum lotio reddantur, illinantur ſtatim renes, pubes, teſtes, & ipſa demum uirilia, roſarum, polygonij, plantaginis, cynogloſſi, papaueris, lactucæ, & hyoſcyami ſucco. Opitulantur etiam clyſteres è bubulo, aut caprino lacte, aut è pinguibus carnium iuſculis infuſi, addito roſaceo, & uino è myrtinis baccis confecto, ut diffuſius in cantharidum curatione retulimus. Sequitur VRTICAE SEMEN, id præſertim, quod lini ſemen refert, quo excitandæ ueneris gratia quidam utuntur. Sed cùm & ipſum in medicum ueniat uſum, ac etiam quorundam cibis admiſceatur, animaduertendum eſt, ne largius ingeratur, præſertim ſolùm; ſed ijs adijciatur cibis, uel medicamentis, quæ eius acrimoniam excedentemq; feruorem obtundere, & extinguere queunt. cuiuſmodi ſunt piſtacia, nuclei pinei, dulces amygdalæ, nuces Ponticæ, & priuatim deglubitum ſeſami ſemen. Nam cùm urticæ ſemen affatim deuoratur, non ſolùm (ut Auicẽna eſt author) omnes ſcillæ malos præbet effectus; ſed priuatim etiam continentem excitat tuſſim. Curatio eadem quæ ſcillæ. uerũ ad finiendam tuſſim, quæ priuatim ex urticæ ſemine prouenit, ea non ſunt omittenda, quæ ſuapte natura pectoris aſperitates mulcent, qualia ſunt amygdalinum oleum, ſerapiũ uiolaceum, et ex zizyphis, ſaccharum quod canditum uocant, diatragacanthum frigidum, hordeacea ptiſana ſaccharo inſperſa, & id genus alia. Præſtant præ cæteris (ut ſcribit Conciliator) ad epotum urticæ ſemen, malorum cydoniorum ſemina contuſa, & ex calida aqua pota. Calidiſſimæ porrò, acerrimæq; facultatis eſt etiamnum DRACVNCVLI ſemen, utpote quod potum, aut in cibis ſumptum, guttur aſperitate afficiat, adurat, ac pungat: linguã item, gingiuas, & dentes uexat: quin & corpori uniuerſo ingentem calorem inducit. His noxis auxiliatur recens butyrum hauſtum. Priuatim tamen præcipuum remedium adfert hordeacea farina in pultem conformata, additis pinidiis, aut ſaccharo, amygdalino oleo, uel recenti butyro.

Scillę uenenoſę noxa, & curatio.

Flammulę ueneni noxa, & curatio.

Vrticę ſeminis noxa, & curatio.

Dracunculi ſeminis noxę, & remedia.

Μέλι τῆς ἡρακλείας.

MEL HERACLIAE. CAP. VIII.

MEL in Heraclia Ponti, ubi aconitum gigni ſolet, inuenitur. quod qui edunt, bibuntve, non ſecus affligantur, quàm qui aconitum ebiberunt. Ijs eadem, quæ poto aconito conueniunt. Adiuuantur in primis continuo uini mulſi potu, cui rutæ folia ſint adiecta.

MEllis Heracleotici Hiſtoriam, & uires fuſius libro ſecundo retulimus. Quo in loco tradidit Dioſcorides (etſi id poſtea hìc ſilentio inuoluerit) eos mente abalienari, ac ſudore diffluere, qui illud comederint: remedio autem eſſe rutam eſitatam, et ſalſamenta, aut epotum mulſum. Sed cùm iandiu in Italiam non adferatur; ideo nec curæ eius inſiſtendum eſt, præſertim quòd eandem cum aconito uenenatam ſortiatur facultatem, & curationem.

Κόριον.

CORIANDRVM. CAP. IX.

COriandrum ob odorem latere non poteſt. epotum autem uocem exaſperat: inſaniã adfert, à temulentijs non abhorrentem. qui ſumpſerunt, pudenda dictu blaterant, totiuſque corporis odore, uenenum fatentur. Quibus poſt uomitionem irino oleo concitatam, uti retulimus, merum & per ſeſe, & ex abſinthio potum auxiliatur: item oleum: nec ſecus oua in eodem exinanita, ſi liquefacta in muria ſorbeantur: & epota muria, & ius ſalſum ex gallina, & anſere: paſſum quoque cum lixiuia ſumptum.

DE coriandro libro tertio abunde diſputauimus. Et quia non ſolùm de facultatibus coriandri, quæ humano corpori prodeſſe poſſunt, controuerſia eſt inter authores medicinæ, ſed etiam de ijs, quæ eidem officere poſſunt, idcirco loco antedicto quid de prima difficultate ſentirem, & cui potiſſimùm adhærerem, dixi. Cæterùm de ſecunda difficultate nunc equidem ſecus ſentio, atque olim. Alias enim multorum ſententiam ſecutus, coriandrum ab uſu prorſus abdicandum eſſe ſcripſi, quòd omnem eius uſum nocuum eſſe exiſtimarem. Nunc uerò eius vſum tantùm immoderatum (quòd ita mentem commoueat, & mortis periculum adferat) euitandum cenſeo: idque non leuibus, ut puto, rationibus. Quas quoniam libro ſuperius citato retulimus,

Coriandri uenefica natura.

Coriandri uenenī remedia. retulimus,ideo ab eis hic ſuperſedebimus, & ad remedia accedemus. Iis igitur,qui Coriandrum largius ſumpſerint,pręter illa quę à Dioſcoride produntur,opitulatur theriaca ipſa ex mero pota: quin & herba vincetoxicum vulgò vocata,de qua libro tertio ſcripſimus in Aſclepiadis mentione: nanque hęc proprium coriandri antidotum eſt. Subueniunt pręterea raucedini, vociq; exaſperatę gargarizationes ad id expertæ: item ea, quę pectori conueniunt, Ad cerebri verò noxam pręſtat diamoſchum,& diambarum,& id genus alia,quę cordi, & cerebro auxiliantur.

Ψύλλιον. PSYLLIVM. CAP. X.

a Meum. κώνειον.i.cicuta. PSyllion epotum,corporí toti frigus, & torporem cum exolutione, & mœrore quodam adfert, ita vt animum deſpondeant. Cui omnia, quæ exhauſto [a] coriandro auxiliantur.

Pſyllij veneni noxa,& curatio. PSyllium,& eius ſemen,cuius in pharmacopolijs frequens eſt vſus (vt ſuperius libro quarto diximus) notum omnibus eſt. Hoc in potionibus hauſto pręter ea, quę à Dioſcoride illi aſsignantur indicia, conſequitur anhelitus difficultas, alui tumor, & tanta denique cordis anxietas, vt plerunque oborto ſudore frigido commoriantur ægri. Curantur qui hauſerint, primùm vomitionibus, & clyſmatis. Poſt hęc antidota illa exhibenda ſunt,quę in vniuerſum omnibus venenis aduerſantur. Sed & ea omnia ijs maximè ſubueniunt (vt Dioſcorides eſt author) quę & ijs,qui coriandrum exhauſerint.

Κώνειον. CICVTA. CAP. XI.

CIcuta pota uertiginem excitat, oculisq; caliginem offundit,ita vt ne minimum cernatur: ſingultus ciet,mentem turbat,extremi artus gelantur:deniq; conuulſi, ſuppreſſo arteriæ ſpiritu, ſtrangulantur. Quare inter initia, uti in reliquis, cicutam vomitu,excutiemus: poſtmodum deiectionem moliemur, vt quod ad inteſtina prolapſum ſit, excernamus: tum demum in meracam potionem, quæ maximo eſt auxilio,deueniemus. repetendum per interualla,in quibus proderit, lac aſininum,aut bubulum potui datum, vt abſinthium cum pipere & vino,caſtorio,ruta,mentha cum vino,aut amomi, cardamomi,aut ſtyracis vncia,aut piperis,cum ſemine vrticæ & vino,aut lauri folia. Item laſer ex oleo, & paſſo, & paſſum per ſeſe largiùs potum proficit.

Cicutæ uenefica uis. CIcutę hiſtoriam,& facultates, quibusque in locis magis exitialis proueniat, ita copioſè retulimus libro quarto, vt opus non ſit, ea hoc loco repetere, nec plura nobis reſtent addenda. Sed iam ad vires eius veneficas tranſeundum eſt. Pota hæc,vel in cibis ſumpta (vt Dioſcorides inquit) vertigines excitat, viſum adimit, oculis caligine offuſa,& mentem vſqueadeò *Hiſtoria cuiuſdam caſus.* perturbat, vt in furorem agi videantur, qui hauſerint. Quæ omnia experimento nobis comperta ſunt. Quippe cum ruſticus quidam magnifici Ioannis à Turri vinitor non longè à Goritię arce ſuas coleret vineas, ligone forte fortuna erutis cicutæ radicibus, ſecumq́ue domum delatis, paſtinacæ radicis loco decoxit, comeditque in cęna unà cum vxore: mox ſtatim (quæ ruſticorum conſuetudo eſt) ambo iuere cubatum. Media autem nocte, à ſomno expergefacti, omni penitus amiſſa ratione, huc atque illuc per domum in tenebris uagabantur, amentia,& furore ducti: unde adeò caput, faciem, & oculos in parietes percuſſerunt, ut mane accurrentibus uicinis, partim percuſſionibus tumidi, partimque effuſo ſub cute ſanguine liuentes, tumentibus admodum oculorum palpebris, horrendam ac monſtruoſam oſtenderent faciem. Vocor ego ſtatim ad curam,percontatisq; domeſticis,quibus edulijs in cœna victitaſſent,reperi hos cicutę eſitaſſe radices,quas paſtinacę eſſe crediderant. Quandoquidem mihi in propinquam vineam adeunti,oſtenderunt alij locum,vbi ruſticus ille radices effoderat,ibiq; inueni alias cicutæ radices,quę iam folia emittere incipiebant. Qua re perſpecta celeriter ad ægros redij, quos quidem non multo pòſt tempore,Deo adiuuante,in priſtinam mentem & ſanitatem reſtitui. tametſi percuſſionum curatio multò longior fuerit, quàm veneni. Decepta quoq; hiſce radicibus eſt ſuperioribus annis quædam nobilis matrona à Coloreto Vtinenſis, quę cicutę radices proprio in horto effoſſas toti familię decoxit, prębuitq; eſitandas carotarum loco. Quinetiam monachum Franciſcanum curauimus,qui pluribus menſibus modò amentia, modò furore agebatur, quòd cicutę folia hortenſis petroſelini vice piſcium quo*Cicutæ ſumptæ curatio.* rundam iuſculis impoſita comediſſet. Caueant igitur omnes, ne in hęc veniant diſcrimina. Exhibet Aetius, pręter Dioſcoridis antidota,cicutam haurientibus apij ſemen,ex vino potandū,aut iridis radicē,aut ſeſeli Maſsilienſe: item nitrū ex aqua copioſiore potum. Totum pręterea corpus calefacere conducit,& præſertim pręcordia: quamobrem ad vehementiorem motum, ac curſum (vt ipſe inquit) cogendi ſunt ęgrotantes. Conciliator tamen theriacam maximopere commendat, duarum drachmarum pondere,ex dictamni decocto potam: aut gentianę radicem ex vino. Nanq; hoc cicutę verum eſſe antidotum putat.

Σμίλαξ. TAXVS. CAP. XII.

SMilax,à quibuſdam tithymalum,à Latinis taxus appellatur. frigus vniuerſo corpori, ſtrangulatus, & celerem interitum infert. Cui eadem, quæ cicutæ conueniunt.

Taxi venefica natura. TAxus arbor,cuius hiſtoriam ſuperius libro quarto retulimus,ubi & eius plantæ picturam adiecimus, non ſolùm eos perdit homines, qui folia & fructus eſitauerint,vel biberint foliorum ſuccum;ſed etiam (vt aiunt quidam) quadrupedum omne genus,quod præſumptum pabulum non ruminat: cuiuſmodi ſunt equi,aſini,muli, & id genus alia. quanquam ſcribit Plutarchus,tertio ſympoſiorum commentario, Taxum eo tantùm tempore noxiam, quo iam florere inceperit,quòd ſucco ſit maximè prægnans. Dioſcorides libro quarto de taxo agens, inquit. Narbone tam præſentis eſt veneni,vt ſi qui dormiant ſub ea, aut in eius vmbra ſubſideant, lædantur,& ſæpenumero moriantur. Id quod Seſtius (authore Plin.lib.16.c.10.) in Arcadia quoq; euenire ſcribit. Vaſa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia factis mortifera fuiſſe compertum eſt: & in Hiſpania lethales eſſe baccas. Prouenit arbor hæc frequens in Tridentinis montibus, præſertim Ananiæ vallis,& Flemarum,vbi ea inter ingentes abietum,picearum, pinorum,& laricum ſyluas numeroſa conſpicitur. Iis in locis nobis compertum eſt,quòd non modò iumenta,quę non ruminant,deuorata taxo,moriuntur; ſed etiam quę ruminant. quandoquidem boues complures vidimus à ruſticis deploratos,qui taxum depaſti fuerant. Quapropter cùm in montanis,ſyluoſisq; paſcuis boues morboſi fiunt,conclamant ruſtici,animaduertēdum eſſe,ne Naxum deguſtauerint: ita enim taxum corrupto vocabulo nominant. Nihil minus eius baccę ijſdem in locis noxię ac pernicioſę deprehenduntur: quippe quòd curauerim ego paſtores,aliosq; in ſyluis ligna cędentes,qui ſaporis dulcedine allecti,baccas ipſius comederant. ex quarum eſu non modò in ardentes febres inciderant; ſed & in alui profluuium, adeò vt in maximo verſarentur diſcrimine. Cęterùm non parum dubitandum videtur, an inter plantas calidas, vel inter frigidas Taxus ſit reponenda. Dioſcorides quidem, & eius ſequaces omnes exiſtimarunt Taxum

eſſe

eſſe frigidi temperamenti, argumento quòd aſſeruerint, iiſdem remedijs taxi venenum ſuperari, quibus & cicutæ. Quorum tamen ſententia, omnium pace dixerim, mihi planè non probanda videtur. nanque amaror, qui cortici, & frondibus ineſt: coma perpetuò virens, pinorum, abietum, & picearum modo, quibus fronde ſimilis ſpectatur: baccarum tum dulcedo, tum acrimonia quædam: & quòd auiculę eas depaſtæ nigreſcant; manifeſte indicant inſignem temperamenti caliditatem. Atque hinc eſt, quòd & febribus, & alui profluuio tentantur, qui baccas eſitarunt, inflammatis eo cibo ſpiritibus, & ſanguine. Verùm quanuis aliquis reſpondere poſſet, accendi in his febres, gignique alui profluuium, ex humorum putredine, quemadmodum in æſtate eueniunt hæc ex frigidorum fructuum eſu nigrum verò colorem in auiculis contrahi poſſe non minus à frigido, quàm à calido; ex eo tamen adhuc ſuſpecta & improbanda relinquitur eorum ſententia, quòd frondium, & corticis amaror, baccarum dulcedo, & acrimonia, perpetuoque vireſcens coma, nulla prorſus repugnantia contrarium præ ſe ferant, nempe quòd & febres, & alui profluuia oboriantur potius caloris primùm exuberantia (vt accidit deuoratis anacardijs) quàm humorũ putredine. Neque præterea poteſt nigredo illa à frigido pabulo in auicularum pennis ſuboriri: nam ſi frigiditate nigreſcerent, illico perirent. Quandoquidem nimis excedens frigus haudquaquam nigredinem inducit, niſi membris ſimul confectis ac deperditis. At non ita fit ea nigredo, quæ peruſtis humoribus gignitur, quemadmodum accidit Aethiopibus. Hæc ſanè dixiſſe volumus, vt non quicquam tã celebratorum virorum authoritati detraherem, neque etiam quòd auſim temerè eorum ſententijs refragari; ſed vt meam in medium proferrem ſententiam, atque vt hæc à nobis proponerentur alijs diſcutienda, & ſtudioſis diligentius æſtimanda. Cæterùm quoniam taxus NERIVM, quod Græci rhododendrum, & rhododaphnen vocant, Mauritani verò oleandrum, mihi in mentem redegit, cùm ſciam ſcripſiſſe Galenum, & ipſum ſecutos, non modò brutis, ſed etiam hominibus eſſe venenum; cùmque eo quàm plurimis in locis referta ſit Italia; prætereundum non duxi, quin hic de Nerio aliquid dicerem. Et quanuis non abſque ratione fortaſſe ſcripſerit Dioſcorides libro quarto, itemque in huius præfatione, quòd Nerij folia & flores, ſi deuorentur, hominibus contra mortiferos ſerpentium morſus præſidia ſunt, atque in hac re ideo poſſit ei fides adhiberi, quòd etiam cantharides dentur potandæ à cane rabido demorſis, & euphorbium ictis à ſcorpione; cùm tamen nec Galenus, nec qui eum ſequuntur, nec Auicenna, cæterique poſteri id probent, aut admittant, Nerium potius dimittendum putarem, quàm cuiquam exhibendum, præſertim quòd alia non deſint antidota, quę à ſerpentibus demorſis magnopere opitulantur. Nerium igitur, Galeni & Auicennæ teſtimonio, tam potum, quàm in cibis ſumptum, quanuis non largius ingeratur, homines & quadrupedes interficit. Primùm enim intolerabiles excitat anguſtias, intumeſcit inde aluus, & ſubſequitur vniuerſi corporis inflammatio: quòd temperamento calidum ſit, & ſiccum, diſſecans & exulcerans. Ob id enim non tantùm noxam corporibus infert, intra corpus ſumptum; ſed etiam eos afficit, qui in eius vmbra ſubſederint, taxi (vt antè diximus) modo. Quinetiam aquæ fluuiorum, & lacuum, in quorum ripis Nerium creſcit, vmbra, frondibus, floribuſque deciduis infectæ, nonnunquam in magnum diſcrimen bibentes ducunt. Succurritur noxæ epoto fœni græci decocto, aut deuoratis palmulis, aut viticis ſemine, aut frondibus, aut hauſto horum decocto. Conferunt & caricę ex melle, aut ſaccharo aut iulapio ſumptę. Præterea defrutum, & pinguia, & quæ craſſum dant alimentum auxiliantur, non omiſſis tamen clyſteribus, & uomitionibus, vt in alijs omnibus ſępenumero dictum eſt. Conuenit & diacaſtoreum (vt Conciliator eſt author) potum duarum drachmarum pondere. Proſunt item iuniperi baccæ eodem pondere. Porrò illa quoque lethifera eſt arbor, quam perperàm quidam Sicomorum appellant, quæ fructus profert loti arboris inſtar, quorum oſſiculis funiculo traiectis, ſuas preces Deiparæ uirgini numerant infimæ gentis mulieres, quæ illos à monachis ſæpe dono accipiunt, quòd in eorum monaſterijs arbor ea frequens reperiatur. Hanc Auicenna vocat AZADARACHT fen 6. quarti voluminis, ſic inquiens. Folia Azadaracht, quemadmodum & lignum, animalia necant. Tollitur noxa iis medicamentis, quæ in vniuerſum omnibus ſuccurrunt venenis: priuatim verò iis, quibus & nerij vis exitialis aufertur. Caueant itaque omnes, qui hanc arborem ſuis in viridarijs alunt, ne fortè imprudenter ſe ipſos, & domeſticos omnes in perniciem agant. Sed ſi aliquis fortaſſe dubitaret hanc arborem non eſſe Azadaracht Auicennæ, fidem illi manifeſtam faciet Andreas Bellunenſis, qui in Arabicorum nominum interpretatione, ita eſſe apertè declarat.

Nerii malefica natura.

Nerij ueneni curatio.

Azadaracht arboris uenenum, & remedia.

Καρπάσου ὀπός. CARPASI SVCCVS. CAP. XIII.

EPotus carpaſi ſuccus ſoporem, citamque ſtrangulationem adducit. Adiuuantur autem qui hauſerunt, epotæ cicutæ remediis.

QVònam hodie plantæ genus nobis Carpaſum dici poſſit, omnino fateor me ignorare: nec quenquam reperiri crediderim in Italia, qui plura quàm nos de Carpaſo referre poſſit. Quandoquidem etſi hic inter venenatas plantas illud deſcripſerit Dioſcorides; nuſquam tamen in præcedentibus libris quicquam de Carpaſo retulit, quemadmodum nec poſteri tam Græci, quàm Arabes, ex quo coniectari poſſit, quidnam antiquis fuerit Carpaſum. Hoc Paulus Dioſcoridem ſecutus libro 5. carpeſiam vocat. Quamobrem credidere nonnulli carpaſum, carpeſiam, & carpeſium, de quo primo libro latius diximus, unam, & eandem eſſe plantam. Sed uanam prorſus horum ſententiam eſſe arbitror. Siquidem à nemine poſteritatis memoriæ proditum inuenitur, deleteriam vim vllam carpeſio ineſſe, verùm eandem (vt Galenus, & Paulus teſtantur) quæ ipſi phu. quinimo ita aduerſus venena commendari compertum eſt, quòd Quintus carpeſium cinnamomi loco in theriacam addere non dubitauerit, quòd tantum id præſtare exiſtimauerit, quantum poteſt laudatiſſima caſſia. Verùm ſi quis fortaſſe aſſereret opocalpaſum, de quo ſcribit Galenus, dum probatiſſimæ myrrhæ notas expendit, libro primo de antidotis, & opocarpaſum hoc loco à Dioſcoride deſcriptum vnum & idem eſſe medicamentum, is meo quidem iudicio, rem (vt aiunt) acu tetigiſſet, quòd opocalpaſum Galeno mortiferum omnino ſit & lethale. Licet idem Galenus non opocalpaſi, ſed ὀποῦ καρπάσου, hoc eſt, ſucci carpaſi mentionem faciat tum libro primo de compoſitione medic. localium, vbi ex Archigenea recenſet medicamenta, quę capillos criſpos reddunt: tum etiam lib. 5. de compoſitione eorundem in quodam molari emplaſtro. Cæterùm cùm huius uſus, & notitia apud omnes penitus exoleuerit, non eſt cur alia à nobis fruſtrà de eo ſit inſtituenda curatio.

Carpaſi, & opocarpaſi conſideratio.

Vana quorundam opin.

Σαρδονία πόα. SARDONIA HERBA. CAP. XIIII.

SArdonia ranunculi herbæ generi aſſignatur, quæ veſcentibus mentem adimit, & quadã neruorũ diſtentione labia in rictum contrahit, ut riſus ſpeciem præbeant. à qua quidem affectione, de Sardonio riſu adagiũ in uulgus infauſto omine manauit. Poſt uomitum peculiariter conuenit aqua mulſa & lac, liberaliùs epota: irrigatio, perunctioque à pinguibus medicamentis, totum corpus excalfacientibus: in calidam aquam, oleumque deſcendant, ſed rum multum perfricare, & inungere expedit. & in ſumma, curam omnem, quæ conuulſioni neruorum adhibetur, exequi oportet.

Sardoniæ herbæ uenenum, eiuſque curatio.

QVòd inter Ranunculi genera ea annumeretur planta quæ à Sardinia, vbi plurima naſcitur, nonnullis vocatur herba Sardonia, abunde docuit Dioſcorides libro ſecundo. Tradidit huiuſce curationem Aetius libro. 13. qui præter ea medicamenta, quæ huic curationi à Dioſcoride redduntur, declarat quibus auxilijs hoc conuulſionis genus priuatim curari debeat. Quippe cùm diuerſa ſint conuulſionum genera, diuerſa etiam expoſcunt remedia. Præfert tamen caſtoreum in puluerem contritum aut per ſe, aut è dulci vino potum. Cæterùm, vt Conciliator eſt author, adiuuantur qui hauſerint Apium riſum (ſic enim Sardoniam herbam appellauerunt Mauritani) vino dulci potentique adeò largè epoto, vt inde ebrij facti diutius dormiant: item meliſſophylli ſucco, ex aceto ſumpto: is enim, vt idem ait, Sardoniæ herbæ verum ac ſingulare eſt antidotum. Sed quoniam (vt Dioſcorides prodidit) in hac cura, balnea, & laconica admodum proſunt, ea vtique paranda ſunt medicamentorum decoctis, quibus vis inſit excalfaciens, tum etiam deſiccans, & quæ propria facultate neruos tum roborent, tum iuuent. Cuiuſmodi ſunt, ſtœchas, hyſſopum, ſaluia, ruta, betonica, chamæpitys, amaracus, origanum, calamintha, pulegium, dictamnum, anthemis, ſatureia, acorum, Syriaca & Celtica nardus, aſarum, phu, cyperus, roſmarinus, et id genus alia. Ad hæc præſtat inungere occipitium, ceruicem, & vniuerſam ſpinalem medullam, ſuſino oleo, aut è caſtoreo, aut è terreſtribus lūbricis, aut è coſto, aut ex hyperico, aut vulpino, aut vnguēto aragone, aut agrippino, aut deniq; alijs his ſimilibus.

Ὑοσκύαμος. HYOSCYAMVS. CAP. XV.

HYoſcyamum potum, aut comeſum, ſimilem ebrijs ab alienationem mouet: ſed facilè medicamētis cedit. Auxiliatur aqua mulſa copioſè data, lacque, præſertim aſininum: ſi id deſideratur, caprillum, vel bubulum, vel aridarum ficum decoctum. Faciunt ad id etiam nuclei pinei, aut cucumis ſemen ex paſſo ſumptum, & uinum ſalſum, cum adipe ſuilla recenti, paſſoque: itidem urticæ ſemen, aut nitrum ex aqua, & intubus erraticus, & ſinapis, & naſturtium, radix, cepa, & allium: & hęc ſingula cum vino ſumantur. Poſtea ſinendi quieſcere, quemadmodum qui vinum biberunt, vt excoquant.

Hyoſcyami uenenoſa uis.

SVccurritur facilè Hyoſcyami noxiæ, cuius hiſtoriam cum Dioſcoride tradidimus libro quarto, vbi eius quoque effigiem dedimus, ſi antea, quàm venenoſa vis inualeſcat, ſuperetque corporis vires, conferentia propinentur medicamenta. Sed præter indicia, quæ epoto, vel comeſo hyoſcyamo à Dioſcoride aſſignantur, alia plura eidem reddidit Aetius libro 13. nempe quòd inſequatur iactatio corporis cum diſtortione: quibus ſuccedit exolutio, animi deliquio ſimilis, oculorum rubor, pruritus, deinde termor: præterea omnino delirant ægri, & putant ſe flagris corpore cædi. Proinde meritò Ananienſes hyoſcyamum vulgò vocant Diſturbio, vtpote quod mentem, & omnes corporis ſenſus diſturbat. Meminit vtriuſque hyoſcyami inter deleteria phamaca etiam Auicenna, ſic inquiens. Epoto hyoſcyamo albo, oſſium compagines luxantur, lingua in abſceſſus tranſit, ſpumat os, caligant & rufeſcunt oculi, ſpritus difficulter redditur. Hinc fiunt vertigines, ſurditas, gingiuarum, & totius corporis pruritus: ebrietas, amentia, furor, comitialis morbus, uociſq; diuerſitas: nam quādo que rudunt affecti aſinorum mulorumque more, & equorum modo hinniunt. A nigro autem corporis extrema confrigeſcunt, obtenebrantur oculi, oboritur delirium, atque adeò conſtringitur pectus, vt impedita prorſus reſpiratione, ſuffocentur, conuellanturque ægrotantes. Verùm hæc omnia cicutam facere tradiderunt Dioſcorides, & Paulus. Quo fit, vt ſuſpicari liceat, in hoc cæcutiſſe, erraſſeque Auicennam, quemadmodum & in alijs quàm plurimis ſimplicibus medicamentis, quorum nomina ab eo ſæpenumero confunduntur. Cæterùm in albi hyoſcyami curatione idem Auicenna præfert cæteris medicamentis theriacam, & Mithridatis antidotum. Sed ijs, qui nigrum hauſerint, poſt uomitum & clyſteres meracum præbet potandum: quin & bubulum lac, abſinthium, caſtoreum, rutam, laſeris lacrymam, baccas & folia lauri, defrutum, vrticæ ſemen, magudarim, cardamomum, & ſtyracem: ſed quæ ſingula ex vino ſumantur. His præterea addit mori radicis decoctum, & opobalſamum ex lacte potum. Ad hæc inſuper farinam triticeam uino ſubactam, emplaſtri modo ventriculo vtiliter imponi promittit. Sunt porrò ex recentioribus nomine præclaris, qui longum piper in hoc magnopere commendant, atque etiam piſtacia largius manducata, cæteris preferunt antidotis.

Auicennæ erratum.

Hyoſcyami vtriuſque curatio.

Μανδραγόρας. MANDRAGORA. CAP. XVI.

MAndragora ſi bibatur, confeſtim ſopor inſequitur, exolutio, ac uehemens ueternus, nihil temerè diſtans à lethargo. Cui, antequàm aliquid ex ijs accidat, uomitus & aqua mulſa prodedatur. Proficit excitatio, & motus corporis, & olfactus eupatorij, & piperis, ſinapis, caſtorij & rutę, tritorum in acero: & liquidæ picis, & odor è lucernarum exuſtione, & extinctu. Quòd ſi ægrè ii re- rit: poſtea nitrum, & abſinthium, ex vino dulci, aut paſſo ſumantur. caput roſaceo, & aceto perfunuocentur, ſternutamenta mouere, alijſque communibus auxiliis uti conueniet.

Mandragoræ uenefica natura.

QVandoquidem Mandragoræ hiſtoriam latius proſecuti fuimus libro quarto, vbi vtrunque eius genus depinximus; ideo nunc tantùm indicia primùm, & accidentia referam, quæ ab epotis vel deuoratis eius tum radice, tum fructu euenire ſolent: deinde horum curationem aggrediar. quoniam ſi diutius malefica vis ſerpere, augeriq; negligenter dimittatur, nullis adhibitis remedijs, facilè ij qui hauſerint, emori poterunt. Quamobrem dixerim, Aetium ſecutus, eam uix fallere bibentem, aut comedentem poſſe, quod odore ſit admodum graui, ac nauſeabundo, amaro iniucundoq; guſtu. Certa itidem copia, & menſura ad lædendum requiritur. De cætero verò moleſtias quidem facit, ſed ſerius interimit. Huius potu facilè ægrotantes (vt Dioſcorides inquit) in ueternoſum ſoporem delabuntur: quin & ſegnes, & languidi, & triſtes, et exoluti fiunt, adeò vt clamoribus, ac torſionibus excitati, repentè rurſus tanquam amentes recidant. Remoueri noxam ſcribunt, prçter ea quæ Dioſcoridi produntur, coriandri ſemine, aut pulegio ex calida aqua, aut alui deiectione cum deiectorio medicamento, quo ad veternoſos vtimur. Quòd ſi à vomitu, qui malè habent, non excitentur à ſomno, origanum potandum ex frigida, tanquam expertiſſimum medicamentum offerri volunt. Proſunt item acria clyſmata, frictiones aſperis linteaminibus in totum corpus extenſę: cucurbitulæ ignis flamma appoſita tum occipitio, tum ſcapulis, tum etiam natibus: fibulæ extrema corporis membra torquentes: quin & ſternutamenta, quæ verati albi puluere naribus indito cienda ſunt: & ſeptica medicamenta veſicas excitantia, vt cantharides, & ranunculus, occipiti, & poſt aures emplaſtri modo impoſita, maximopere auxiliantur. nanque hæc omnia valentiſſimè reuocant, quæ cerebro officiunt. Porrò animaduertendum eſt, quod iubet Dioſcorides ægrotantium caput ad repellēdum uapores eò petentes, roſaceo, acetoq; perfundi. Id quod etiam Galenus lethargicis commendaſſe videtur libro 13. methodi medendi. Sed hoc certè, ſi quis rem accuratè expendat, rationi refragari deprehenditur. Vnde nil mirum, ſi Paulus, Aetius

Mandragoræ noxæ remedia.

Roſaceum vtrum hic conueniat.

Aetius, Alexãder Trallianus, & alij, qui Galeni veſtigia ſequũtur, cùm rectè nouiſſent veternũ morbũ à frigidis tãtùm humoribus prouenire, & roſaceum cum aceto illi haudquaquam conuenire, quòd magis refrigerare valeant, caſtorium, chamæpityn, pulegium, calaminthan, ſerpyllum, thymbram, & thymum huic medicamento addiderint, ne eo ſolo admoto, morbum fouerent, atque demum ægris mortem adferrent. Verùm enimuero putandum eſt, Galenum roſaceum ex aceto tantùm imponere, vbi frigidus humor, quo veternus excitatur, bili (vt plerunque accidit) fuerit admiſtus, quæ tamen bilis maxima ex parte in ipſo duntaxat morbi principio vexare ſolet; nam cùm tenuis ſit, facilè reſoluitur, & ſuperatur à frigido. Hinc itaque quiſque expendere & cognoſcere poteſt, an ijs, qui à deuorata mandragora veternoſi fiunt, purum illud medicamentum ex roſaceo, & aceto admouere liceat, nullis additis excalfacientibus, cùm (ni fallor) ab aſſumpta mandragora caput nullo afficiatur calore. Ad hæc tametſi mandragoræ poma matura comedantur à nonnullis detracto ſemine, citra vllam prorſus moleſtiam; immatura tamen, & cum ſemine deuorata, mortifera ſanè inferunt ſymptomata. Siquidem exoritur intolerabilis ardor, qui vniuerſam corporis ſuperficiem adurit: lingua, & os areſcunt, quam ob cauſam ore perpetuò hiante cernuntur affecti, frigidum trahentes aerem. Quibus niſi illico ſuccurratur, cõuulſi pereunt: contrà verò facilè liberantur, ſi ſtatim hauſerint, quæ opem ferre poſſunt. Id autem commodè, & efficaciter præſtat Andromachi theriaca, ex aqua pota: quippe hæc ſola momẽto omnem aufert moleſtiam. Curantur (vt Conciliator inquit) qui huiuſce radicem, vel pomum, vel ſuccum ſumpſerint, vnius tantùm diei inedia, ſi tamen ſubinde præſtantiſſimum meracum vinum largiùs bibant ægri, & acetum olfaciant, cui admiſtum ſit caſtoreum. Sed horum omnium peculiare ſcribit eſſe antidotum domeſtica radix triduo cum pane, & ſale deuorata. Cæterùm cùm mandragoræ poma METELLAS NVCES quas vocant, mihi in memoriam reuocauerint, quam hiſtoriam ſuperius libro primo deſcripſi, ſciuerimque non modò, ſi edantur, ſuapte natura canes necare, ſed etiam homines, cùm nihil de his, quod extet, poſteritatis memoriæ prodiderit Dioſcorides, nec antiquorum cæteri, non alienum duxi hoc loco earum indicia referre, atq; etiam medicamenta commemorare, quæ harum veneno opitulantur. Eæ nuces igitur cùm intus in corpus ſumũtur, uertigines, & faciei ruborem inducunt: quin & oculorum caligines, temulentiam, inexpugnabilemque ſomnum: poſtremò oboritur frigidus ſudor, vicinæ mortis præſagium. Auxiliatur noxæ excitatus pluries vomitus aqua calida, & oleo: poſt vomitum datur conuenientiſſimè butyrum, & vinum meracum copioſum, additis pipere, pyrethro, lauri baccis, cinnamomo, & caſtoreo. Prodeſt, & ægrotantium extremas corporis partes, nempe manus, & pedes calida aqua fouere, ac inde frictionibus rudi linteamine factis calorem in vniuerſum corpus excitare: cum eo tamen, vt ſubinde balanino, aut coſtino oleo perungantur affecti. Præſtat item exercitatio, proinde ad celerem greſſum cogendi ſunt, vt vniuerſum corpus incaleſcat: & pinguibus poſtea cibis, dulcique vino refocillandi. In ſumma & his ea maximè conueniet curatio, quam epotum requirit opium, de quo proxima commentatione diſſeremus.

Mettellarum nucum ueneficium, & remedia.

Μηκώνιον MECONIVM. CAP. XVII.

EPoto papaueris ſucco, quem meconion vocant, conſequitur veternus cum perfrictione, & pruritu uehementi, ita vt ſæpe inualeſcente veneno, tanta erumpat prurigo, vt hominem excitet: corpus id medicamentum olet. Poſt citatam oleo uomitionem, acres clyſteres auxiliantur, acetumque mulſum cum ſale potum, aut mel cum roſaceo calido: merum cum abſinthio aut cinnamomo copioſum, aut calidum per ſeſe acetum: nitrum ex aqua, & origanum cum lixiuia aut paſſo: & rutæ ſylueſtris ſemen cum pipere, uino, & panace: piperque cum caſtorio, & aceto mulſo, vel cum ſatureiæ aut origani decocto cum uino. Hi olfactibus excitandi: & ob enatam pruriginem in balneas deſcendant, & foueantur. Poſt lauacrum prodeſt iurium pinguium uſus, cum uino, aut paſſo: medulla etiam ex oleo pota.

Μήκων κερατῖτις. PAPAVER CORNICVLATVM. CAP. XVIII.

QVod corniculatum papauer appellant, & potu, & cibo eadem inferre conſueuit, quæ papaueris ſuccus: nec aliis expugnatur auxiliis.

INgratus opij odor, perinde atque mandragoræ, facilè obſtat, ne in cibis, aut medicamentis inſeri poſſit, quin veneficium pateat guſtantibus, præſertim cùm necem non inferat, niſi certa quadam ſumatur quantitate. Quamobrem rarò contingit, vt homines venefici opio vtantur, vbi quenquam veneno tollere volunt, nimirum veriti ne fraus odoris grauitate deprehendatur. Tametſi quandoque accidat, aut fortè medicorum imperitia, aut pharmacopolarum negligentia, vt ebibitis medicamentis, quibus opium admiſtum ſit largius quàm par ſit, ſumentes in ea incurrant diſcrimina, quorum meminit Dioſcorides. Atque illa quoque ſequantur, quæ in ſuis alexipharmacis Nicander ijs verbis repræſentauit. Animaduerte, inquit, è ſumpto papaueris in capite ſuo ſemina gerentis liquore dormientes: nam illi in ſumma corporis cute frigent: nec oculi eis aperiuntur, ſed enim palpebræ eorum immobiliter colligantur, eque labore eo, odoratus ſudor diſtillat vnà collectus, adeoq; ipſum corpus palleſcit ac labia ardent, eque genis nexus demittunt, id eſt flaccidæ maxillæ ſunt. Languidus item & frigidus è gutture anhelitus expirat: ſæpe & liuidus vnguis, vel obtortus naſus mortem non procul abeſſe nunciant, ipſique oculorum, qui in caua receſſerunt, radij. Nicandro ſubſcribit Aetius lib. 13. vbi ſic inquit. Quando voluntariè meconium aliqui biberint, ſiue id manifeſtare voluerint, ſiue volentes non poſſint, his cognoſcentur indicijs. Sequitur enim eos, qui opium acceperunt, in ſomnum grauem collapſio cum frigiditate & pruritu intenſo, vt aliquando ob ipſum excitentur: odorque opij per totum corpus effertur, & exhalat: inferior maxilla laxatur, tumeſcunt labra, irruit ſingultus, diſtorquetur naſus, pallor adeſt, liuor vnguium, præcordiorum diuulſio, reſpiratio parua, & frigida, oculorum offuſtatio, & ad poſtremum mortifera conuulſio. Hæc notis, quæ opium ſumptum conſequuntur. Quibus valentiſſimè illa remedia auxiliantur, quorum hic meminit Dioſcorides. neque enim plura apud poſteriores Græcos reperi. Auicenna autem præfert laſerpitij lacrymam, & caſtoreum. Sed preſtantiſſimum dicit eſſe medicamentum, theriacam, ſagazeneam, & Mithridatis antidotum ex vino potum. Excitandi etiamnum ſunt ægrotantes ſternutamentis, fibulis, frictionibus, odoramentis, nempe moſcho, caſtoreo, laſere, ambaro, naribus inditis, quin & ſulphuris fumo. Succurritur conuulſioni, ſi vniuerſum corpus perungatur ſuſino oleo, ac etiam coſtino, alijsque remedijs, quorum in præcedenti capite meminimus. Verùm longè omniũ potentiſſimè proficit antidotus noſtri vſus, ſcilicet quinta eſſentia theriacalis, de qua ſuperius in præfationis commentatione diximus, quòd præſentaneo remedio non modò his omnibus opituletur; ſed etiam omnibus in vniuerſum uenenis, quæ frigiditate nimia interimunt. Nec aliter curantur, qui corniculatum papauer deuorauerint.

Opii ueneſica natura.

Opii ueneni curatio.

Φαρικὸν PHARICVM. CAP. XIX.

QVod Pharicon uocant, ſapore ſyluestre nardum imitatur. Reſolutionem neruorum potum adfert, cum conuulſione & delirio. Oportet autem poſt uacuationes uinum abſinthiten potui dare, cum cinnamomo, aut myrrha, aut nardo gallico, quod ſerinen aliqui uocauerunt: aut ſpicę nardi duas drachmas, & myrrhæ totidem obolos, cum paſſo: aut irim cũ croco ex uino: deraſumque caput illinire hordeacea farina cum aceto, & trita ruta.

Pharici ueneni conſid.

NOn equidem hactenus apud quenquam ſcriptorem conſequi potui, quid Pharicum antiquis fuerit, an ſimplex, aut compoſitum medicamentum. Quin neque etiam certò inuenire licuit, vnde id nomen traxerit, cùm varia ſit de nomine eius apud authores ſententia. Porrò is, qui in Nicandri alexipharmaca ſcholia ſcripſit, hæc protulit. Praxagoras memoriæ prodit pharicum lethale medicamentum ſic vocatum à Pharico venefico quodam Cretenſi, qui hoc reperit. Sunt qui primum Pharis Arcadiæ repertum velint: appellant autem etiam Medicum. Nec deſunt qui in Theſſalia in Pheris, alij Lacedæmone, quòd ibi fortaſſe proueniat. hæc ille. Cæterùm cùm iam id meritò deperditum ſit, neque hoc tempore à nemine, quod ſciã, cognoſcatur, ſuperfluum ſanè eſſet plura de eo ſcribere: nam inſtitutum noſtrum non eſt, in re incerta diutius immorari.

Τοξικὸν TOXICVM. CAP. XX.

TOxicum ex eo nominari videtur, quòd barbarorum ſagittæ eo illinebantur. Qui biberint, labiorum, & linguæ inflammatione torquentur. Incoercitus furor uarias ijs imagines obuerſat: quare uix medicinæ locus eſt, raroque qui hauſerunt, euadent. Vinculis ergo cohibendi, aut vinum dulce cum roſaceo bibere, & reuomere cogantur: rapi ſemen bibendum cum uino. Priuatim ijs conuenit quinquefolii radix, & hircinus ſanguis, aut caprillus, eodem modo ſumptus: roboris, fagi, aut ilicis cortex cum lacte tritus: malaque cotonea trita eſſe, aut cum pulegio, & aqua bibere, conueniet: amomum & balſami ſemen ex vino. Sed qui periculis defuncti ſunt, diu lecticis decumbunt: & vbi ſurrexere, ſtupidi reliquum uitæ tempus degunt.

Toxici cõſid.

QVid antiquis fuerit Toxicum, quo Barbari ſagittas inficiebant, vt ijs vulneratos inimicos haud dubiè perderent, nec à Dioſcoride, nec ab alio aut Græcæ, aut Arabicæ familiæ authore memoriæ proditum eſſe, mihi hactenus compertum eſt. Ideoque difficilè admodum fuerit decernere an Toxicum hodie ſit, vel cognoſcatur in Europa, cùm propriè hi Barbari antiquis dicantur, qui Troglodyticam Aethiopiæ regionem incolunt, apud quos fortaſſe tantùm naſcitur. Verùm enimuero putauerunt quidam, vt Manardus Ferrarienſis vir noſtræ ætatis celebris, id antiquis fuiſſe Toxicum, quod Arabes Napellum vocant. Quæ quidem ſententia non omnino ijs videtur refellenda, qui plura de Toxico nõ inueſtigarunt. quandoquidem (vt Auicenna eſt author) non defuere, qui ſagittas napello inficerent: conſtatque napellum haurientibus linguæ, & labiorum inflammationem excitari, & raros admodum eſſe ſumentes, qui euadant: id quod omnes Græci toxico adſcribunt. Ad hæc cùm aſſerat Auicenna, quòd ſiqua cura cum toxico adhiberi poſsit, ea fiat vomitionibus, hauſto antea rapi ſemine, & ſumptis ſubinde glandium putaminibus, hoc omnino illorum opinionem auget. Siquidem Dioſcorides quoque ijs, qui toxicum hauſerunt, rapi ſemen ad ciendum vomitum ex vino potandum præbet, ac deinde quercus, fagi, aut ilicis corticem, arborum nimirum, quæ omnes glandes proferunt. Quæ ſanè omnia facilè ad credendum trahunt Græcorum toxicum, & Arabum napellum unum & idem eſſe venenum. Sed diligenter rem expendentibus contrariæ profectò ſeſe offerunt rationes. etſi enim ex notis prædictis toxicum, & Napellum vnum & idem eſſe videantur; tot tamen aliæ habentur notæ, quæ alterum ab altero diſcriminant, & contrarium arguunt, vt aliter exiſtimandum non ſit, quàm quòd deleteria hæc medicamenta plurimùm inter ſe diſſideant. Nam nuſquam, quod legerim, tradidere Mauritani eos, qui Napellum hauſerint, in tantum furorem agi, vt vinculis ſint coercendi, quemadmodum eos, qui toxicum deuorauerint. Equidem illud pro certo teſtari poſſum, quòd Corſi illi latrones, ſicarijque nequiſſimi, quorum hiſtoriam libro quarto prodidimus, cùm de aconito diſſereremus, quanquam ab aſſumpto Napello ea omnia dederint indicia, quæ ab Auicenna napello aſſignantur; in nullum tamen furorem adducti fuere, neque nullum etiam ſenſere delirium. Præterea Auicennæ, noſtroque teſtimonio, qui experimentum vidimus, epoto Napello, oculi exterius prominent, oboriuntur vertigines, animi defectus, & ingens crurium imbecillitas. Quorum tamen ſymptomatum nihil de toxico agens meminit Dioſcorides. Quinetiam (ut ipſe perhibet Auicenna) qui Napelli pericula euadunt, plerunque aut ad hecticam febrem, aut ad tabem, aut ad comitialem morbum deſciſcunt. id quod toxicum ſumentibus non euenit: horum ſiquidem qui ſuperuixerint, ſtupidi tantùm reliquum uitæ tempus ducunt. Ex his itaque omnibus liquidò apparet, quòd hæc inter ſe maximè differunt. Longè enim ſæuiora ſunt Toxici incommoda, quàm Napelli, vt abunde conſtat ex Nicandro in alexipharmacis, vbi Toxicum deſcripſit ijs notis. Protenus etiam lethalis toxici dolorem, & malum abigere diſcas, quando ſuis cruciatibus hominem comprehenderit. Lingua eius, qui Toxicum hauſerit, infernè craſſior redditur. Sed labia intumeſcentia, os planè pondere ſuo degrauant, ac aridum prorſus ſputum regerit, inferiorique parte gingiuæ diffunduntur, & e ſuis ſtationibus mouentur. Sæpe etiam cordi ſtuporem iniecit, omniſque ſenſus conſternatus eſt, ſontico iſto malo perturbatus. Ac laborans eo, & balat, & mugit, innumeras nugas fabulaſque præ inſania edens: ac ſine intermiſſione dolens, vehementer vociferatur, inſtar hominis, cui caput, totum corpus compingens, enſe amputandum ſit. Vel quemadmodum craterifera ſacras res tractans ipſa Rheæ ſacerdos, nona menſis publico appropinquans itineri, longum ore ſuo rumorem, & clamorem edit, quem horrendum in montanis latratum audientes ſibi metuunt. Sic ille rabie, mente ſua turbatus errans eiulat, ac lupi inſtar fugitiuè vlulat, obliquiſque pupillis taurino more inſpiciens, album dentem acuit, dentibuſque ſuis deſpumat. hactenus Nicander. Cæterùm differunt toxicum, & napellus in curandi quoque ratione. Toxicum nanque Dioſcoridi curatur roſaceo ex paſſo poto, quinquefolij radicibus, caprillo, & hircino ſanguine, cotoneis malis, amomo, & balſami fructu. Auicenna verò Napello ſuccurrit cum uini potu, butyro, moſcho, capparis radice, & eo denique mure, qui napelli ipſius radices depaſcitur. quæ utique medicamenta omnia ab ijs admodum diſcrepant, quę in Toxici curatione commemorauit Dioſcorides: quem tamen penè ad verbum reddidit Auicẽna in cęteris venenorum auxilijs. Hæc igitur apertiſſimè oſtendunt, conuincuntque Napellum & Toxicum eſſe diuerſa venena. Nec illa obſtant ſententiæ noſtrę, quę ſuperius in Manardi fauorem adduximus. quandoquidem (vt facilè colligi poteſt ex vniuerſa huiuſce libri materia) alia etiam habentur venena, quę quòd eadem excitent accidentia, & paribus curentur antidotis, uidentur vnam, & eandem rem eſſe, cùm tamen longè diuerſa cernantur: cuiuſmodi ſunt mandragora, opium, hyoſcyamus, corniculatum papauer, & id genus alia. Sed vt iam de Toxico meam in medium proferam ſententiam, eum haudquaquã falli crediderim, qui dixerit, id eſſe Auicennę Toxicum, quod idem Tuſom appellat. Nempe quòd aſſerat eo epoto labra, & linguã inflammari, ſequi delirium, & incoercitum furorem. quę propria toxici ſunt indicia. Attamẽ hoc uidetur illi omnino fuiſſe incognitum.

Manardi opi. reprobata.

Toxici notæ ex Nican.

incognitum: quod nec minus fortaſſe Dioſcoridem latuit. Nam ſi toxicum nouiſſet Dioſcorides, eius certè hiſtoriam libro quarto ſilentio non diſſimulaſſet, vbi de cæteris mortiferis diſſeruit medicamentis. Illud porrò indicium quodammodo facit, Mauritanorum tuſom eſſe Dioſcoridis toxicum, quòd nomen illius licet corruptè, ab hoc Arabes traxiſſe videantur, quaſi toxicon tuſom nominauerint. Verùm cùm toxicum de NAPELLO loquendi nobis occaſionem dederit, non alienum fuerit, vt noſtrum ſequamur inſtitutum, hoc loco eius tum venenum, tum remedia deſcribere, præſertim cùm naſcatur in Italia. Napellus itaque, vt Mauritanorum teſtantur monumenta, & noſtra adſtipulatur experientia, ſi potu vel cibo in corpus ingeratur, ſæua ſtatim adfert diſcrimina: nempe illico labia inflammantur, & adeò intumeſcit lingua, vt exeri extra dentes, & oris amplitudine capi non poſſit: oculi item pariter intumeſcunt, ita vt promineant: vertigines, & animi deliquia frequentiſſimè inuadunt, & crura imbecillitate affecta immobilia redduntur: ſubinde vniuerſum liueſcit corpus, intumeſcitque, & confeſtim malo occupatur habitu. Quo fit, vt breui temporis ſpatio, qui ſumpſerint, miſerabiliter intereant. Sed id mirum non eſt: quippe quoniam tanta eſt huiuſce lethiferi veneni vis, vt niſi ſtatim proprijs antidotis ſuccurratur, nullis ſubinde expugnatur medicamentis. Imò quanuis etiam in ipſo principio valentiora dentur remedia; pauci tamen ſuperuiuunt, qui aut hectica febri (ut diximus) aut tabe, aut comitiali morbo tandē non conficiantur. Succurrendū illico igitur fuerit, excitatis prius vomitibus (vt Auicena inquit) epoto rapi, aut napi ſemine. Prodeſt deinde butyrum bubulum coctum, & ſæpe ac largè cum uino ſumptum: item glandium putaminum decoctum ex vino potum. Auxiliatur diambari, & diamoſchi puluis: quin potius ambarum & moſchus præ cæteris per ſe, & cum Lemnia terra, ex vino pota. Quòd ſi hæc non proficiant, nihil ſanè præterea ſperandum relinquitur, quò parum, vel nihil poſſint in huiuſce veneni noxa theriaca, & Mithridatis antidotus. Proinde dicebat Auicenna, theriacam Napello non prodeſſe, niſi certo tempore, & termino. Faciunt ad hoc & capparum radices, quòd dixerint quidam antiquorum, has verum Napelli eſſe antidotum. Conciliator ſmaragdi puluerem duarum drachmarum pondere magno remedio ex vino potandum pollicetur. Sed hoc dari tantùm poteſt Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, alijſque opulentis principibus. quandoquidem parua, vel nulla eſt adhibenda fides pretioſorum lapidum fragmentis, quibus hac ætate ſeplaſię vtuntur. Ad hæc recentiores ferè omnes, qui venenorum materiam pertractarunt, Auicennam ſecuti, verum ſecurumque Napelli antidotum putant murem quendam, qui Napelli radices depaſcitur. Hunc vidimus nos, cepimusque in quibuſdam altioribus vallis Ananiæ montibus. Sed non omnibus datur ipſum inueniendi, venandique modus: ad hoc nanq; multa patientia, & vigilantia opus eſt. Quamobrem mihi mirum non eſt, quòd ſcripſerit quidam recentiorum clariſſimus, magnificum quendam uirum ac principem, philoſophum tamen, & medicum, cùm diu hos mures quæſiuiſſet, neque eos inuenire potuiſſet, vt demum ſuum conficeret antidotum, horum vice magnas quaſdam cepiſſe muſcas, quas folijs, & floribus Napelli victitare obſeruauerat. Eo autem antidoto, quod conſtabat ex prædictis muſcis numero vigintiquatuor, vncijs duabus Lemniæ ſphragidis, & pari pondere baccarum lauri, atque Mithridatis antidoto, omnibus oleo & melle ſufficienti exceptis, admirandos fecit effectus, non ſolùm aduerſus Napelli venenum, quod vt periculum faceret, diuerſis dederat animalibus, & ipſemet experiūdi antidoti gratia ſumpſerat; ſed etiam in omni alio veneno. Sed quid dicam (ſi tamen licet ſine vitio ſua quęque laudibus efferre) de admiranda vi olei noſtri de ſcorpionibus, cuius componendi rationem tradidimus in præfationis huius libri commentatione, cùm à tam ſæuo exitialique veneno, qui biberint, breui admodum tempore liberentur, eo tantùm exterius inuncti? nihil certè aliud, niſi quòd aduerſus hoc venenum, & cætera quæ viſcera non erodant, ſicut & venenoſorum omnium morſus & ictus, inter omnia remedia (pace aliorum dixerim) id primum ſibi locum vendicat. Vbi enim vehementiſſima, ferociaque fuerint venena, ſingulis horis inungi poſtulat: vbi verò minus vehemētia, minusq; ſęua fuerint: interpoſito trium horarum ſpatio, pluribus cōtinuis diebus. Inungi autem debet non modò cordi ad ſiniſtrā mamillam; ſed temporum quoque, manuum, & pedum arterijs.

Napelli uenenum, eiusque remedia.

olej matioli utility aduersus uenena que nō erodūt

Ἰξία. IXIA. CAP. XXI.

IXia, quæ ulophonon appellatur, inter potandum aliquid ocimo ſimile guſtu & odore redolet: uehementem linguæ inflammationem excitat: mentem mouet: omnes excrementorum exitus ſupprimit: ſtrepitum cum animi deliquio ciet: ijſque inteſtina latrant, nec egeritur quicquam. Poſt uomitionem aluumq; reſolutam, auxilium præſtat aqua, in qua abſinthium maduerit, ex uino largiore, aut aceto mulſo pota: rutæq; ſylueſtris ſemen, aut laſeris radix. item tragorigani decoctum, cum aliquo ſupradictorum, aut lacte, aut reſina, terebinthina, aut nardo, aut caſtorio, aut laſerpitio, quorū ſinguli oboli conueniunt. quin & nuces iuglandes ex uino, cum reſina, caſtorio, & ruta tritæ, ita ut ſingula drachmę pondus æquent. Itidem chamelææ, aut thapſiæ, aut abſinthii ſucci ſicilicus cum aqua mulſa, & acetum calidum potum.

ETſi Ixiæ nomenclatio vtrique chamæleoni ſit communis, quòd ambo gummi viſco ſimile proferant, Ixia tamen dubio procul nil aliud deſignat hoc loco quàm nigrum Chamæleonem. Siquidem id apertiſſimè declarant plantarum variæ appellationes, quæ Dioſcoridi aſcribuntur, vbi ſic legitur. Chamæleo niger, quem quidam ulophonum, alij Ixiam, nonnulli Cynoxylon vocant. Quæ uerba adeo rem claram faciunt, vt ab hac ſententia diſcedere nequeant. At ſi ſycophanta quiſpiam adeo fuerit impudens, ut nomenclationes illas tanquam Dioſcoridi adulterinas reijciat, addam non ob id eſſe fabuloſas. Quòd ſi adhuc recalcitrabit, Plinium illi in oculos obijciam. Quippe qui lib. 22. cap. 18. ita de nigro Chamæleone ſcriptum reliquit. Ex nigris Chamæleonibus aliqui marem dixere, cui flos purpureus eſſet, & fœmina cui uiolaceus. Vno naſcuntur caule, cubitali, craſſitudine digitali. Radicibus eorum lichenes curantur, cum ſulphure, & bitumine unà decoctis, commanducatis uerò dentes mobiles, aut cum aceto decoctis. Succo ſcabiem etiam quadrupedum ſanant, & ricinos canum necant; Iuuencas quoque anginæ modo: Quare quibuſdam Vlophonum uocatur, & Cynozolon propter odoris grauitatem. Ferunt & hæc uiſcū ulceribus utiliſſimum. Omnium autem generum eorum radices ſcorpionibus aduerſantur. hactenus ille. His itaque me ſatis comprobaſſe arbitror Ixiam chamæleonem eſſe nigrum. Quare apertiſſimè hallucinatur impudentiſſimus ille, qui Ixiam contendit plantam eſſe ab utroque chamæleone differentem, nempe eam ipſam, quam Theophraſtus libro ſexto, cap. quarto de plantarum hiſtoria, Ἰξίνην appellat. Deprehenditur error & impoſtura non ex his modò quæ diximus, ſed etiam ex ipſius Theophraſti hiſtoria. Siquidem Ἰξίνη nil aliud Theophraſto deſignat, quàm album chamæleonem. Nanque hæc notis omnibus illum omnino refert. Ita enim de ea ſcribit Theophraſtus: Ἰξίνη haud multis in locis prouenire poteſt. Eſt ab radice foligera, quade media ſeminalis acanus ueluti malum extuberat, folijs nimirum occultatus. Hic lacrymam iucundi ſaporis parte profert poſtrema, quam ſpinalem maſtichem uocant. Hæc ille. Quæ ſi quis rectè perpenderit, & inter Ἰξίνην, & album chamæleonem nullam eſſe notarum differentiam non agnouerit, is meritò ſtupidus appellari poterit, & præſertim cùm Ἰξίνην nuſquam dixerit Theophraſtus eſſe uenenoſam, et Vlophonum appellari, nec eius uſquàm extet mentio apud Dioſcoridem, Galenum, &

Ixiæ uenefica natura.

Plinium. Impoſturæ hæc ſunt, & ſophiſmata, quibus ſtudioſa iuuentus ſæpe decipi ſolet. IXIA itaq; (vt Nicander, quem Dioſcorides eſt ſecutus, in alexipharmacis inquit) guſtata ocimo ſimilem ſaporem præbet: hauſta extremum linguæ tractum exaſperat, interiora adurens. quinetiam corde ſuo turbatur ad inſaniam uſque qui ſumpſerit, ac linguam penitus dentibus lacerat. Porrò mente attonitus redditur, aluusq; temerè ambos utrinque meatus & liquidorum, & eſculentorum obdurans, quę & intrinſecus ſpiritum ſuffocans, ſubmurmurat, ac modico tractu volutatur. Qui item hoc malo angitur, ægrè magnaq; difficultate reſpirat, adeoq; venenata illa ixiæ potio protenus excrementa eijcit ouorum ſimilitudine. hactenus Nicander. Cæterùm Mauritani ixiam aldabac uocant, quod propriè viſcum ſignificat. Ideoque etſi ſcripſerim ego antea Ixiam viſcum eſſe Chamæleonis, non ob id mihi vitio vertendum eſt, & præſertim, cùm non minus venenoſum eſſe ſciam huiuſce plantæ gummi, quàm ſit ipſa radix. Cuius nimirum incommodis in primis ſuccurrunt, Auicenna teſte, excitatæ uomitiones, & infuſi clyſteres, qui ijs maximopere auxiliantur, ſed mitiores lenioresq; eſſe oportet. Præſtant deinde auxilium theriaca, & Mithridatis antidotus, ex abſinthij Romani aut ſantonici decocto pota. Proſunt item epithemata, quæ cordis imbecillitati dicantur: quin & utriuſque bugloſſi flores ſaccharo aſſeruati, additis margaritis, corallijs, pretioſorum lapidum fragmentis, moſcho, ambaro, & alijs quæ cordi opem ferunt. Conuenit inſuper roſaceum aceto admiſtum, & ſincipiti vbi ſutura interſecat, linteis illitum. Quæ ſanè remedia non modò remorantur, franguntq; veneni uim; ſed omnibus etiam incommodis ab eo excitatis mirificè ſubueniunt. Verùm etſi ego in radice albi chamæleonis, qui in Italia prouenit, nullam hactenus Ixiam reperi: attamen ſuperiori anno à Iacobo Antonio Cortuſo viro ſanè inſigni, & plantarum indagatore maximo, & à Franciſo Calzolario Veronenſi rei herbariæ admodum ſtudioſo, plures chamæleonis plantæ integræ ad me Pragam miſſæ ſunt, quæ gummi illo viſci modo lento refertæ ſunt. Antea vero quidam Cretenſis rei herbariæ ſtudioſus mihi pro certo affirmauit, è carlinæ vulgò vocatæ radice in Creta Ixiam ab ijs colligi, qui ſagittas conficiunt, vt pennas ſagittis conglutinent. Nec modò eam reperiri mihi retulit in eo carlinæ genere caule viduo; ſed etiam quandoque in altero. Cæterùm hic referre non prætaribo quę de Chamæleonis nigri veneno, & eius remedijs memoriæ prodiderunt Paulus, & Aetius: ita enim ſcribunt. A Chamęleonis nigri potu morſus ventris, & linguæ tumor, cum rugitibus inteſtinorum ſequitur: facies diſtorquetur, & uomitus ſpumoſus, tremores, concuſſiones, & totius corporis conuulſiones, ac uocis interceptio concomitantur. Cæterùm curantur ex his, quę ad fungos ſunt relata. Datur eis & thlaſpios, & betæ ſuccus, & triticeæ ptiſanæ cremor ex paſſo, abſinthij dilutum & nitrum cum aceto mulſo. Vbi vero euomuerint, lac recens mulctum ſæpe exhibeto, et aluum cum lubricis infuſis eluito, velut eſt fœni græci & althææ decoctum. Præcordijs etiam fomenta, ac calfactoria adhibeto.

Ixiæ ueneni curatio.

Chamæleonis nigri venenum, & remedia.

Ψιμμύθιον. CERVSSA. CAP. XXII.

CEruſſa ſuo colore proditur: ſumpta enim, mox palatum, gingiuæ, lingua, & commiſſuræ dentiũ candore quodam inficiuntur: ſingultus, tuſſim, ac linguæ ariditatem excitat: ijs extrema frigeſcunt, mens labat, membra torpeſcunt. Quibus dare conuenit aquam mulſam, aut ficuum, aut maluæ decoctum, aut lac calidum, aut ſeſamam ex vino tritam, vel lixiuiam ex ſarmentis factam, amaracinum, oleum, aut irinum, perſicorum oſſa cum hordei decocto: columbina oua cum thure, aut hordei decocto, aut prunis: aut gummi, quod vlmus plorauit: aut humor, quem ulmea folia reddiderunt, cum tepida aqua: ſed tum quoque uomant. Cõuenit etiã thapſiæ ſuccus, aut ſcãmoniæ, cũ aqua mulſa potus.

CEruſſæ faciendæ rationem tradimus ſuperiore libro. Hæc tametſi ad vlcerum medicamenta, quæ exterius illinuntur, ſalubre plerunque ſit medicamentum; ſi tamen ſumatur intus in corpus, interficit, quemadmodum cætera deleteria pharmaca, de quibus iam plura retulimus. Epotæ ceruſſæ incommoda pluribus notis, quàm fecerit Dioſcorides, eleganter carminibus reddidit in alexipharmacis Nicander, quorum carminum hæc erit paraphraſis. Ceruſſa per omnia ſpumanti adhuc lacti, cùm verno tempore, pingue & recens in mulctram emulſum fuerit, colore ſimilis eſt. Porrò ceruſſæ ſpuma ſuper gingiuas adſtringente ui ſcandit, quæ ſpumoſi medicamenti frigore areſcunt, & contrahuntur in rugas. Lingua, & fauces aſperitate languent. Vexantur ob id, qui hauſerint, arida tuſſi, oculisq; nutantes grauitate, dum crebros ructus egerunt, non ſine labefactione ſui opplentur. Hinc fit, vt capite non parum turbentur: quinetiam animo ſuo nauſeabundi prætriſti labore gemunt. At ſępiſſimè in ipſa luce vanum phantaſma, quod re ipſa nullum ſit, cernunt. alias ſomnolenti toto corpore frigent, neque vt antea membra, potiſſimùm manus, & pedes, ſuum officium faciunt, adeo ut ni eis ſuccurratur, eo tandem dolore laceſſiti, ſuccumbant pereantq;. hactenus Nicander. Cæterùm Auicennę teſtimonio ceruſſam haurientibus alia adueniunt incõmoda, nempe animi deliquium, faucium aſperitas, ventriculi, & alui cõpunctiones, pręcordiorum tenſio: anhelitus difficultas, prefocatio ſpirituũ, & albedo totius corporis: quin & vrina modò nigra, modò cruenta redditur. His auxilium pręſtant (vt ipſe, & Aetius tradidere) ſcammonium ex mulſa potum, aliaq; medicamenta, quę ſuapte natura vrinam valenter pellunt. Poſt hęc clyſteribus vti conueniet, ac ſubinde prouidere, ne dormiant affecti, ſed vigilantes ſępius euomãt poto prius hydromelite, ſuſino, & narciſſino oleo admiſtis. Prefer unt quidam vomitiones ab atriplici, & rapi ſemine concitatas: item clyſteres ex braſicę decocto cũ oleo, abſque ſale: inſuper theriacam ex vino, & Mithridatis antidotum, & album meracum uinum largiùs potum.

Ceruſſę lethalis natura.

Ceruſſæ mali auxilia.

Μύκητες. FVNGI. CAP. XXIII.

FVngorum alij genere, alij copia lædunt: omnes tamen ſtrangulatus ſuſpendio ſimiles concitant. Quibus confeſtim ſuccurrendum: communiter ex oleo uomere cogendi: mirificè iuuat lixiuia ex ſarmentis, aut pyraſtri ſurculis, epota cum ſale, poſca, & nitro. Fructus, aut folia pyraſtri cum fungis decocta, ſtrangulantem illam uim auferunt, eſitataque eiſdem auxiliantur. Aduerſus fungos gallinacea oua cum poſca proficiunt, adiecta ariſtolochię drachma: item abſinthium cũ uino melleque ſumptum, & ex aqua potum: apiaſtrum ex nitro: panacis radix, & ſemen in vino: fęx uini cremata, cum aqua: atramentum ſutorium ex aceto, radix, vel ſinapis, aut naſturtium eſu proſunt.

2 Cat. χάλκανθος. i. flos æris.

NOn modò nocent in vniuerſum Fungi, quòd in eorum genere aliqui habeantur lethales, & ſuapte natura veneno imbuti; ſed etiam quòd ex his, qui pernicioſi non ſunt, plus quàm ventriculi robur ferre poſſit, quandoque ingeratur, ita ut tunc non maleſica vi: ſed copia lædant. Quippe cùm natura humidi admodum, & frigidi ſint, & lentore non modico ſcateant, ſuperato ſua quantitate corporis calore ſuffocant, ſtrangulant, & denique interimunt, niſi citius remedijs ſuccurratur. Cognoſcuntur qui mortiferi ſunt (vt ſuperius lib. quarto tradidimus) ſi frãgantur, quod illico varios mutent colores, ſtatimq; computreſcant. Proinde dicebat Auicenna, in fungorum genere eos eſſe lethales, qui virides, & cęſij deprehenduntur.

Fungorum veneſica natura.

Sed certè

Sed certè magnopere admirari licet, quòd tanta in hominibus inualuerit gulæ libido, vt etſi ſciant fungos eſſe plerunque necis hoſpitium; tamen ſui ipſius obliti, magno ſanè apparatu eos in cibis auidiſſimè deuorent. Verùm poſtquàm tantam cum palato fungi iniere gratiam, vt ab his abſtinere homines non poſſint, ſaltem diſcant velim, vt ſe ipſos à morte vindicent, fungos nunquã eſſe ſumendos, niſi prius cum ſyluestribus pyris decocta fuerint. Quòd ſi ſyluestria pyra deſiderentur, ex domeſticis ea ſupplere poterunt, quæ cæteris auſteriora habentur. in quem vſum adhiberi poſſunt tam recentia quàm ſole ſiccata. Præſtant idem arboris tam folia, quàm cortex, præſertimq; ſylueſtris: ſiquidem fungorum antidotum pyra ſunt. Dioſcorides libro quarto prẹter medicamenta hic ad fungos aſſignata, prætulit origani, & ſatureiæ decoctum, gallinaceorum fimum, ex aceto aut melle potum: quod tamen (vt Philagrius explicat) album eſſe oportet. Sed primùm medicamentis ſæpius enarratis eliciendus eſt uomitus, & ſubinde acria infundenda clyſmata, vt extra corpus trahatur uirus. Cæterùm ignorandum non eſt, eos incommoda afferre longè maiora, qui propria natura venenati naſcuntur. quandoquidem non modò ſuffocant, ſtrangulantque comedentes, ſed etiam inteſtina exulcerant, ventriculum inflant, ſingultum, & punctiones excitant, corpori vniuerſo pallorem inducunt, & vrinam remorantur. Præter hæc alia verenda, & lethifera oriuntur ſymptomata, nempe frigus, tremor, interceptio arteriarum, animi deliquium, perfrigidus ſudor, & mors ad poſtremum immatura. His primum auxiliantur vomitiones omni celeritate excitatæ: quibus ēt conuenit epotus domeſtici raphani ſuccus, aut deuorata rutæ folia, aut origñũ, aut mel. Prodeſt deinde mirum in modum theriaca, & Mithridatis antidotus ex acerrimo aceto pota, aut ex oxymelite, aut ex aqua vitæ vocata. Quamobrem quinta eſſentia noſtra theriacalis in his fungorum malis mirificam fert opem. Prætulit ad hæc Auicenna calida quæcunque aromata: cuiuſmodi ſunt diapipereos, diacyminum, diagalanga, dyamoſchum. Conciliator potandum exhibet magno iuuamento uinum optimum, in quo conferbuerit piper, offertq; ſubinde allium crudum deuorandum. Id quod facit vniuerſa ferè ruſticorum turba, qui (vt Galenus inquit) allio thẹriacæ uice plerunque utuntur.

Fungorum præparatio.

Fungorum veneni remedia.

Γύψος. GYPSVM. CAP. XXIIII.

LApideſcens gypſum ſtrangulationem creat. Quare eadem proferenda ſunt, quæ manſis fungis, auxilia: & ad hæc maluæ decoctum, quod etiam olei uicem penſat: utpote cùm pingue ſit, euomendo lubricas uias, & faciles reddit, deradiq; corpora non ſinit. quod ubi duratur in lapidem, gypſum efficit. Quinetiam prodeſt oleum ex aqua mulſa, aut ficorum decocto: & lixiuia è ficulneo cinere, aut ſarmentis facta cum uino copioſiore pota: & origanum, aut thymum cum lixiuia, aut aceto, aut paſſo: hique decocto maluæ proluendi.

GYpſum omnibus notum, ſi bibatur, aut comedatur, ſtrangulat (vt Dioſcorides inquit) quòd reſpirationis meatus ualenter adſtringat, & obſtruat. Meminit huius inter venenata medicamenta Auicena, ſic inquiens. Eadem ſunt gypſi indicia, quæ & ceruſſæ, præterquàm quòd illud citius, & atrocius ſtrangulat. quamobrem ijs, qui hauſerint, ea conueniunt medicamenta, quæ ceruſſæ, & fungis opitulari diximus. Poſtea lubrica danda ſunt, cuiuſmodi eſt maluæ, althææ, fœni græci, & lini ſeminis decoctum. Conciliator egelidam aquam cum butyro primùm potandam iubet, & deinde vomitum excitandum, à uomitu calidam item cum melle præbet, vt iterum uomant: poſtremò Mithridatis antidotum vino meraco miſtum, drachmarum duarum pondere. Quòd ſi aluus ab hoc adſtricta fuerit, citetur oleo, & anatis adipe clyſtere infuſis, & illinatur venter ricino oleo. Quin & murium ſtercus (vt ipſe ait) ex uino potum, proprium eſt gypſi antidotum. Auicenna autem vltimò purgari iubet ſcammonio, & alijs pharmacis, quæ aluum deijciendo ad rem faciant.

Gypſi veneficium, eiusq; remedijs.

Αἷμα ταύρειον. SANGVIS TAVRINVS. CAP. XXV.

TAuri recens iugulati ſanguis epotus, ſpirandi difficultatem, ſtrangulatumque concitat: faucium,
tonſillarumque meatus cum neruorum diſtentione præcludit: lingua rubeſcit: dentes inficiun-
tur, & quædam concreti ſanguinis ueſtigia, inter eorum commiſſuras reſtant. Quare uomitum uitabi
mus: ſanguinis enim globi attractu illo in ſublime relati, magis gulæ inculcantur. Dari ergo opus eſt
quæ concretum ſanguinem diſcutiunt, & aluum ſubducunt. Groſſi lacteo ſucco turgentes ex poſca,
& nitrum per ſeſe, auxiliantur: nec ſecus coagulum omne cum aceto, & laſerptitij radice, aut laſere:
itidem & braſſicæ ſemen, & è cinere ficulneo lixiuia: conyzæ [a] folia cum pipere, & rubi ſuccus ex ace
to, aluus reſoluenda. Iis qui ſeruantur, ſtercoroſa, & fluida per ſedem egeri conſueuerunt. Stoma-
chum, aluumque hordeacea farina ex aqua mulſa perungere oportet.

a Meſ. ſtipμα. ſemen.

*NEmo tauri ſanguinem clam potandum exhibere poteſt: nam unuſquiſque ſanę mentis ſanguinem cognoſcet. quare,
mea quidem ſententia, fieri non poteſt, vt venefici eo quenquam decipiant: quippe niſi largius bibatur, & adhuc
calens ab ipſis defluens uenis, antea quam concreſcat, noxam non infert, aut leuem. Quo fit, vt eos tantùm taurino ſan-
guine interire crediderim, qui aut atra bile tentati, aut cacodæmonibus irritati, vel vt aliquod ſeuum mortis genus ab legi-
bus pro ſuorum facinorum pœna luenda inſtitutum effugiant, vel ut immedicabiles & grauiſſimos morborum cruciatus fi-
niant uitam pertæſi (quod Plinius lib. 20. cap. 18. feciſſe ait epoto opio Licinij Cecinnæ patrem ciuem Romanum) mortem ſibi
voluntariam conſciſcunt. Proinde ſcitè Nicander in alexipharmacis ita ſcriptum reliquit. Si ex inſipientia quiſpiam atrum
tauri ſanguinem hauſerit, mœrore adeò ingemit, ut nimio cruciatu tandem conficiatur. quando cordi appropinquans ſan-
guis ille condenſatur, ac in medio alui receptaculo in grumos coagulatur: hinc & meatus ſpirituum obdurantur, & hali-
tus ſuffocatur impleto gutture. Atqui tractibus, & ſingultibus iſte afflictus, crebrò humi ſpuma coinquinatus palpitat. hæc
ille. Cæterùm ſi fortè fortuna euenerit, vt quis tauri ſanguinem potauerit, & ad eum domeſtici, quibus factum conſtet, me
dicos aduocent, tunc medici ijs uti poterunt remedijs, quorum hic abunde meminit Dioſcorides. Sed quoniam taurinus ſanguis
menſtruum ſanguinem mihi in mentem redegit, atque etiam hic nobis occurrit fel pardi, viperæ, & canis piſcis: item cerebrum
felis, quem Græci ælurum vocant, cerui extrema cauda, quorundam quadrupedum ſudor, & malum denique improbatumq;
caſtoreum, quæ omnia inter lethalia medicamenta annumerantur, cùm hæc à Dioſcoride in hoc venenorum cenſu prætermiſ-
ſa deprehendantur, & nobis propoſitum ſit, ſingulorum vires maleficas, earumq; auxilia deſcribere, hic locus opportunus viſus
eſt, in quo de ijs diſſereremus, & noſtrũ inſtitutũ quantũ poſſumus exequeremur. Sanguis itaq; MENSTRVVS mulierũ, præſer
timq; bilioſarum, & facilè rixantium potus, adeò bibentes effaſcinat, & inficit, vt lunaticos & amentes efficiat. Id autem dete*

Sãguinis tauri venenata natura.

Sãguinis menſtrui venenũ, eiuſque curatio.

ſtabilis facinoris quandoque perpetrant maleficæ veneficæq; mulieres cacodæmonibus ductæ ipſum exhibendo proprijs maritis, vel alijs, quos odio proſequuntur. Huius tamen noxæ ſuccurritur contritis margaritis drachmæ pondere ex meliſſophylli aqua potis: auxiliatur & tepidæ balneum. Confert ad hæc (vt Conciliator inquit, ſi tamen id abſque diuinæ legis iniuria fieri poſſit) vt affecti hilari frequentiq; mulierum conſortio lætentur, cum eisq; coeant, præcipuè cum iuuenibus, quæ rarò nuptias celebrent. Prodeſt & theriaca drachmæ pondere ex fumariæ aqua quotidie pota. Proſunt & viperei paſtilli ſcrupuli pondere, additis tum margaritis, tum theriaca eodem pondere.

Pardi fellis venenũ, eiuſq; remedia.

Epoto autem PARDI felle excitatur uomitus, ceu aloes amarore, os & nares: poſt uomitum vniuerſum corpus flaueſcit, ictericorum modo: poſtremò ea omnia conſequuntur incommoda, quæ ab aſſumpto napello, & à viperarum morſibus eueniunt, cùm tam ſæuum lethiferumq; ſit, vt tribus tantùm horis potantes perimat. quod ſi hoc temporis ſpatio non interficit, prorſus deſperandum non fuerit. Expugnatur primùm vomitionibus illico excitatis, ſubinde ijs vtique antidotis, quæ napello, vel viperæ morſu infectis opitulantur. Auicenna huic veneno peculiarem conficit theriacam ex Lemniæ terræ, & lauri baccarum, ſingulorum drachma vna: capreoli coaguli drachmis quatuor: myrrhæ, & rutæ ſeminis cuiuſque ſemidrachma. quæ omnia melle excipit. Hanc iuglandis quantitate exhibet, excitatis deinde uomitionibus, ductiſque demum laborantibus in calidæ aquæ balneum, cui inferbuerint odorata medicamenta.

Viperæ fellis uenefica uis, & auxilia.

Sed VIPERAE fel adeò pernicioſum exiſtit, vt ſtatim animi deliquium adferat; quare rariſſimè antidotis ſuccurri poteſt, quòd nullum detur ea præparandi ſpatium. Veruntamen ſi quid eſt, quod tam breui temporis momento quicquam opis ferat, id erit quàm celerrimè excitatus uomitus, epoto prius cocto butyro, igne colliquato: quo vomitiones iterum, atque iterum mouere oportet. Poſt vomitum nihil ſalubrius, quàm theriaca, & Mithridatis antidotum, moſchus, ambarum, & eorum compoſita medicamenta, quæ diamoſchum, & diambarum appellantur. Vbi autem animi deliquia perſeuerant, & corporis vniuerſi anguſtia, vinum quidem offerendum eſt, aut caporum, & gallinarum carnium ſuccus ex aquæ feruentis balneo in uaſe vitreo diſtillatus. Huic equidem noxæ crediderim magnificè aduerſari oleum noſtrum de ſcorpionibus, cuius componendi rationem tradidimus in huius libri præfationis commentatione: itidem & quintam eſſentiam noſtram, quòd ictu oculi ſuis perquàm tenuiſſimis partibus in totum deferatur corpus.

Canis piſcis fellis uenenũ, & cura.

Porrò fel, quod à CANE piſce eximitur, lethiferum eſt. quippe quòd potum, vel eſitatum lentis tantùm quantitate, ſeptenis diebus interficiat. Curantur tamen qui hauſerint, epoto bubulo butyro cum gentianæ radice, cinnamomo, & leporis coagulo. Prodeſt & corpus vniuerſum odoratis oleis illinire, & victu tenuiſſimo vti.

Felis cerebri maleficium, & remedia.

Cæterùm qui FELIS CEREBRVM in cibis ederint, crebris afficiuntur vertiginibus, fiuntq; ſubinde ſtolidi, & amentes. Quibus etſi ſubueniri poſſit, id tamen non niſi temporis tractu, & admodum difficulter fieri poteſt. His danda eſt Lemnia ſphragis, & uomitiones inde ſunt excitandæ, fieriq; id oportet, ter aut quater in menſe. Praſtat item auxilium, ſi quotidie mane ſumant ægri dia moſchi confectionem, tribus vel quatuor horis ante cibum. Quinimo moſchus per ſeſe ſufficienter auxiliatur: nanque vt quidam tradiderunt, moſchus tantùm, huiuſce cerebri proprium eſt antidotum, ſi dimidij ſcrupuli pondere ex vino bibatur. Sed illud non eſt ignorandum, quòd non modò Feles deuorato eorum cerebro homines inficere poſſunt; ſed pilis quoque reſpiratione, & oculorum intuitu. Nã etſi pili omnes imprudenter in cibis ſumpti, præfocare poſſint, anhelitus meatus obſtruentes; tamen feliũ priuatim exitiales cẽſentur. Eorũ præterea ſpiritus tabifico quodã veneno infectus deprehenditur. Etenim noui ego quoſdã, qui cùm felibus adeò delectarentur, vt nunquã ſine ipſis dormitum peterent, attracto inde diutius aeris vehiculo eorum ſpiritu, in tabem, & maraſmum incidere. quibus poſtremò confecti diem ſuum obierunt. Nec diu eſt, quòd in quodam monachorum cœnobio vniuerſa perijt familia, magno felium numero, & contubernio. Lædunt item ſuo (vt diximus) oculorum intuitu, adeò vt quidam reperiantur, qui his viſis, aut aditis, pauore quodam illico capiantur, terreanturq; maximè, quòd non modò ex eorum veneno prouenire exiſtimauerim; ſed etiam propria eorum natura, qui eos vel intuentur, vel audiunt. quandoquidem ij ſua natura talem à cœlo qualitatem influxam habent, quæ nunquam ad propriam mouetur actionem, niſi obijciatur id, quod natura ſibi contrarium fuerit. Horum plures in Germania duntaxat vidimus, & quoſdam ex ea natione Goritiæ commorantes. Quòd autem verum ſit id aliunde euenire non poſſe, quàm à congentia qualitate, quæ paucis admodum ineſt, apertè ſanè oſtenderunt eorum aliqui. Quippe cùm huius gentis quidam hyemis tempore in hypocauſtum nobiſcum cœnaturus intraſſet, quò plurium amicorum ſodalitas conuenerat, mulier quædam huius uiri naturæ conſcia, ne is, viſo felis catulo, quem educauerant, iratus diſcederet, illum in arcula quadam eodem in cœnaculo concluſerat. Sed quanuis nec vidiſſet ille, nec audiſſet catulum, cùm pauco pòſt tempore aerem felis halitu infectum inſpiraſſet, irritata ſtatim ea temperamenti qualitate felium inimica, emiſſo ſudore, pallida admodum facie, omnibus ſanè admirantibus, tremebundus conclamare cœpit, hic aliquo in angulo latet felis. His autem eadem opem ferre putauerim, quæ cerebrum comedentibus remedio eſſe diximus.

Caudæ cerui uenenum, & eius curatio.

Inuenitur etiamum in CAVDAE CERVI extremis partibus porraceus quidam humor felleæ bili admodum ſimilis, qui ſi fortè deuoretur, præſentaneum eſt venenum. Adfert enim illico intolerabiles anguſtias, animi deliquia, & omnia tandem ſymptomata, quæ epotum napellum conſequuntur. Succurritur his, vt cæteris, primùm uomitionibus, epoto butyro excitatis. Poſtea dandus ſmaragdi puluis ex uino dimidij ſcrupuli pondere. Quin & piſtacia proſunt, & ponticæ nuces in cibis largius ſumptæ. Ad hæc vniuerſum corpus inungi præſtat, oleo è citri ſemine expreſſo. Item theriaca proficit ex uino pota duarum drachmarum pondere.

Sudoris animaliũ uirus, & remedia.

Magna quoque infert incommoda quadrupedũ quorundam SVDOR præſertim equi, aſini, & muli, quanuis etiam cæterorũ ſit malus. Is igitur potus viridem tumidamq; reddit faciem: ſudorem fœtidum in vniuerſum excitat corpus, præſertim ſub alis. Perturbat præterea tum ventriculum, tum aluum vniuerſam, genitis excitatiſq; flatibus in inteſtinis. Quòd ſi bibatur ex vino delirium facit. His tepidam largius præbendam ſcribunt, vt concitato inde uomitu puluerulentus ſudor reijciatur. Poſt vomitum confert uinum cum roſaceo potum: item rhabarbarum ſemidrachmæ pondere ſumptum, addito foſſitij ſalis momento. tametſi propria huiuſce ſudoris antidotus ea ſit theriaca (vt Auicenna eſt author) quæ ex Lemnia ſphragide, & lauri baccis conficitur, cuius componendæ rationem paulò ſuperius retulimus, de Pardi fele differentes.

Caſtorei uirulenta uis, & curatio.

Venenoſum æquè ac lethiferum aiunt eſſe etiam CASTOREVM, quod iam putredine nigredinem contraxit, vel illud potius, quod è Ponto fuerit allatum. Hoc enim (vt Strabo inquit) venenoſum eſt propria ſui natura. Animaduertant igitur tum ſeplaſiarij, tum medici, cùm plurimi vſus ſit medicamentum, ne malum exhibentes caſtoreum, aliquem interimant. Quandoquidem non modò furore aguntur, qui hoc medicamentum hauſerint; ſed etiam intumeſcentem linguam exerunt, atque tam ſæua febre corripiuntur, vt uno tantùm ferè die intereant. Aduerſus hoc venenum mirum in modum iuuãt uomitiones, quas toties butyro, & hydromelite epotis citare conuenit, quod nullum ea, quæ reijciuntur, caſtorei odorem referant. Poſt uomitiones conducit diamoron potum, aut limonum, aut citrei mali ſuccus ſaccharo admiſtus. Verùm peculiariter huiuſce caſtorei antidotum eſt coriandri ſemen toſtum, drachmarum duarum pondere ſumptum.

Γάλα ἐμπηγνύμενον. LAC INTVS COAGVLATVM. CAP. XXVI.

EOs, qui coagulatum lac hauſerunt, frequens illico ſtrangulatio inuadit, quòd in globulos quoſdam lac coaleſcat. Quibus iuuandis pro antidoto, coagulum ex aceto damus. & bibere ſæpius cogimus.

cogimus. Damus & calaminthæ folia arida, item ſuccum: aut laſerpitij radicem, aut laſer cum poſca: thymumq́; ex vino, & cum luto ſuo lixiuiam. Sed nulla ſalſilago obiiciatur: quoniam magis lac coiret, & in caſeum denſaretur. Neque illos vomere conuenit: ſiquidem concretum lac ſeſe in gulæ anguſtias inſinuans, ſtrangulat.

Lactis coagulati conſid. Quorundã interptũ error.

CRedidere quidam Dioſcoridis interpretes, authorem hoc in loco de eo coagulato lacte diſſerere, quo frequenter in cibis vtimur. E quorum numero fuere Ruellius, & Manardus Ferrarienſis ea epiſtola, in qua vniuerſam Marcelli interpretationē corrigit. Sed ij alioqui viri eruditiſſimi in hoc haud dubiè falluntur, meo iudicio. Siquidem lac ea ratione coagulatum, nutrit, non autem ſtrangulat, vt omnes in vniuerſum homines teſtari poſſunt, ſed pręſertim ij qui in montibus degunt, cùm Maio, & Iunio menſibus huiuſcemodi lactis plurimum deuorent. Ideo nil aliud nobis aſſerendum eſſe putauerim, q̃ quòd de eo tantùm lacte intellexerit Dioſcorides, quod cum admiſto coagulo bibitur, anteaquàm coaleſcat, ita vt intus, non extrà coagulatum ſit. Quo factum eſt, vt in hoc à Ruellij interpretatione in aliam deſciuerimus & hic, & in huius libri pręfatione prope calcem. Magis .n. Dioſcoridis ſententiam exprimi cenſemus, ſi lac intus coagulatum, vel (vt Marcellus) lac cui coagulum admiſtum ſit, vertantur verba illa γάλα ἐμπυτιασθέν. Nam quod iam coagulatum, eſtur, non magno labore coquitur, ac digeritur, tranſitq́; in nutrimētum. Illud verò, quod vbi coagulum ei admiſtum ſit, ſubinde hauritur, priuſquàm coaleſcat, cùm aliquantiſper in ventriculo reſederit, vi admiſti coaguli illico inibi concreſcit, fitq́; concoctrici facultati adeò contumax, vt ſuperato caloris robore ſtrangulet, non ſecus ac taurinus ſanguis. Proinde aſſerit Dioſcorides, tauri ſanguinem minimè ſuffocare, niſi recens calidusq́; è iugulati venis defluxus bibatur, anteaq̃ concreſcat. quandoquidem is non enecat aliqua propria veneni facultate, ſed concretione tantùm, quam in ventriculo conſequitur. Id quod euidentiſſimum eſt in epoto lacte, cui admiſtum ſit coagulũ: aut in eo quoq;, quod ſine coagulo bibitur, & per ſe alijs de cauſis in ventriculo coaleſcit. Euenit enim quandoq; hoc, cùm lac bibitum craſſius fuerit, & ventriculi, & iecoris temperatura calida, & ſicca nimis. Nam ingens horum viſcerum tum caliditas, tum ſiccitas, conſumpta breui lactis humiditate, reliquum, quod craſſum eſt, facilè cogit, & conſpiſſat. Quinetiam illud idem ingenti fit frigiditate: nimirum expreſſo ab ea, quod tenuium eſt partium, reliquum, craſſioris ſubſtantiæ facilè congelaſcit, haud ſecus quàm de glacie, & niue fieri libro quarto meteororum tradidit Ariſtoteles. Quamobrem eſt Galeni conſilium libro tertio de alimentorũ facultatibus, vt nemo lac potaturus ipſum bibat, niſi mellis, aut ſalis tantillũ prius admiſceat, ne in ventriculo concreſcat. Sed non propterea mirari licet, ꝙ Dioſcorides ſcripſerit, lac concretum in ventriculo habentibus nihil ſalis ſalſiue eſſe offerendũ. Quippe quemadmodum coagulum primò lac coagulat, contrariumq́; deinde efficit, ſi iam concreto lacti ſubaſpergatur; ita ſal prius lacti commiſtum, id concreſcere prohibet, mox contrarium effectum præbet, ſi iam concreto aſpergatur. recens enim caſeus ſale reſperſus, illico duritiem contrahit. Sed iam ad curationem accedamus. Eadem autem erit lactis in ventriculo coagulati curandi ratio, quæ ſanguinis tauri, quando ijs tantùm ſit vtendum medicamentis, quæ ſuapte natura concreta liquant, & diſcutiunt. Qua in re auxilium præſtant ipſa coagula, acetum, pręſertimq́; ſcillinum, lixiuium, & ea omnia, quæ incidunt, & diſgregant. Porrò illud non prætereundum eſſe arbitror, ꝙ vbi in hoc capite legitur καὶ τὴν πηλοποιητικὴν κονίαν, ideſt, & figlinam lixiuiam, non vt vertit Ruellius, & cum luto ſuo lixiuiam, Geſnerus in primo ſuo de animalibus tomo, de tauro agens, legendum rectius putat καὶ τὴν πιλοποιικὴν κονίαν, hoc eſt, & pilopæorum lixiuiam; reprehenditq́; in hoc Cornarium, ꝙ putauerit figulos ad lutum lauandum ſibi lixiuiam conficere. Sed mihi, ut ingenuè dicam, magis placet Geſneri, quàm Cornarij opinio. ſiquidem cùm figlinum lutum nunquam lixiuia lauari aut parari audiuerim, viderim, aut legerim, veritati conſonum non videtur, vt de figlina lixiuia intellexerit Dioſcorides: ſed de ea potius, qua ad lanam expurgandam, vt infecturæ magis idonea reddatur, vtuntur pilopæi, hi ſunt, qui pileos conficiunt. Eorum namq; lixiuia, ꝙ è combuſta vini fęce plerunq; fiat, ea quę ad caput capilloſq́; abluendos communiter paratur, acrior, fortiorq́; efficitur: & proinde ad lac diſſoluendum in ventriculo coagulatum, eſt longè valentior. Error pręterea facilis eſſe potuit librariorum, ex vnius duntaxat literę variatione, η pro ι ſcribentium. πηλὸς enim per η ſcriptum, lutum ſignificat, vnde πηλοπλάθον, & πηλουργὸν aliqui figulum interpretantur, πιλοποιὸς autem per ι, artifex eſt, qui pileos ex lana conficit. Hac itaq; ratione putandum fuerit, πιλοποιικὴν, non autem πηλοποιητικὴν in Dioſcoride hoc loco eſſe legendum. Cæterùm Fuchſius in ſuis doctiſſimis annotationibus in Nicolaum Myrepſicum ea ſectione, in qua de vnguentis tractat, c. 28. nil aliud hāc lixiuiam eſſe putat, q̃ aquam quę lutum lauerit, vel per lutum tranſierit, non autem cum cinere & calce factam. Sed cùm figlinum lutum potius adſtringat, contrahatq́;, q̃ laxet, ac digerat, neſciuerim profectò, qua ratione is eam lixiuiam ę tali luto confectam, ijs potandā daret, quibus lac in ventriculo concreuiſſet.

Lactis in ventriculo coagulati curatio. Dioſc. lectio caſtigata.

λιθάργυρος. ARGENTI SPVMA. CAP. XXVII.

SPuma argenti pota, ſtomacho, ventri, & interaneis grauitatem cum magnis torminibus adfert, & nonnunquam pondere ſuo inteſtina uulnerat, urinamque ſupprimit: corpus intumeſcit, plumbeamque deformitatem concipit. Quibus ſubuenit ſecundum uomitionem, potum ſylueſtris hormini ſemen, myrrhæ drachmæ octo, abſinthium, hyſſopum, apij ſemen, aut piper, aut liguſtri flos ex uino; aridum palumbi fimum, cum nardo, & uino.

Spumę argenti mala.

POta argenti ſpuma, cuius hiſtoriam libro quinto tradidimus, lethifera (ut Dioſcorides inquit) adfert incommoda. Sed præter hęc Aetio, & Auicenna authoribus, alia etiam eueniunt mala. nempe compaginum, & articulorum incendium, ſeu ardor; alui ſuppreſſio, quamuis quandoque ex accidenti aluus ipſa deijciatur: ſermo item præpeditur: & ſedis inteſtinum prominet: poſtremò inualeſcente malo ægri ſuffocati moriuntur. Nicandro uerò in alexipharmacis authore, ijs qui argenti ſpumam ſumpſerint, alui moleſtia accedit: quin & flatus ſeſe reuoluentes per medium uentrem, & iuxta umbilicum murmurant, inſtar torminum curatu difficiliorum, quæ hominem affligant duris eum cruciatibus impetentes. Nec iam urinæ eijciendæ patet exitus: membra totius paſſim corporis ardent, planèque iam plumbeum, ſeu liuidum colorem induerunt. hęc ille. Cęterum illud animaduertendum eſt, quòd vbi in hoc capite legitur, dandam eſſe mirrham octo drachmarum pondere, non deeſt ſuſpicio, quin ea lectio ſit deprauata, quòd hoc myrrhæ nimia videatur eſſe quantitas. Auget ſuſpicionem Nicander, quia duos tantùm myrrhæ obolos exhibet Aetius, Auicenna verò tres drachmas non excedit. Curatio in vniuerſum fit citatis primùm vomitibus, & infuſis deinde clyſmatibus (vt Conciliator tradit) ex hydromelite, gallinarum, & anatum adipe. Poſt hæc prodeſt amygdalinum oleum potum è dulcibus nucibus expreſſum. Conferunt item caricæ in cibis ſumptæ: præterea ventriculum apij ſucco, & aluum butyro illinire vtile eſt. Proprium uerò huiuſce veneni anticotum (vt idem ait) eſt lathyris ſemen duarum drachmarum pondere potum. Veruntamen cùm hoc facultatis admodum deiectoriæ ſit medicamentum, drachmam ego non excederem. Eadem quoque infert mala PLVMBI SCOBS tenuiſſimè contrita, & iiſdē

Spumæ argenti curatio.

Plūbi ſcobis noxa, & curatio.

pariter

pariter curatur medicamentis. Siquidem argenti ſpuma nil aliud eſt, quàm plumbum argenti, aut ęris recremento commiſtum.

Ferri ſcobis, ſquamę, & recrementi noxa, & cura.

Nec deleteria ui uacant (ut author eſt Auicenna) FERRI tum ſcobs, tum ſquama, tum recrementum. tametſi omnia hæc prius diutius aceto macerata nulla prorſus moleſtia in medicum ueniant uſum, denturque potanda dyſentericis, mulieribus uteri defluxione tentatis, & in eclegmate ad lienis infarctus, itemque ad enterocelas. Sed de his uel non infrænatis, uel pluſquàm par ſit ſumptis, fortaſſe intelligit Auicenna. Itaque excitatur ab his inteſtinorũ cruciatus, oris & linguæ ſcabrities, æſtuatio uniuerſi corporis, capitis dolor, maraſmus, & membrorum omnium arefactio. Succurritur noxæ potu lactis recenter mulſi, ac ſubinde datis aluum ualenter ſoluentibus medicamentis. ſecundum quæ butyrum tandiu potandum dare oportet, donec inteſtinorum dolores amoueantur. Hæc dum fiunt, perfundatur eorum caput oleo roſaceo, uiolaceo, & è nymphææ floribus parato. Tollitur deinde aduenienſ maraſmi intemperies, & corporis uniuerſi arefactio, demerſis in balneo laborantibus, in quo teſtudines, ranæ, & maluæ folia inferbuerint: quinetiam clyſteribus ex pedum hœdorum iure, aut althææ radicum decocto: item butyro largius in cibis ſumpto, & epotis pinguium carnium iuribus. Sed (ut idem Auicenna ſcribit) proprium huiuſce ferrei pharmaci antidotum, eſt lapis magnes drachmæ pondere potus, ex mercurialis, uel betæ ſucco. Veruntamen hoc haudquaquam fieri poſſe uidetur abſque manifeſto ſumentium diſcrimine. quandoquidem etſi magnes ſuapte natura ferrum trahat; non tamen affirmauerim, quòd hanc ob cauſam eius quoque deſtruat facultates, & impediat noxam, ſed potius quòd eam augeat crediderim. Quippe cùm is ferrum ad ſe traxerit, id ſanè diutius in uentriculo retinebit, ex quo noxa fouebitur.

Magnetis uenefica uis, & auxilia.

Adde præterea, quòd cùm & ipſe MAGNES deleteriæ ſit facultatis, adeò, ut eos, qui hauſerint, lunaticos, & melancholicos efficiat, eum haudquaquam ore ſumendum eſſe duxerim. His itaque, qui Magnetem ſumpſerint, commendant quidam auri tenuiſſimam ſcobem ex uino potam, & ſmaragdorum ramenta eodem pondere. Laudant etiam clyſteres ex lacte, & dulcium amygdalarum oleo infuſos. Sed cæteris præferunt ſmaragdum ter nouem diebus potum, tribus ſemper intermiſſis diebus.

Squamę æris lethifera uis, & remedia.

Lethifera & non parum formidanda eſt etiam AERIS SQVAMMAE uis. Ea ſiquidem pota, intolerabiles alui defluxiones mouet, aut noxias uomitiones concitat, obortis inde moleſtiſſimis alui, & uentriculi punctionibus. His auxiliantur citatæ primùm uomitiones: deinde ægri in balneum mittendi ſunt, in quo hircorum conferbuerint capita, aut ingens cochlearum numerus. Prodeſt & menthæ ſuccus potui datus: inſuper aluum, & uentriculum calido roſaceo perungere expedit. Verùm ad hoc præ cæteris pollent acori radices trium drachmarum pondere potæ, aut earum ſucci tantundem. Sed nobis acori ſuccum dare perdifficile fuerit, cùm legitimum in noſtris non proueniat regionibus, nec niſi ſiccum afferatur. Lituani tamen, & Tartari eo abundant, ut ſuperius libro primo prodidimus.

Ὑδράργυρος. ARGENTVM VIVVM. CAP. XXVIII.

ARgentum uiuum potum eadem quæ ſpuma argenti infert, eiſdemque utendum auxiliis. Lac copioſè potum auxiliari conſtat: ſed poſtea euomant, qui hauſerunt.

Argenti uiui pernicialis natura.

VEram omnino & exquiſitam argenti uiui cognitionem non habuiſſe Dioſcoridem & Galenum, illud maximo indicio eſſe uidetur, quòd hic paucis, ille uerò perplexè eius hiſtoriam, & facultates tractauerit. Hoc, ut in præfationis huiuſce uoluminis commentario tradidimus, interimit, ſi largius bibatur, exceſſu ſummè frigido & humido. Putrefacit enim hoc ſuo exuperante temperamento innatum cordis humorem, ac ſubinde congelat ſanguinem, uitales ſpiritus, & ipſam denique cordis ſubſtantiam. quandoquidem id medicis experientia compertum eſt, ut Conciliator teſtatum reliquit. Nam cùm ſeplaſiarius quidam ardentiſſima febre correptus, ſiti intolerabili uexaretur, & delirio oberrans in pharmacopolium deſcendiſſet, ut aliquid ad potandum inueniret, fortè fortuna in argenti uiui uas incidit, multumque ex eo potauit, aquæ fortaſſe uice: poſtea ſtatim in ſuum cubiculum ſe recepit, ubi paucis pòſt horis congelatus interijt. At cùm eius domeſtici ſub cadauere magnam argenti uiui quantitatem inueniſſent, iam per ſedem egreſſi, aduocarunt medicos, ut eius rei, quam miraculum exiſtimabant, diligenter cauſam inueſtigarent. Ii ſtatim ex pharmacopolio argenti uiui uas adferri iuſſerunt, quod ubi ferè uacuum reperiſſent, rem uti ſe habuerat deprehenderunt: auxitque fidem, quòd euiſcerato homine, adhuc argenti uiui libram in eius uentriculo inuenerunt: quin & ſanguinem circa cor concretum. Quo argumento palàm fit, magno admodum receſſu frigidum eſſe argentum uiuum. Verùm enimuero in eius curatione illud inquirendum eſt, an purum ſit quod potum fuerit, an ſaliua aliove liquore extinctum, aut acerrima aqua, qua chymiſtæ utuntur, aut per ſe tantùm præcipitatum, aut unà cum arſenico, uel chalcantho ſublimatum. cùm enim aliud alio pernicioſius habeatur, proprium quodlibet exigit remedium. Pernicialius eſt ſublimatum: ſecundum hoc præcipitatum: proximè ſequitur quod ſaliua, aut aliquo liquore fuerit extinctum: minus uerò cæteris nocet, quod purum, uiuumque fuerit: utpote cùm fluidum admodum ſit, & ponderoſum, non difficulter clyſteribus extrahitur. Id quod cæteris generibus non euenit, quę cùm uentriculo inhæreant, illum facilè credunt, & exulcerant. Argento uiuo puro, aut extincto, aut pręcipitato epotis, eadem conſequuntur ſymptomata, quę argenti ſpuma pota infert, ſed cum magno anhelitus fœtore, quem & ij reſipiunt, qui Gallica lue affecti eo illinuntur. Quod maximum prębet indicium, quòd ſua exuperante humiditate, omnes humores, qui uentriculo alijsque circumſtantibus partibus hęſerint, computreſcere faciat. Cæterùm epoto ſublimato, illico lingua, & facies non aliter exaſperantur, quàm ſi quis immaturorum ſorborum ſuccum hauſiſſet. Quod ſanè incommodum nullo lenientium gargarizatu, niſi difficilè, & longo tempore tolli poteſt. Id enim quàm primùm in uentriculum deſcenderit, ei pertinaciter inhæret. qua re ſtatim erodit, & exulcerat: tum inextinguibilem ſitim excitat, & inexplicabilem anguſtiam inducit. His ſuccedit linguę tumor, animi deliquium, urinę ſuppreſſio, anhelitus difficultas, & uentriculi, & inteſtinorum tormina, tam uehementi eroſione, ut niſi confeſtim ſuccurratur, pereant affecti, eroſis, perforatiſque uentriculo, & inteſtinis.

Argenti uiui ſumpti curatio.

Purum curatur (ut Dioſcorides, Aetius, & Paulus memorię prodidere) auxilijs, quibus argenti ſpuma: nam niſi copioſius ebibatur, non interficit, quòd ob ſui tum pondus, tum fluxilem ſubſtantiam facilè per inferna ſecedat, nulla in uentriculo, & inteſtinis protracta mora. Ex quo nil mirum, quòd ſcripſerit Auicenna, non deeſſe qui bibant argentum viuum, & nullam inde ſentiant noxam, quòd facilè labatur è corpore, dummodo qui hauſerint, continuè huc atque illuc deambulent. Goritienſes mulieres ægrè parturientibus ultimo remedio, argentum uiuum potandum prębent, ſcrupuli pondere. Nec deſunt qui ad interimendas alui tineas, pueris etiam propinent, ad duorum granorum milij quantitatem, citra nullam moleſtiam. In aliorum autem curatione alia requiruntur remedia, nempe clyſteres, uomitiones, pinguia in potu ſumpta: & vt in uniuerſum dicam, his opem ferunt omnia medicamenta, quæ uenenis erodentibus conueniunt, quorum latius ſuperius meminimus in cantharidum curatione, ad quam breuitatis ſtudio lectorem reijcimus: nanque ijs efficaciora non plura hactenus nobis comperta ſunt. Nec alijs vtendum eſt remedijs, ubi quis cinnabaris ſumpſiſſet.

Τίτανος, σανδαράχη, ἀρσενικόν. **CALX, SANDARACHA, AVRIPIGMENTVM. CAP. XXIX.**

CAlx, ſandaracha, & auripigmentum, pota aluum, & inteſtina cum vehementi eroſione excruciant. Præbenda cuncta, quæ ſuo admiſtu illorum acrimoniam hebetant, ac ſoluunt, & facilem lubricamq; aluum reddunt, cuiuſmodi ibiſci, & maluæ ſuccus eſt: natura enim vtrique perlubrica. Dandum decoctum ſeminis lini, vel ſemen tragi herbæ, vel oryzæ, lacque cum aqua mulſa copioſum, iura pinguia, & boni ſucci.

NOn modò Calx, Sandaracha, & Auripigmentum, quorum hiſtoriam ſuperiore libro tradidimus, hauſta vehementiſſimos ventriculi, & inteſtinorum cruciatus, & eroſiones excitant, vt Dioſcorides inquit, ſed etiam ſitim inexplebilem, faucium, & gulæ aſperitatem, tuſſim, ſpirandi difficultatem, vrinæ ſuppreſſionem, & dyſenteriam. Cæterùm hęc omnia adiuuantur (vt ſcitè docet Dioſcorides) pinguibus acrimoniam obtundētibus, & potionibus lenientibus, aluumq; lubricam reddentibus, tum etiam cremoribus, atq; ſeminum quorundam ſpiſſamentis, vt in cātharidum curatione latius, diffuſiusq; prodidimus. quandoquidem medicamentorum omnium erodentium curatio à cantharidum curatione non differt: neq; iis ſanè valentiora nobis ſeſe offerunt remedia. Quare ex eo loco illa medicamenta petenda erunt iis, quibus vſui futura ſunt. Eoſdem quoq; effectus malos, & noxios prębent ARSENICVM ſublimatum, Aerugo, & quod officinæ Riſagallum appellant: quin & Saponis lixiuium, quod vulgò vocant Itali la maeſtra, & Aqua ea omnium acerrima, qua aurifices, ac chymiſtæ aurum ab argento ſeparant. Sed aquæ huius, & lixiuij difficilis eſt cura, quòd illico in totum diffundantur corpus. Vniuerſalis tamen curandi ratio eadem erit, quæ calcis, & auripigmenti: tametſi alterum altero ſit vehementius, & erodentius. Qui autem priuatim Arſenicum ſublimatum hauſerunt, eos frequenter vomere oportet, poto ſemper prius butyro, aut per ſe tantùm, aut addito rapi ſeminis decocto. Proſunt his & clyſteres ex pingui iure, aut ptiſanę alicæve cremore, aut ſpiſſamentis ex pſyllij, maluæ, & cydoniorū ſemine factis. Auxiliatur amygdalinum oleum, & ius pinguium gallinarum in cibis ſumptum. In pręſtantiſſimum verò antidotum cenſetur foſſile & cryſtallum, in tenuiſſimum puluerem cōtritum drachmæ pondere, ex dulci amygdalinò oleo potum. Sed antidotum omnium præſtantiſſimum contra mortiferam Arſenici vim, eſt puluis Sereniſſ. Principis mei Ferdinandi Archiducis Auſtriæ, quo Pragæ ſeruatus eſt quidam ſuſpendio damnatus, cui pulueris huius experiundi gratia, Arſenicum datū eſt in potione drachmarum duarum pondere. Siquidem cum is poſt quartam ab epoto veneno horam, liuidus totus adeò viribus deſtitutus decumberet, ut iam iam moribundus ſtrangularetur, oblatus eſt illi puluis ex albo meraco. Quo factum eſt, vt etſi in conflictu nulla ferè recuperandæ vitæ ſpes haberetur, vicit tamen natura hoc antidoto validior ac viuacior reddita, & veneni immanitatem ſuperauit, adeò ut is ſequenti die liber euaſerit, & lętus coram omnibus apparuerit. Eodem quoq; puluere alij à me ſeruati ſunt, quinetiam ab alijs, qui antidotum à me receperūt. Franciſcus Calzolarius myropola Veronenſis amicus intimus meus, hoc anno eodem antidoto à me accepto duos homines Veronæ in carcere detentos, qui venenum in piſce quodam dono miſſum vorauerant, poſt octauam diem à veneno accepto liberauit, pręter medicorum ſententiam, qui ſymptomatum immanitatē cernentes, illos omnino morituros cenſebant. Nec quidem ab re, cùm alij duo, qui illis commēſales in carceribus erant, eodem die mortui ſint, quòd neminem habuerint, qui ſui curationem ſuſcepiſſet. Huiuſce hiſtoriæ etiam aſſertores habeo Magnificos viros, patritios Venetos, Nicolaum Quirinum, & Hieronymum Marcellum, quorum hic Capitaneum, (vt dicunt) ille Prætorem Veronæ gerebant, vt ex publicis eorundem ſcriptis, quæ apud me ſunt, quiſquis certior fieri poteſt. His acceſſit Clariſſimi Medici Antonij Capriani Mantuani teſtimonium, qui Tridentini Concilij aliquot annis Phyſicum egit magna cum laude. Nam cùm is, tunc tēporis, quo hęc euenerunt, Veronæ ſe reperiret; accerſitus à Reuerendiſſimo Cardinali Nauagerio, admirandas huiuſce pulueris aduerſus venena vires, ad Excellentiſſimum Philippum filium ſuum Reuerendiſsimi Archiepiſcopi Pragenſis Medicum, et hiſtoriam omnem deſcripſit, & vt me rogaret addidit, vt eundem puluerem illi tranſmitterem. Sed & id mirum admodum videri debet, quòd hic puluis non ſolùm hauſtus, ſed etiam illitus demorſus, ictosq; à venenoſis animalibus ſeruat, & ſanat, eo è roſarum aqua epithematis modo ſub ſiniſtro vbere, & ſuper affecto loco illito. Iacobus Antonius Cortuſus Patritius Patauinus, hoc puluere à me accepto, quendam Ciuem, & vicinum ſuum à Scorpione magno ictum, iam animi deliquio detentum, breui admodum tempore reuocauit ad uitam. Quinetiam eadem ſeruata ratione proprium ſuum ſeruauit Aurigam a ſerpente uenenoſo demorſum. Porrò AERVGO, pręter alia eius mala antè dicta, adeò ſpirandi meatus occludit, vt magno impetu ſuffocet affectos. Succurritur noxæ crebris cum butyro, & calida excitatis vomitibus, vt in arſenico, & infuſis ſubinde clyſteribus ex aſinino lacte, & dulci amygdalino oleo. Prodeſt & Lemnia ſphragis drachmæ pondere ex vino albo pota. Pręſtat item in olei balneum laborantes ad ventriculum vſq; demittere. Sed proprium huiuſce pharmaci antidotum (vt ait Conciliator) eſt, vt qui hauſerint, bibant ex vino corallia rubra in tenuem puluerem contrita ſenorum ſcrupulorum pondere. Cęterùm RISAGALLO vulgò dicto, quod quidam Realgal appellant, cùm maximè extremeq; ſiccet, & neruos contrahat, non alia conuenit curatio, quàm quæ argento viuo, & arſenico ſublimatis, & ęrugini adhibetur. quanquam priuatim non obſcurè iuuat vniuerſum corpus dulci amygdalino illinire, & violaceo iulapio, et ptiſana hordeacea ſitim extinguere. Proficit & pinorum nucleorum oleum, aut è magnis nucibus, quę ex India aduehuntur, expreſſum, ſemilibrę pondere potum. In ſumma ea omnia efficaciter adhibentur, quę cantharidibus conferre diximus.

Calcis, ſandarachæ, & auripigmēti venefica vis, & curatio.

Arſenici ſublimati, & aliorū quorundam venenū.

Arſenici ſublimati curatio.

Aeruginis remedia.

Riſagalli curatio.

Λαγωὸς θαλάσσιος. **LEPVS MARINVS. CAP. XXX.**

QVi leporem marinum biberunt, piſcium virus olent: procedente tempore aluus dolore afficitur, & vrina ſiſtitur: & ſi quando eam reddere contingat, purpureum colorem referet. omne piſcis genus auerſantur, & odio habent. fœtido, ac graui ſudore manant: bilioſus vomitus, interdum ſanguini promiſcuus, ſubſequitur. His dandum lac aſininum, vel paſſum continuè, aut radicis maluæ foliorumq; decoctum, aut trita cyclamini radix cum vino, aut veratri nigri, aut ſcammonij ſucci drachma, cum aqua mulſa, puniciq; mali acinis. Cedria contrita cum vino efficax eſt: anſerinus ſanguis, ut repebit, potus. Sed cùm piſces omnes reſpuant, aſpernenturq;, ſolis fluuiatilibus cancris veſci poſſunt, bibuntq; eos admiſto vino, adiutiq; ab his percoquunt. cùmq; appetere & comeſſe piſces cœperint, ſuę ſalutis indicium habent.

DIximus de Lepore marino libro ſecundo, de quo ita ſcribit Nicander in alexipharmacis. Sin marini leporis malè perdentis potionem deprehenderis, perniciem afferentem, odorem eius ſenties, qualis eſt ſquamarum, & piſcium purgamenti. Porrò guſtus, & ſapor eius piſcoſus eſt, qualis putrefactorum piſcium eſſe ſolet: vel cùm nondum ablutorum ſquamę polluunt corpus.

Leporis marini veneni ſigna.

corpus. Sequitur huiuſce potionem uiridis fellis ſuffuſio, cum obtenebratione uiſus: & caro paulatim in homine contabeſcit. Accedit his ciborum omnium abominatio, malus habitus, & talorum ardor: oculi in concauum occultantur, & genæ ac maxillæ florido colore rubent. Vrina ægerrimè redditur: quæ tametſi reddatur, purpurea apparet, & plus æquo ſanguinea. Ad hæc ſi piſces ægris offerantur, eos illico nauſeabundi execrantur. hæc ille. Cui ſubſcribunt Aetius, & Auicenna, qui præter relata indicia, alia adhuc lepori marino epoto aſſignant, his uerbis. Marinus lepus adeò icterum inducit, ut totius corporis habitus croceo admodum colore inficiatur. Poſtea facies liuens intumeſcit, pedum plantæ incenduntur, adeſt ſpirandi difficultas, pectoris & pulmonis anguſtia, rufeſcuntque oculi. Dehinc tuſſis emergit ſicca, ſputus cruentus, renum dolor, uiriliumque inflammatio, adeò ut perpauci euadant, qui non labantur in tabem. Quare Galenus libro de theriaca ad Piſonem, proprium marini leporis eſſe ait, vt pulmonem exulceret, & erodat. Succurritur noxæ (ut Dioſcorides inquit) aſinino lacte ex paſſo poto, & maluæ decocto. Neque id aliam ob cauſam, vt Aetius declarat, quàm ad eliciendum uomitum, & ueneni acuitatem retundendam, quemadmodum elleborum, cyclaminum, & ſcammonium exhibet, partim ad citandas uomitiones, partim ad aluum deijciendam. Cætera uerò, ut incommodis ſubueniatur, quæ internis infert particulis. Præfertur quibuſdam aduerſus hoc malum humanus ſanguis calens è venis potus: humanum item lac, ab ipſis uberibus exuctum, & uulpis caro inaſſata: quin & theriaca diateſſeron tribus diebus pota.

Φρῦνος, καὶ βάτραχος ἕλειος. RVBETA, ET PALVSTRIS RANA. CAP. XXXI.

RVbeta, aut rana paluſtris aſſumpta tumores ciet: pallor corpus uehementer decolorat, ut planè buxeum ſpectetur: ſpirandi difficultas torquet: & grauis halitus oris, ſingultusque, inuita interdum genituræ profuſio conſequitur. Adiuuantur ſecundum uomitionem multo meri potu, & arundinis radicis binis drachmis, aut cyperi totidem. Breuiter, cogendi ſunt, ut uehementi ambulationi & curſui ſe credant, ob torporem, quo corripiuntur. quinetiam quotidie lauandi ſunt.

Rubetę, paluſtriſque ranę uenenum.

RVbetæ Ranæ, quam quidam bufonem uocant, diuerſa reperiuntur genera. Terreſtris tamen, quæ Gręcis phrynos dicitur, Latinis uerò rubeta, quòd in frutetis & ſepibus inter rubos degat, nocētior, magisq; lethifera eſt, quàm quæ in paludibus, & aquoſis ſcrobibus viuit (id quod non rectè, meo iudicio, intellexit Aloyſius Mūdella Brixianus octaua ſui uoluminis epiſtola.) tantoq; magis noxia, lethiferaq; fuerit terreſtris, quantò in opacioribus, frigidioribusq; locis uitam duxerit. Quamobrem in hoc genere eæ omnium peſſimæ creduntur, quę in umbroſis conuallium ſyluis, & in harundinetis morantur. Adultæ craſſa tenaciq; conteguntur cuti, adeò ut acutiſſimo palo quandoq; difficilè à ruſticis, qui ita eas interficere ſolent, perfodantur. Hæ cùm circūnaſcentes herbas, ſiue aliquod depaſcens animal, ueneno inficere uolunt, contrahunt ſeſe in tumorem, ut uenenum per urinam longiùs eiaculentur in plantas, & circumſtantes quadrupedes. Quare admirari non licet, ſi nonnunquam repentè interimant homines, qui fraga, fungos, aliasq; plātas harum ueneno infectas inſcij deuorauerint. Quippe quòd non modò ueneni mictu hæc omnia inficiunt; ſed etiam ſaliua ea ſæpius conſpuunt: quæ ſanè non minus mortifera eſt, quàm napellus. quinetiam earum ſanguis uipereo ſcatet ueneno. Proinde mirum non eſt, ſi in puluerem potæ mortifera inferunt incommoda, quemadmodum & morſu. Nam etſi dentibus careant; tamen compreſſa ſcabris gingiuis particula, & ſubinde ingreſſa per cutis ſpiracula ſaliua, demorſos uenenant, ut in prefationis huiuſce libri commentario tradidimus. Siccę & in puluerem potę, ut Auicenna refert, pręter mala quę a Dioſcoride redduntur, faucium, & gutturis tum inflammationem, tum ſiccitatem excitant: item oculorum caliginem, uertigines, conuulſiones, dyſenteriam, faſtidium, uomitus, animi deliquium, delirium, amentiam, & plerunque edentulos faciunt homines, quanuis euadant, qui hauſerint. Nec minora etiam pericula adferunt fructus, & herbę earum ueneno infectę, & epotus earundem ſanguis.

Ranę maleficę ſigna, & curatio.

Curantur ijs malis affecti theriaca, uel Mithridatis antidoto tribus continuis diebus ex uino potis. Idem pręſtat teſtudinis marinæ ſanguis, additis cumino, leporis coagulo, & uino. Datur potanda præſentaneo remedio quinta eſſentia noſtra theriacalis. Quin & oleum noſtrum de ſcorpionibus exterius commodè inungitur. Prefert Conciliator ſmaragdi puluerem ex uino potum ſcrupuli pondere, cum eo tamen, ut ſubinde intret ęger nudus in mulum recenter exenteratum, inibiq; concluſus moretur, donec deferueſcat cadauer, totiesque ſic exenteratum mulum aut equū, ſi mulus non adſit, permutet, donec effuſo diutius ſudore cedat noxa. Aetius mulis, & equis parcens, in clibano, quantum tolerari poſſit, calidiſſimo affectos, uel alio in loco arte calefacto detinendos ad ſudandum iubet, quemadmodum curantur aqua inter cutem laborantes. Quorum medicamenta curatioque, ut Auicenna eſt author, hoc in negocio non parum conueniunt. Proinde prodeſt ijs maximè rhabarbarum, diacurcumæ, & dialaccæ confectio: tametſi Conciliator lapidem his omnibus preferat, qui in earum capite reperiri ſolet.

Βδέλλα. HIRVDO. CAP. XXXII.

DEuoratæ cum aqua hirudines, ſi ori uentriculi adhærent, tractione partium, nonnullam ſuctionis imaginem præbent: eo enim argumento hauſta hirudo deprehenditur. Has muria ſorbitione excutit, & Cyrenaicus ſuccus, aut laſerpitij folia, aut betæ, cum aceto, aut pota niuis glebula, cum poſca.

poſca. nitrum ex aqua gargarizatur, aut atramentum ſutorium aceto dilutum. Si faucibus hæreant, in aqnam calidam ingreſſis, aqua frigida ore contineatur, & ad eam hirundines exilient.

Hirudinũ deuoratarũ noxa.

HIrudines rarò in alijs aquis inueniuntur, q̃ in paluſtribus, lacuſtribus, & ſtagnantibus: quandoquidem in procatiſſimis fontibus, & arenoſis, & ſaxoſis fluuijs non niſi rariſſimè viuunt, cùm ſuapte natura cœno, ac limo delectentur. Quamobrem caueant, qui paluſtres, vel ſtagnantes aquas bibunt, ne hirudines ſimul ingerant, quemadmodũ inexpertis viatoribus nonnunq̃ euenit. nanq; æſtatis tempore calore, & ſiti defatigati, dum aquam, cuicunq; in itinere obuiauerint, auidè potant, ſæpe imprudenter hirudines hauriunt. Quo fit, vt ſubinde non modo ſibi ſanguinem exugi ſentiant (vt tradidit Dioſcorides;) ſed et (vt Auicenna inquit) cruenta expuant, ac præ timore melancholici fiant. Verùm anteaq̃ aliquod offeratur medicamentum, inueſtigandum eſt, animal ori ventriculi, an gulæ adhæſcrit, an ipſis faucibus. Id quod facilè intelligi poteſt ex eorum, qui hirudines hauſerint, relatione: quoniam vbi ſuctionem ſentiunt, nimirum ibi hirudinem fixam eſſe ſignificatur. Quòd ſi ori ventriculi affixa fuerit, auxilium præſtat muria leniter epota, fœtida item laſerpitij lachryma, quin & lixiuium cum ſale & aceto, aut raphani domeſtici ſuccus cum aceto, aut oleum crudum hauſtum, quod per ſe tantùm hæc interficit animalia. conferunt inſuper ea omnia, quæ alui tineas, & lumbricos necant. Si verò guttur medium ab hirudine obſideatur, proderit acre lixiuium gargarizare, aut aquam, in qua alumen cum aceto inferbuerint, vel calcanthum, aut muriam cum lixiuio, aceto, & ſinapi ſimul commiſtis. Sed ſi ea faucium ambitui hæreat, opem mirificam feret (vt Dioſcorides docet) calidæ balneum, aqua frigida in ore contenta. Siquidem hirudo ab aquę calore propulſata, ad frigidam in ore contentam decurrens, facilè vnà cum ipſa aqua expuetur. Interdum contingit, ꝙ ſtatim ſub linguę radicibus, vel in primis faucium partibus adhæreſcit, ita vt depreſſa lingua videri poſſit: tunc noſtratis forcipibus facilè extrahi poterit, vel quouis alio inſtrumento, quod cuiq; in promptu fuerit.

Hirudinum curatio.

Ε'λλέβορος λdκός, θαψία, ἐλατήριον, ἀγαρικόν μέλαν.

VERATRVM ALBVM, THAPSIA, Elaterium, Agaricum nigrum. CAP. XXXIIII.

PRouidendum etiam ijs, quæ etſi ferendi auxilij gratia tradantur; non minora tamen cæteris venenis pericula ſæpius adferunt. Qualia ſunt album veratrum, thapſia, elaterium, agaricum nigrũ, ſiquidem ea ſtrangulatus concitant, aut immodicas deiectiones mouent. Quibus ea medentur, quæ in fungorum mentione, & ſimilibus retulimus. Nimios autem deiectionum impetus, medicamen tis, quæ excrementa ſupprimunt, coercebimus. Neque negligenda quæ parum quidem nocere uidentur, interim verò vitam in diſcrimina agunt: Quo in numero ſunt ſylueſtris ruta, gith, nouæ glacies, pappi recentes: flores autem ſunt eius ſpinæ, quæ cactos dicitur. Eos qui ſumpſerint, ſola uomitio recreat.

Diuiſio capitis caſtigata.

EXtant q̃ plurimi Dioſcoridis codices, in quibus caput hoc de Veratro albo, Thapſia, Elaterio, & Agarico nigro, à prçcedenti capite ſeiunctum non legitur. Verùm cùm antiquiſſimus manu ſcriptus codex, hæc proprio, & peculiari capiti dicauerit, videaturq́; abſurdum de his diſſeruiſſe Dioſcoridem vnà cum hirudinibus, cum quibus nullam habent cognationem, neq; iiſdem curantur remedijs, non temerè facturos duximus, ſi illa à nobis ſeorſum proprio capite ab hirudinibus diſtincto, tractarentur. Sciendum itaq; eſt, ꝙ cùm hactenus ſcripſiſſet Dioſcorides omnium uenenorum indicia, quæ pota, vel deuorata, homines necant, vel ſaltem ęgros efficiunt, quin & vniuerſalia & particularia antidota tradidiſſet, quibus illorum vis frangi, ac deſtrui poſſit, cùm prçterea ſciret aliqua in medicum vſum haberi medicamenta aluum ducentia, quę ſimpliciter pota, & nullis antidotis infrænata, vel maiori menſura, vel pondere, quàm par ſit ſumpta, non minus homines interimunt, q̃ quę propria venena vocantur, medicos illud hoc loco admonere voluit, ꝙ in propinandis hiſce medicamentis minimè cæcutiant, ſed in hoc omne ſuum ſtudium, omnemq́; diligentiam impendant. Verùm quanuis, inter ea omnia, quæ in medicum uſum veniunt, paucorum tãtùm mera eſſe medicamenta, quæ noxam inferre poſſunt, aut maiorem q̃ illa, aut æqualem. Quippe ꝙ illi ſatis viſum ſit, ſi tantùm hominerit, nempe thapſię, albi veratri, elaterij, & agarici; non tamen ob id fuerit inſimulandus, ꝙ neſciuerit prçter hęc, alia plurum exemplo imperitos medicos diſcrimen, noxamq́; docuiſſet, quæ omnia in vniuerſum medicamenta aluum cum labore ducentia plerunq; ſumentibus adferunt, cùm (vt modò diximus) vel largius q̃ deceat, uel ſuis antidotis exuta ſumuntur. Sed vt harum rerum ſtudioſis in omnibus, quantum poſſumus, ſatisfaciamus, prçter ea quę à Dioſcoride tradita ſunt, nos alia quoq; plura addere decreuimus, quibus quotidie paſſim vtuntur medici. Cuiuſmodi ſunt cyclaminus, veratrum nigrum, euphorbium, turpetum, tithymali omne genus, ſcammonium, colocynthis, bryonia, lathyris, ricinus, thymelæa, & chamelęa. Quandoquidem cùm hæc omnia medicis in frequentiſſimo ſint vſu, ad corporis excrementa exigenda, & ad vomitum quandoq; ciendum, in q̃ plurimis hominum affectibus, mihi ſanè negligentia adſcribi poſſet, ſi hęc prorſus ſilentio inuoluiſſem, præſertim cùm ſæpius eueniat quorundam circunforaneorum imperitia, ac temeritate (pharmacopolas nunc prætereo, ꝙ eorum errata ſæpe, ac ſæpius improba uerim) vt vulgaribus, & ruſticis, necnon & quandoq; nobilibus, innumera propinentur pharmaca aluum ducentia, quæ plerunque ſumentes in magnum diſcrimen ducunt, quoniam nec medicamenta ponderant, nec infrçnata exhibent, nec ad ęgrotantium temperaturam, ętatem, ſexum, conſuetudinemq́; reſpiciunt. Quo fit, vt ęgrotantes, qui in eorum manus incidunt, prçcipuè ij qui natura ſunt imbecilles, magnis nonnunq̃ afficiantur incommodis, quibus niſi periti proprijs ſuccurrerent remedijs, facilè interirent. Albi itaq; Veratri potionem, aut Thapſiæ, aut Elaterij, aut Agarici nigri, aut Cyclamini ſequuntur vomitus, ingẽtia alui profluuia inteſtinorum tormina, ſtrangulationes, & reſpirationis anguſtia quibus dehinc tanta ſuccedit principum facultatum imbecillitas, vt paruo temporis momento ægri animi deliquio corripiantur, grauiter ſpirent, & frigido ſudore madeſcant. Poſtremò, niſi citius ſuccurratur, oborto ſingultu, illico vel conuulſi intereunt. His primùm auxiliantur vomitiones (vt multoties diximus) crebrò concitatæ, & infuſa clyſmata, quorum ſępiſsimè ſuperius meminimus. Poſt hęc remedio ſunt antidota, quæ in vniuerſum omnibus aduerſantur venenis, præſertimq́; theriaca, cui (vt Galenus pluribus in locis teſtatur) vis peculiaris ineſt, modò adulterio vacet, ut ſumpta poſt medicamenta deiectoria, adeò eorum ſuperet uires, ut nihil per aluum exigant. Cæterùm priuatim Albo ueratro confert aqua mulſa largiùs ſumpta, & nymphæę flores duarum drachmarum pondere poti, uel deuorati, traduntq́; hęc propria albi ueratri eſſe antidota. Cyclamino deinde conducunt lauri baccæ, duarum drachmarum pondere, ſed propria facultate nigrum piper in puluerem contritum, & eodem pondere potum. Elaterio prçterea opem fert Andromachi theriaca ex baccarum lauri decocto, aut melle pota ſenum ſcrupulorum pondere: uerùm proprium eius remedium eſt menthę ſuccus. Thapſiæ deniq; & nigri agarici noxa tollitur, ijs mediamentis, quibus albo ueratro ſubuenimus, cùm eadem ſint huius, quæ illorum incommoda. Fiunt quoq; à NIGRO ueratro (ut ſcribit Auicenna) interdum horrenda ſymptomata, nempe intolerabiles alui fluxiones, ſuffocationes, conuulſiones, animi deliquia, palpitatio cordis, linguæ arefactio, dentium conſtrictio, frequentisſimi ructus, & uniuerſi corporis inflammatio: & niſi illico ſuccurratur, tremor conſequitur, uniuerſum occupans

Albi veratri, aliorumq; noxa, & auxilia.

Nigri veratri noxa, & cura.

corpus